

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут економіки, управління, права та
інформаційних технологій

**ЗБІРНИК ТЕСТІВ ТА КОМПЛЕКСНИХ
КВАЛІФІКАЦІЙНИХ ЗАВДАНЬ ДЛЯ
ПРОВЕДЕННЯ АТЕСТАЦІЇ**

**ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА
ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА**

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
за спеціальністю 051 Економіка
галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
(2023 року набору)

Полтава – 2023

Збірник підготували: О. Дивнич, Ю. Самойлик, О. Калініченко,
І. Миколенко, І. Загребельна.

Програма розглянута та затверджена радою з якості вищої освіти спеціальності «Економіка», протокол № 1 від 4 вересня 2023 року.

ЗМІСТ

Вступ.....	4
I. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ.....	6
Тестові завдання з навчальної дисципліни «Економіка підприємства».....	6
Тестові завдання з навчальної дисципліни «Економіка та організація інноваційної діяльності».....	39
Тестові завдання з навчальної дисципліни «Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків».....	70
Тестові завдання з навчальної дисципліни «Стратегія підприємства»....	100
II. ПРИКЛАД ОФОРМЛЕННЯ РОЗВ'ЯЗКУ СИТУАЦІЙНИХ ЗАВДАНЬ.....	129

ВСТУП

Кваліфікаційний іспит за спеціальністю передбачає виконання комплексу атестаційних завдань.

Засобами оцінювання рівня досягнення результатів навчання та сформованості програмних компетентностей є: теоретичні (тестові) та практичні завдання (комплексні ситуаційні завдання).

Форма проведення кваліфікаційного іспиту за спеціальністю – поєднання письмової, усної та інтерактивної (з використанням засобів інформаційних технологій) форм.

Інформаційною базою формування засобів об'єктивного контролю ступеня досягнення кінцевих цілей освітньо-професійної підготовки є зміст програм навчальних дисциплін, що формують результати навчання та систему компетентностей бакалавра економіки і виносяться на атестацію.

Засоби об'єктивного контролю формуються шляхом структурної композиції змісту навчальних дисциплін, що формують результати навчання та систему компетентностей фахівця і виносяться на атестацію (наведені у навчальному плані підготовки здобувачів вищої освіти за освітньо-професійною програмою «Економіка підприємства» першого рівня вищої освіти за спеціальністю 051 Економіка галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки).

Кваліфікаційний іспит за спеціальністю включає завдання з чотирьох обов'язкових дисциплін блоку професійної підготовки:

- Економіка підприємства;
- Економіка та організація інноваційної діяльності;
- Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків;
- Стратегія підприємства.

Під час кваліфікаційного іспиту зі спеціальності здобувач вищої освіти повинен продемонструвати належний рівень досягнення результатів навчання та сформованості програмних компетентностей, що визначені стандартом вищої освіти за спеціальністю 051 Економіка галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки та освітньо-професійною програмою Економіка підприємства першого рівня вищої освіти за спеціальністю 051 Економіка галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки.

Кваліфікаційний іспит за спеціальністю проводиться в два етапи.

На першому етапі перевіряється рівень теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти з навчальних дисциплін: «Економіка підприємства», «Економіка та організація інноваційної діяльності», «Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків», «Стратегія підприємства» шляхом комп'ютерного тестування. Ці тести є складовою частиною комплексних кваліфікаційних завдань. Програмою передбачається відповідь здобувача вищої освіти – випускника на 60 контрольних запитань, визначених ПЕОМ методом вибіркового чисел. Контрольні питання визначаються для кожного здобувача вищої освіти окремо. По кожному запитанню передбачається 4 відповіді, з яких здобувач вищої освіти повинен вибрати вірну.

На другому етапі кваліфікаційного іспиту за спеціальністю здобувач вищої освіти вирішує конкретну практичну комплексну господарську ситуацію з профілю підготовки та захищає її перед екзаменаційною комісією. Загальну оцінку з єдиного державного кваліфікаційного іспиту виставляє екзаменаційна комісія з врахуванням результатів тестування, розв'язання та захисту практичного завдання.

I. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА»

- 1. Предметом навчальної дисципліни «Економіка підприємства» є:**
 - підприємство як первинна ланка економічної системи
 - економічні відносини на рівні підприємства
 - ефективність виробництва, шляхи і методи досягнення підприємством найкращих результатів при найменших затратах
 - нормативно-правові акти, що регулюють ефективність виробництва
- 2. Об'єктом вивчення навчальної дисципліни «Економіка підприємства» є:**
 - а) економічні відносини з приводу виробництва продукції
 - б) ефективність виробничої діяльності
 - в) підприємство як первинна ланка економічної системи
 - г) фінансова діяльність підприємств
- 3. Укажіть головні джерела вивчення дисципліни «Економіка підприємства»:**
 - а) Конституція України та інші законодавчо-нормативні акти, що регулюють економічні відносини
 - б) офіційні статистичні дані та матеріали звітності окремих підприємств
 - в) спеціальна наукова література та наукові статті в періодичних виданнях
 - г) всі відповіді вірні
- 4. Термін «економіка» дослівно з грецької мови означає:**
 - а) закони господарювання
 - б) використання ресурсів
 - в) управління господарством
 - г) пізнання закономірностей
- 5. Підприємництво – це:**
 - а) самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання з метою досягнення економічних і соціальних результатів та отримання прибутку
 - б) організаційно виокремлена та економічно самостійна основна (первинна) ланка виробничої сфери народного господарства, що виробляє продукцію (виконує роботу або надає платні послуги)
 - в) операційна, фінансова та інвестиційна діяльність виробничих підрозділів, які розташовані на спільній території
 - г) усі відповіді невірні
- 6. Яке поняття запровадив англійський вчений Річард Кантільон і розглядав його як особливу економічну функцію, важливою рисою якої є ризик?**
 - а) фірма
 - б) підприємництво
 - в) управління
 - г) господарювання

7. Укажіть, хто згідно з нормами законодавства України не може бути суб'єктом господарювання:

- а) юридичні особи, створені відповідно до Цивільного та Господарського кодексів України
- б) громадяни України, які зареєстровані відповідно до закону як підприємці
- в) іноземці та особи без громадянства, які зареєстровані відповідно до закону як підприємці
- г) усі відповіді невірні

8. Укажіть визначення, яке найбільш точно характеризує сутність підприємства:

- а) самостійна, ініціативна та систематична діяльність господарюючих суб'єктів з виробництва продукції (виконання робіт, надання послуг), яка здійснюється на власний ризик з метою одержання прибутку
- б) організаційно виокремлена та економічно самостійна основна (первинна) ланка виробничої сфери народного господарства, що виробляє продукцію (виконує роботи або надає послуги)
- в) сукупність виробничих підрозділів, які розташовані на спільній території
- г) організація, яка має власні основні фонди

9. Метою функціонування підприємства на ринку є:

- а) задоволення суспільних потреб у певних видах продукції та одержання прибутку
- б) насичення ринку певним видом продукції у максимально можливих обсягах
- в) отримання максимальної виручки
- г) зменшення безробіття

10. До головних класифікаційних ознак видів підприємств відносять:

- а) мета і характер діяльності
- б) спосіб утворення та національна приналежність капіталу
- в) форма власності та форма господарювання
- г) всі відповіді вірні

11. Укажіть, якими законодавчими актами переважно регулюється господарська діяльність підприємств в Україні:

- а) Законом України «Про підприємства в Україні»
- б) Конституцією України, Господарським та Податковим кодексами України, Законами України «Про акціонерні товариства», «Про господарські товариства»
- в) Кримінальним та Податковим кодексами України
- г) Законом України «Про підприємництво»

12. Укажіть основний нормативно-правовий акт, яким регулюється державна реєстрація, діяльність, реорганізація та ліквідація суб'єктів підприємництва:

- а) Конституція України
- б) Закон України «Про господарські товариства»
- в) Закон України «Про підприємницьку діяльність в Україні»
- г) Господарський кодекс України

13. Укажіть, що не відносять до установчих документів суб'єкта господарювання:

- а) наказ про облікову політику
- б) рішення про утворення підприємства
- в) засновницький договір
- г) статут

14. За метою та характером діяльності виділяють такі види підприємств:

- а) комерційні та некомерційні
- б) приватні та державні
- в) національні та іноземні
- г) унітарні та корпоративні

15. Залежно від форми власності в Україні виділяють такі види підприємств:

- а) приватні та державні
- б) приватні, колективні, комунальні, державні, підприємства, засновані на змішаній власності
- в) приватні, державні, кооперативні, комунальні
- г) приватні, акціонерні, державні, спільні

16. Акціонерне товариство – це:

а) товариство, що має статутний фонд поділений на частки, розмір яких визначається установчими документами, а учасники товариства несуть відповідальність за зобов'язаннями в межах своїх вкладів

б) товариство, що має статутний фонд поділений на визначену кількість акцій однакової номінальної вартості, яке несе відповідальність за зобов'язаннями тільки майном товариства, а акціонери несуть ризик збитків у межах вартості акцій, що їм належать

в) товариство, в якому один або декілька учасників здійснюють від імені товариства підприємницьку діяльність і несуть за його зобов'язаннями додаткову солідарну відповідальність усім своїм майном (повні учасники), а інші учасники беруть участь у діяльності товариства лише своїми вкладами

г) товариство, статутний фонд якого поділений на частки, розмір яких визначається установчими документами, і яке несе відповідальність за своїми зобов'язаннями власним майном, а також солідарну відповідальність у розмірах, кратних до вкладу кожного із них

17. Товариство з обмеженою відповідальністю – це:

а) товариство, що має статутний фонд поділений на частки, розмір яких визначається установчими документами, а учасники товариства несуть відповідальність за зобов'язаннями в межах своїх вкладів

б) товариство, що має статутний фонд поділений на визначену кількість акцій однакової номінальної вартості, яке несе відповідальність за зобов'язаннями тільки майном товариства

в) господарське товариство, статутний фонд якого поділений на частки, розмір яких визначається установчими документами, крім того несе відповідальність за своїми зобов'язаннями власним майном, а також солідарну відповідальність у розмірах, кратних до вкладу кожного із них

г) господарське товариство, всі учасники якого відповідно до укладеного між ними договору здійснюють підприємницьку діяльність від імені товариства і несуть додаткову солідарну відповідальність за зобов'язаннями товариства усім своїм майном

18. Відповідно до чинного законодавства України визначені такі типи акціонерних товариств:

- а) відкриті та закриті
- б) публічні та відкриті
- в) приватні та публічні
- г) з обмеженою та додатковою відповідальністю

19. Укажіть, в яких межах відповідають учасники товариства з обмеженою відповідальністю за зобов'язаннями товариства:

- а) у межах належних їм акцій
- б) у межах належних їм внесків
- в) у межах належних їм внесків, а за потребою і власним майном
- г) усім належним їм майном

20. До великих підприємств в Україні відносять такі:

- а) у яких чисельність працюючих більше 250 осіб, валовий дохід від реалізації продукції перевищує 100 млн. грн. за рік
- б) у яких чисельність працюючих більше 500 осіб, валовий дохід від реалізації продукції перевищує 10 млн. грн. за рік
- в) у яких чисельність працюючих більше 100 осіб
- г) у яких валовий дохід від реалізації продукції перевищує 10 млн. грн. за рік

21. Структура підприємства – це:

- а) внутрішній устрій конкретного підприємства, який характеризує склад підрозділів і систему зв'язків, підпорядкованості та взаємовідносин між ними
- б) самостійна, ініціативна та систематична діяльність господарюючих суб'єктів з виробництва продукції (виконання робіт, надання послуг), яка здійснюється на власний ризик з метою одержання прибутку
- в) внутрішній устрій управління підприємством, який характеризує управлінський склад і систему зв'язків
- г) апарат управління підприємством

22. Загальна структура підприємства включає:

- а) допоміжні та обслуговуючі підрозділи
- б) виробничу структуру та організації, що обслуговують працівників підприємства
- в) підсобні промисли та господарства
- г) перелічені в усіх варіантах підрозділи

23. Укажіть найбільш повний перелік функцій управління:

- а) прийняття рішень та передача розпоряджень
- б) планування та контроль
- в) розрахунок економічного ефекту, аналіз господарської діяльності, підготовка бізнес-планів та їх реалізація
- г) організація, планування, координація, контроль, мотивація

24. Організаційна структура управління підприємством – це:

- а) форма системи управління, що визначає склад, взаємодії та підпорядкованість її елементів
- б) сукупність підрозділів підприємства
- в) апарат управління підприємством
- г) розподіл повноважень між працівниками апарату управління підприємством

25. Укажіть види методів управління підприємством:

- а) примусові та заохочувальні
- б) адміністративні, примусові, штрафні
- в) економічні, соціально-психологічні, організаційні
- г) вертикальні, горизонтальні, внутрішні та зовнішні

26. Укажіть, які показники використовуються для вибору кращих рішень при стратегічному плануванні:

- а) відносні
- б) абсолютні
- в) вартісні
- г) структурні

27. Планування діяльності підприємства – це:

- а) аналіз перспектив розвитку підприємства порівняно з іншими підприємствами цієї ж галузі
- б) процес визначення цілей підприємства та найефективніших способів їх досягнення
- в) розрахунок майбутньої прибутковості виробництва
- г) порівняння основних показників його розвитку у звітному і базисному періодах

28. Укажіть основні принципи планування:

- а) необхідність та єдність
- б) безперервність та оптимальність
- в) точність та ефективність
- г) усі відповіді вірні

29. Прогнозування діяльності підприємства передбачає:

- а) вирішення ключових цілей підприємства
- б) проектування моделі майбутнього зовнішнього середовища підприємства
- в) адаптацію до мінливих умов середовища
- г) ймовірну оцінку майбутнього стану підприємства та його середовища

30. Укажіть найбільш повне визначення організації виробництва:

- а) відносини між людьми з приводу організації виробництва матеріальних благ та послуг
- б) сукупність взаємозв'язків, які існують між підрозділами підприємства і його працівниками
- в) сукупність принципів, форм і методів, що забезпечують найдоцільніше поєднання в часі та просторі й використання складових процесу виробництва (засобів праці, предметів праці та живої праці) з метою отримання певного результату

г) сукупність методів, що забезпечують отримання максимальної кількості продукції (товарів, робіт, послуг)

31. Укажіть, до яких типів підприємств відносяться особисті селянські господарства:

- а) до комерційних
- б) до некомерційних
- в) до комунальних
- г) не відносяться до підприємств

32. Укажіть, чи є селянське (фермерське) господарство юридичною особою:

- а) ні, оскільки має сімейний тип ведення бізнесу
- б) так, оскільки відповідає вимогам чинного законодавства щодо юридичних осіб
- в) ні, оскільки не відноситься до жодного виду підприємств
- г) усі відповіді невірні

33. Зазначте, що виступає в якості особливих засобів виробництва в сільському господарстві:

- а) працівники сільського господарства
- б) живі організми (рослини і тварини)
- в) сільськогосподарська техніка (трактори, комбайни тощо)
- г) поголів'я тварин

34. Укажіть, як співвідносяться робочий період з періодом виробництва в сільському господарстві:

- а) завжди співпадають, оскільки це є головною особливістю галузі;
- б) не співпадають, оскільки робочий період, пов'язаний з працею людини, не збігається з природними процесами, які є також складовою процесу виробництва;
- в) співпадають, як і у всіх галузях народного господарства;
- г) усі відповіді невірні.

35. Спеціалізація виробництва це:

- а) якісна характеристика виробництва
- б) переважний розвиток однієї чи декількох галузей
- в) питома вага окремого виду товарної продукції
- г) кількість реалізованої основної продукції підприємства

36. Укажіть, за якою характеристикою визначають спеціалізацію підприємства:

- а) структура витрат
- б) структура основних виробничих фондів
- в) структура товарної продукції
- г) номенклатура виробів підприємства

37. Коефіцієнт спеціалізації розраховується таким чином:

- а) $K_c = 100 / [\sum P_i * (2 * i - 1)]$
- б) $K_c = [\sum P_i * (2 * i - 3)] / 100$
- в) $K_c = 100 / [\sum P * i * (2 * i - 2)]$
- г) $K_c = [P_i * (2 * i - 3)] / 100$

38. Виробничий напрям підприємства – це:

- а) якісна характеристика його спеціалізації
- б) переважний розвиток однієї чи декількох галузей
- в) структура виручки від реалізації продукції
- г) питома вага окремого виду продукції у загальній виручці від реалізації

39. Укажіть, який з нижченазваних варіантів відповіді не відноситься до типів відтворення підприємства:

- а) звужений
- б) нульовий
- в) простий
- г) розширений

40. Укажіть, за якими показниками оцінюють розмір підприємства:

- а) середньорічна чисельність працівників та розмір річного прибутку
- б) середньорічна вартість активів підприємства та розмір річного доходу (виручки) від реалізації продукції
- в) річний розмір доходу (виручки) від реалізації продукції та середньорічна чисельність працівників
- г) розмір статутного капіталу

41. Інтенсифікація – це:

- а) відсоткове відношення прибутку до суми матеріально-грошових затрат, пов'язаних з виробництвом та реалізацією продукції
- б) процес додаткового вкладення більш досконалих засобів виробництва та кваліфікованої праці на одиницю виробничих ресурсів з метою збільшення виробництва продукції
- в) процес поступового перенесення вартості основних засобів на створювану продукцію з метою використання цієї вартості для їх подальшого відшкодування
- г) система організаційно-правових та фінансово-економічних заходів, що спрямовані на запобігання банкрутству підприємства при його неплатоспроможності

42. До показників рівня інтенсифікації відносяться такі:

- а) вихід валової продукції, валового доходу, чистого прибутку з розрахунку на одиницю виробничих ресурсів (матеріальних, трудових, земельних та фінансових)
- б) отримано валової продукції на одного середньорічного працівника
- в) середньорічна вартість необоротних та оборотних активів, розмір поточних (операційних) витрат та розмір енергопотужностей з розрахунку на одиницю виробничих ресурсів (земельних, трудових, матеріальних та фінансових)
- г) отримано чистого прибутку на одного середньорічного працівника

43. Які з показників відносяться до показників ефективності інтенсифікації:

- а) рівень рентабельності та норма прибутку
- б) середньорічна вартість необоротних та оборотних активів у розрахунку на одиницю земельної площі та одного середньорічного працівника

в) обсяг поточних (операційних) витрат на одиницю земельної або виробничої площі

г) витрати кормів на одну умовну голову великої рогатої худоби

44. Земельні ресурси аграрних підприємств – це:

а) землі, які постійно використовуються в сільськогосподарському виробництві

б) земельні ділянки, які постійно використовуються для випасання худоби

в) землі сільськогосподарського призначення, що надані для потреб сільськогосподарського виробництва або призначені для таких цілей

г) земельні ділянки, на яких систематично вирощуються сільськогосподарські культури

45. Укажіть, що відноситься до головних особливостей землі як засобу виробництва:

а) земля є продуктом природи і незмінним засобом виробництва

б) земля територіально обмежена та має постійне місце розташування

в) земля неоднорідна за якістю, не зношується та не погіршується в процесі раціонального використання

г) усі відповіді вірні

46. Рівень освоєності земель розраховується таким чином:

а) відношення площі ріллі до сільськогосподарських угідь і помножено на 100 %

б) відсоткове відношення площі сільськогосподарських угідь до загальної земельної площі

в) відношення площі зрошувальних земель до сільськогосподарських угідь і помножено на 100 %

г) множення площі ріллі на площу сільськогосподарських угідь

47. Рівень розораності землі визначається, як відношення:

а) площі ріллі до площі сільськогосподарських угідь і помноженої на 100%

б) сільськогосподарських угідь до загальної земельної площі і помноженої на 100%

в) коефіцієнта освоєності земель до сільськогосподарських угідь

г) площі пасовищ до площі ріллі

48. Укажіть, вихід якої продукції розраховують на 100 га сільськогосподарських угідь:

а) молока

б) вовни

в) приросту живої маси всіх видів тварин (м'яса)

г) усі перераховані види продукції

49. Укажіть, які показники відносяться до вартісних показників ефективності використання земель:

а) обсяг виробництва валової продукції

б) обсяг виробництва товарної продукції

в) отримано на 100 га сільськогосподарських угідь валової продукції, чистого доходу та чистого прибутку

г) розмір поточних (операційних) витрат на 100 га ріллі

50. Укажіть, вихід якої продукції розраховують на 100 га ріллі:

- а) зерна, цукрового буряку, соняшнику
- б) молока, вовни, приросту живої маси всіх видів тварин (м'яса)
- в) м'ясо птиці та яйця
- г) усі перераховані види продукції

51. Визначте показники ефективності використання земельних ресурсів:

- а) урожайність, отримано на 100 га сільськогосподарських угідь валової продукції, чистого доходу та чистого прибутку
- б) валовий та чистий прибуток
- в) продуктивність праці, фондоддача, фондоозброєність
- г) вартість валової та товарної продукції рослинництва

52. Укажіть, хто входить до трудових ресурсів підприємства:

- а) частина працездатного населення, що за своїми віковими даними відповідає вимогам стосовно зайнятості у певній сфері діяльності
- б) сукупність робітників різних професійно-кваліфікаційних груп, які зайняті на підприємстві та входять до його спискового складу
- в) працездатне населення, діяльність якого спрямована на створення продукту
- г) сукупність працівників підприємства, що зайняті у виробництві продукції

53. Трудовий потенціал – це:

- а) можливий обсяг виробництва продукції за повної зайнятості трудових ресурсів підприємства;
- б) резерв сільської робочої сили;
- в) потенціал усієї сукупності працівників підприємства з урахуванням їх якісних та кількісних характеристик;
- г) чисельність працівників, які можуть бути залучені у виробництво на певному підприємстві.

54. Який показник не відноситься до показників ефективності використання трудових ресурсів:

- а) продуктивність та трудомісткість праці
- б) оплата 1 люд.-год. та середньомісячна заробітна плата
- в) коефіцієнт сезонності та розмах сезонності
- г) трудова активність та коефіцієнт використання трудових ресурсів

55. Продуктивність праці по сільськогосподарському підприємству розраховується як:

- а) відношення вартості основних виробничих фондів до середньорічної чисельності робітників
- б) відношення вартості основних виробничих фондів до вартості валової продукції
- в) відношення вартості валової продукції до середньорічної чисельності робітників
- г) добуток вартості валової продукції на середньорічну чисельність робітників

56. Укажіть, як розраховується трудомісткість виробництва одиниці продукції:

- а) відношенням прямих затрат праці до кількості реалізованої продукції
- б) відношенням прямих затрат праці до кількості виробленої продукції
- в) множенням прямих затрат праці на кількість виробленої продукції
- г) усі відповіді невірні

57. Якщо обсяг виробленої підприємством продукції 6,5 тис. ц, середньорічна чисельність робітників 10 осіб, трудова активність одного робітника на рік 2025 люд.-год., то продуктивність праці (ПП) та трудомісткість (Тм) виробництва продукції дорівнює:

- а) ПП = 0,32 ц/люд.-год.; Тм = 3,11 люд.-год./ц
- б) ПП = 3,11 ц/люд.-год.; Тм = 0,32 люд.-год./ц
- в) ПП = 0,65 ц/люд.-год.; Тм = 1,53 люд.-год./ц
- г) ПП = 0,32 ц/люд.-год.; Тм = 311,54 люд.-год./ц

58. Укажіть, хто з перелічених працівників належить до службовців:

- а) фінансовий директор підприємства
- б) завідувач відділу продаж
- в) секретар директора
- г) механік монтажного цеху

59. Укажіть, які виділяють категорії працівників за характером функцій, що виконують:

- а) тільки керівники та спеціалісти
- б) тільки робітники та службовці
- в) тільки керівники та робітники
- г) керівники, спеціалісти, робітники та службовці

60. Якщо на підприємстві було фактично відпрацьовано 8,82 тис. люд.-год., потенційний фонд робочого часу на кожного працівника становить 1960 люд.-год.; середньорічна чисельність працівників 5 осіб, то коефіцієнт використання робочого часу дорівнює:

- а) 0,90
- б) 1,95
- в) 4,55
- г) 1,12

61. Укажіть, правильне продовження твердження: якщо коефіцієнт співвідношення індексу продуктивності праці та індексу її оплати більше одиниці, то:

- а) створюються умови для збільшення собівартості одиниці продукції та зменшення прибутку
- б) створюються умови для зменшення собівартості одиниці продукції та збільшення прибутку
- в) створюються умови для збільшення собівартості одиниці продукції з одночасним збільшенням прибутку
- г) створюються умови для зменшення продуктивності праці та збільшення оплати праці

62. Якщо: обсяг виробленого зерна 1,3 тис. т; середньорічна чисельність працівників, зайнятих у виробництві зерна – 10 осіб, трудова активність за рік одного робітника у виробництві зерна становить 1020 люд.-год., то продуктивність праці у виробництві зерна (ППз) дорівнює:

- а) ППз = 1,27 т/люд.-год.
- б) ППз = 130 т/люд.-год.
- в) ППз = 0,127 ц/люд.-год.
- г) ППз = 1,27 ц/люд.-год.

63. Мотивація працівників визначається як:

- а) сукупність мотивів і стимулів до оптимізації витрат робочого часу
- б) сукупність прогресивних форм праці
- в) процес заощадження ресурсів підприємства
- г) сукупність заходів, що стимулюють працівників до досягнення певних цілей

64. Укажіть види методів мотивації трудової діяльності працівників:

- а) прямі економічні та непрямі економічні
- б) грошові та заохочувальні
- в) прямі економічні, непрямі економічні, негрошові
- г) пільгові і загальні

65. Якщо вартість валової продукції сільськогосподарського підприємства становить 7200 тис. грн, реалізованої продукції – 5600 тис. грн, чисельність працівників – 60 осіб, трудова активність за рік одного працівника становить 2000 люд.-год, то продуктивність праці на цьому підприємстві дорівнює:

- а) 120 грн / люд.-год.
- б) 60 грн/ люд.-год.
- в) 180 грн/ люд.-год.
- г) 144 грн/ люд.-год

66. Як змінилася продуктивність праці на підприємстві, якщо чисельність працівників збільшилася на 10%, та обсяг виробництва зріс у 1,54 рази:

- а) Підвищилася на 5 %
- б) Зменшилася на 15 %
- в) Підвищилася на 40 %
- г) Зменшилася на 1,5 %

67. Номінальна заробітна плата – це:

- а) грошова сума, яку одержує працівник за виконану роботу
- б) законодавчо зафіксовані тарифні розцінки і тарифні ставки
- в) мінімальний розмір заробітної плати, що має місце на підприємстві в певному періоді
- г) грошовий еквівалент матеріальних благ, які може придбати працівник

68. Реальна заробітна плата – це:

- а) сума основної і додаткової заробітної плати працівника
- б) грошовий вираз кількості товарів і послуг, які може придбати працівник за номінальну заробітну плату

в) сума основної заробітної плати і виплат за преміальними та іншими мотиваційними системами

г) співвідношення між рівнем заробітної плати працівника в базовому і звітному періодах

69. Основна заробітна плата працівника – це:

а) виплати працівникові з фонду матеріального заохочення за досягнення підприємством високих кінцевих результатів роботи

б) розмір оплати праці, який визначається тарифними ставками, відрядними розцінками, посадовими окладами

в) розмір нарахованої заробітної плати

г) доплати понад тарифні ставки

70. Укажіть, який показник відноситься до показників руху робочої сили на підприємстві:

а) коефіцієнт плинності

б) коефіцієнт продуктивності

в) коефіцієнт завантаження робочої сили в часі

г) трудомісткість

71. Якщо: річний фонд оплати праці становить 329,4 тис. грн; середньорічна чисельність працівників 10 осіб, то середньомісячна заробітна плата по підприємству дорівнює:

а) 32,94 тис.грн

б) 2745,00 грн.

в) 2,76 тис.грн

г) 27,45 тис.грн.

72. Якщо місячний фонд оплати праці становив 20,5 тис. грн.; чисельність працівників 8 осіб; відпрацьовано кожним працівником за місяць 140 годин, то погодинна оплата праці дорівнює:

а) 18,30 грн.

б) 18,30 тис.грн

в) 2,56 тис.грн

г) 146,43 грн.

73. Укажіть, хто з перелічених працівників не належить до складу керівників підприємства:

а) комерційний директор підприємства

б) начальник відділу маркетингу

в) головний бухгалтер

г) економіст

74. Рівень кваліфікації робітників визначається за:

а) категоріями

б) посадами

в) розрядами

г) ступенями

75. Укажіть правильне продовження твердження: для збалансованого розвитку підприємства необхідно, щоб...:

а) темпи підвищення продуктивності праці випереджали темпи збільшення оплати праці;

б) темпи збільшення оплати праці випереджали темпи підвищення продуктивності праці;

в) темпи зменшення продуктивності праці випереджали темпи збільшення оплати праці;

г) темпи зменшення продуктивності праці випереджали темпи скорочення оплати праці.

76. Амортизація основних засобів – це:

а) вартість реалізації зношених і знятих з виробництва основних засобів

б) процес поступового перенесення вартості основних засобів на вартість виробленої продукції

в) сума, за якою може бути здійснений обмін активу, або оплата зобов'язань в результаті операції між обізнаними, зацікавленими та незалежними сторонами

г) процес швидкого перенесення вартості основних засобів на створювану продукцію

77. До необоротних активів відносяться ресурси у такій формі:

а) матеріальна

б) нематеріальна

в) фінансова

г) усі відповіді вірні

78. Нематеріальні активи – це:

а) предмети праці, які не мають матеріальної форми і цілком споживаються у процесі виробництва

б) активи, які не мають матеріальної форми, можуть бути ідентифіковані та використовуються підприємством більше 1 року з метою отримання економічних вигод

в) активи підприємства, які призначені для споживання або реалізації в продовж фінансового року або операційного циклу

г) активи підприємства, які використовуються з метою отримання прибутку

79. Основні засоби підприємства – це:

а) засоби праці, виражені у вартісній формі, які використовуються у багатьох виробничих циклах, зберігають при цьому натуральну форму

б) активи, які не мають матеріальної форми, можуть бути ідентифіковані та використовуються підприємством більше 1 року з метою отримання економічних вигод

в) активи підприємства, які призначені для споживання або реалізації в продовж фінансового року або операційного циклу

г) фонди, що обслуговують процес виробництва (готова продукція, товари, грошові кошти та їх еквіваленти, дебіторська заборгованість тощо)

80. Укажіть, які з наступних елементів виробництва відносяться до основних засобів підприємства:

а) будинки, споруди, машини

б) постійні працівники підприємства

в) патенти, ліцензії, програмне забезпечення

г) насіння, пальне, добрива

81. Фондоозброєність – це:

- а) вартість валової продукції з розрахунку на 1 грн. вартості основних виробничих фондів
- б) відношення вартості основних виробничих фондів до вартості валової продукції
- в) вартість основних виробничих фондів з розрахунку на одного середньорічного працівника
- г) вартість основних виробничих фондів з розрахунку на одиницю земельної (виробничої) площі

82. Фондомісткість – це:

- а) вартість валової продукції з розрахунку на 1 грн. вартості основних виробничих фондів
- б) відношення вартості основних виробничих фондів до вартості валової продукції
- в) вартість основних виробничих фондів з розрахунку на одного середньорічного працівника
- г) усі відповіді невірні

83. Фондозабезпеченість – це:

- а) вартість основних виробничих фондів з розрахунку на одиницю земельної (виробничої) площі
- б) відношення вартості основних виробничих фондів до вартості валової продукції
- в) вартість основних виробничих фондів з розрахунку на одного середньорічного працівника
- г) середньорічна вартість основних виробничих фондів

84. Фондовіддача – це:

- а) вартість основних виробничих фондів з розрахунку на одного середньорічного працівника
- б) вартість валової продукції у розрахунку на 1 грн. вартості основних виробничих фондів
- в) відношення вартості основних виробничих фондів до вартості валової продукції
- г) добуток вартості валової продукції на вартість основних виробничих фондів

85. Укажіть види зносу основних засобів:

- а) фактичний та фізичний
- б) фізичний та моральний
- в) моральний та справедливий
- г) натуральний та моральний

86. Укажіть, що означає первісна вартість основних фондів:

- а) ринкова вартість на момент оцінки
- б) вартість основних фондів після їх переоцінки
- в) початкова вартість основних фондів, що вибувають з експлуатації
- г) фактична вартість основних фондів на момент придбання і взяття на облік

87. Укажіть, що означає справедлива вартість основних фондів:

- а) ринкова вартість на момент оцінки
- б) вартість основних фондів після їх переоцінки
- в) сума, за якою може бути здійснений обмін активу в результаті операції між обізнаними, зацікавленими та незалежними сторонами
- г) фактична вартість на момент придбання і взяття на баланс

88. Укажіть, які показники характеризують стан основних фондів:

- а) коефіцієнт відновлення
- б) коефіцієнт зносу
- в) коефіцієнт придатності
- г) усі перелічені показники

89. Укажіть, які показники відносять до показників забезпеченості основними фондами:

- а) фондомісткість та фондovіддача
- б) фондоозброєність та фондозабезпеченість
- в) норма прибутку та фондovіддача
- г) фондомісткість та матеріаломісткість

90. Визначте коефіцієнт придатності основних фондів, якщо: середньорічна вартість основних фондів 5,2 млн. грн, амортизаційні відрахування дорівнюють 1,56 млн. грн:

- а) 70 %;
- б) 30 %;
- в) 3,64 млн. грн
- г) 32%.

91. Визначте фондovіддачу (Фв), якщо: середньорічна вартість основних фондів становить 5,0 млн. грн; вартість виробленої продукції 12,0 млн. грн:

- а) $F_v = 0,41$;
- б) $F_v = 7,0$;
- в) $F_v = 4,2$;
- г) $F_v = 2,4$.

92. Підвищення коефіцієнту фондovіддачі з 0,34 до 0,40 засвідчує про:

- а) зниження ефективності виробництва
- б) підвищення цін на продукцію підприємства
- в) подорожчання основних фондів
- г) підвищення ефективності використання основних фондів

93. Коефіцієнт зносу основних фондів розраховується як:

- а) відношення первісної вартості основних фондів до залишкової
- б) добуток норми амортизації на первісну вартість основних фондів
- в) відношення величини зносу до вартості основних засобів;
- г) різниця між первісною та ліквідаційною вартістю основних фондів

94. Фонди обігу – це:

- а) фонди, що обслуговують процес виробництва
- б) засоби праці, які не приймають безпосередньої участі у виробничому процесі

в) предмети праці, які цілком споживаються у кожному виробничому циклі

г) активи, які не мають матеріальної форми, можуть бути ідентифіковані та використовуються підприємством більше 1 року з метою отримання економічних вигод

95. Укажіть, як називається період часу, протягом якого виріб або партія виробів проходить усі стадії виробничого процесу і перетворюється на готовий до реалізації продукт:

- а) календарний рік
- б) фінансовий рік
- в) виробничий (операційний) цикл
- г) податковий період

96. Основними показниками оборотності та ефективності використання оборотних активів є:

- а) рівень рентабельності та норма прибутку
- б) отримано валової продукції та прибутку на одну гривню необоротних та оборотних активів
- в) коефіцієнт оборотності оборотних активів та середня тривалість одного обороту
- г) фондомісткість та річний економічний ефект

97. Оборотні виробничі засоби – це:

- а) засоби праці, виражені у вартісній формі, які використовуються у багатьох виробничих циклах, зберігають при цьому натуральну форму і поступово переносять свою вартість на готовий продукт
- б) фонди, що обслуговують процес виробництва
- в) засоби праці, які призначені для споживання або реалізації в продовж фінансового року
- г) предмети праці, які цілком споживаються у кожному виробничому циклі, змінюють свою натуральну форму і повністю переносять свою вартість на продукт, що виробляється

98. Оборотні активи – це:

- а) активи підприємства, строк корисної експлуатації яких перевищує 12 місяців або операційний цикл, якщо він більше року
- б) активи підприємства, які призначені для споживання або реалізації в продовж фінансового року або операційного циклу
- в) засоби праці, виражені у вартісній формі, які використовуються у багатьох виробничих циклах, зберігають при цьому натуральну форму і поступово переносять свою вартість на готовий продукт
- г) активи, що обслуговують процес виробництва

99. Визначте термін обертання оборотних активів підприємства, якщо: шоквартальний обсяг доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) становить 15,0 млн. грн; середньорічний залишок оборотних активів 4,0 млн. грн; тривалість квартального періоду 90 днів, річного – 360 днів:

- а) 24 дні

- б) 17 днів
- в) 6 днів
- г) 42 дні

100. Визначте матеріаловіддачу, якщо розмір матеріальних витрат становить 2,5 млн. грн; вартість валової продукції 5,0 млн. грн; середній залишок оборотних активів 700 тис. грн:

- а) 0,50
- б) 2,00
- в) 7,14
- г) 0,14

101. Тривалість одного обороту оборотних активів показує:

- а) проміжок часу від вкладання інвестицій до отримання доходів
- б) проміжок часу необхідний для виробництва певного виду продукції
- в) скільки днів становить період між поставками товарно-матеріальних цінностей
- г) за скільки днів оборотні активи здійснюють один кругообіг

102. Укажіть, що не відносять до фондів обігу:

- а) дебіторська заборгованість
- б) кредиторська заборгованість
- в) грошові кошти та їх еквіваленти
- г) відвантажена готова продукція

103. Оборотні активи класифікують на:

- а) нормовані та ненормовані
- б) матеріальні та нематеріальні
- в) активні та пасивні
- г) оборотні та необоротні

104. Витрати підприємства – це:

- а) сукупні витрати живої та уречевленої праці на виробництво певного виду продукції
- б) спожиті в процесі виробництва продукції (товарів, робіт, послуг) виробничі фонди підприємства
- в) сукупність поточних витрат, виражених у грошовій формі, які показують, у що обходиться конкретному підприємству виробництво і реалізація одиниці продукції
- г) усі відповіді невірні

105. До операційних (поточних) витрат підприємства відносять:

- а) спожиті в процесі виробництва продукції (товарів, робіт, послуг) виробничі фонди підприємства
- б) капіталовкладення підприємств, фірм, компаній
- в) витрати операційної діяльності підприємства, пов'язаної з виробництвом та реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг), яка забезпечує основну частку його доходу
- г) витрати живої та уречевленої праці, які пов'язані з організацією виробництва та управлінням підприємством

106. Укажіть, в яких формах можуть здійснюватись витрати:

- а) у натуральній
- б) у вартісній
- в) у вартісній та натуральній
- г) у грошовій

107. Визначте зв'язок постійних витрат з обсягом виробництва:

- а) загальна сума постійних витрат не залежить від обсягів виробництва
- б) загальна сума постійних витрат залежить від обсягів виробництва
- в) загальна сума постійних витрат прямо пропорційно залежить від обсягів виробництва
- г) усі відповіді невірні

108. Визначте зв'язок змінних витрат з обсягом виробництва:

- а) загальна сума змінних витрат не залежить від обсягів виробництва
- б) загальна сума змінних витрат залежить від обсягів виробництва
- в) загальна сума змінних витрат прямо пропорційно залежить від обсягів виробництва
- г) усі відповіді невірні

109. Визначте величину змінних витрат, якщо маржинальний дохід на одиницю продукції становить 45 грн; ціна реалізації 120 грн; розмір прибутку 15 грн:

- а) 75 грн.
- б) 60 грн.
- в) 105 грн.
- г) 30 грн.

110. Граничні витрати це:

- а) витрати, які залежить від обсягів виробництва
- б) витрати, які не залежить від обсягів виробництва
- в) витрати, які потрібен для виробництва певної кількості продукції
- г) витрати, які необхідні для виробництва ще однієї додаткової одиниці продукції

111. Повна собівартість одиниці продукції – це:

- а) витрати пов'язані з виробництвом та реалізацією одиниці продукції
- б) витрати пов'язані з виробництвом одиниці продукції
- в) відношення загальної суми витрат на реалізацію продукції до кількості реалізованої продукції
- г) витрати пов'язані з організацією та управлінням виробничим процесом

112. Укажіть, в яких одиницях вимірюється собівартість продукції:

- а) натуральних;
- б) вагових;
- в) структурних;
- г) грошових.

113. Якщо ціна одиниці продукції дорівнює 200 грн, змінні витрати на одиницю продукції становлять 80 грн, сукупні постійні витрати дорівнюють 2 млн 400 тис. грн, то мінімально рентабельний обсяг виробництва цієї продукції дорівнюватиме:

- а) 4000 шт.;

- б) 10000 шт.;
- в) 50000 шт.;
- г) 20000 шт.

114. Визначте суму змінних витрат підприємства, якщо протягом місяця було оплачено 50 тис. грн за оренду приміщень, 10 тис. грн за користування кредитом, 35 тис. грн за сировину для виробництва продукції, 36 тис. грн працівникам (відрядна форма оплати праці), 15 тис. грн працівникам адміністрації підприємства, 4 тис. грн за охорону території, вартість машин та устаткування становить 200 тис. грн:

- а) 71 тис. грн
- б) 141 тис. грн
- в) 51 тис. грн
- г) 251 тис. грн

115. До складу собівартості продукції не включають:

- а) витрати на оплату праці
- б) прямі матеріальні витрати
- в) амортизацію виробничих основних засобів та нематеріальних активів
- г) адміністративні витрати

116. Середня ціна реалізації одиниці продукції визначається як:

- а) відношення кількості реалізованої продукції на виручку від реалізації цієї продукції, грн.
- б) відношення виручки від реалізації продукції на кількість реалізованої продукції, грн.
- в) відношення виручки від реалізації продукції на кількість виробленої продукції, грн.
- г) середньоарифметична величина поточних цін реалізації продукції

117. Укажіть ціну, яка використовується при переміщенні товарів у межах підприємства:

- а) трансферна
- б) кошторисна
- в) гуртова
- г) контрактна

118. Ціноутворення – це:

- а) процес встановлення цін
- б) процес управління ціною продукції з метою забезпечення збуту
- в) складова комплексу маркетингу, яка охоплює встановлення цін на товари
- г) процес обґрунтування, затвердження та перегляду цін і тарифів, визначення їх рівня, співвідношення та структури

119. Укажіть основні елементи ціни:

- а) витрати на виробництво та збут продукції
- б) собівартість та прибуток
- в) прибуток та податок на додану вартість
- г) собівартість та торгівельна надбавка

120. Укажіть функцію ціни, при якій ціна сприяє раціональному використанню обмежених ресурсів, науково-технічному прогресу, оновленню асортименту та підвищенню якості продукції:

- а) обліково-вимірвальна
- б) розподільча
- в) стимулююча
- г) регулювальна

121. Ціноутворення – це:

- а) процес встановлення цін;
- б) процес управління ціною продукції з метою забезпечення збуту;
- в) складова комплексу маркетингу, яка охоплює встановлення цін на товари;
- г) процес обґрунтування, затвердження та перегляду цін і тарифів, визначення їх рівня, співвідношення та структури.

122. Укажіть метод ціноутворення, який використовується на конкурентному ринку однорідних, стандартизованих товарів (наприклад, на ринку сільськогосподарської продукції):

- а) «витрати + прибуток»
- б) отримання цільової норми прибутку
- в) на основі цін ринку (конкурентів)
- г) на основі оцінок споживачів

123. Укажіть основні елементи ціни:

- а) витрати на виробництво та збут продукції
- б) собівартість та прибуток
- в) прибуток та податок на додану вартість
- г) собівартість та торгівельна надбавка

124. Укажіть функцію ціни, при якій ціна сприяє раціональному використанню обмежених ресурсів, науково-технічному прогресу, оновленню асортименту та підвищенню якості продукції:

- а) обліково-вимірвальна
- б) розподільча
- в) стимулююча
- г) регулювальна

125. Якщо ціна реалізації продукції дорівнює 120 грн., собівартість одиниці реалізованої продукції – 100 грн., то рентабельність реалізованої продукції дорівнюватиме:

- а) 50 %
- б) 80 %
- в) 25 %
- г) 20 %

126. Якщо собівартість одиниці продукції дорівнює 1200 грн, та керівництво підприємства вважає, встановлюючи ціну на продукцію за методом «собівартість + прибуток», забезпечити 30 % рентабельності виробництва продукції, то ціна (без ПДВ) на таку продукцію дорівнюватиме:

- а) 1230 грн

- б) 1560 грн
- в) 3600 грн
- г) 1600 грн.

127. За ступенем впливу держави на формування цін виділяють такі їх види:

- а) фіксовані та вільні (договірні)
- б) контрольні, ринкові, державні
- в) пропорційні, прогресивні
- г) вільні (договірні), регульовані, фіксовані

128. Укажіть, які функції виконує ціна:

- а) обліково-вимірвальну та розподільчу
- б) стимулюючу, регулювальну, обліково-вимірвальну та розподільчу
- в) соціальну та економічну
- г) соціальну, регулювальну та стимулюючу

129. Оберіть правильну відповідь:

- а) поняття «дохід» і «прибуток» ідентичні
- б) поняття «дохід» ширше від поняття «прибуток»
- в) поняття «прибуток» ширше від поняття «дохід»
- г) поняття «дохід» і «прибуток» є синонімами

130. Укажіть, як визначається прибуток від реалізації продукції:

- а) виручка від підприємницької діяльності скоригована на розмір податків з обороту
- б) дохід від операційної діяльності за мінусом адміністративних витрат
- в) прибуток від фінансової, інвестиційної та іншої діяльності
- г) виручка від реалізації продукції за мінусом повної собівартості виробництва та реалізації продукції

131. Маржинальний прибуток дорівнює:

- а) обсягу виручки від реалізації продукції за мінусом змінних витрат
- б) сумі постійних витрат та прибутку
- в) різниці між ціною реалізації продукції та змінними витратами на одиницю продукції
- г) усі відповіді вірні

132. Укажіть, що означає валовий прибуток:

- а) це різниця між чистим доходом від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) та собівартістю реалізованої продукції
- б) це прибуток, що надходить у розпорядження підприємства після сплати податку на прибуток
- в) це загальна сума доходів від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) підприємства
- г) це чистий прибуток за мінусом суми податку на прибуток

133. Чистий прибуток – це:

- а) валовий прибуток за мінусом суми податку на прибуток
- б) прибуток, який за величиною завжди відповідає валовому прибутку підприємства
- в) загальна сума доходу від реалізації продукції підприємства

г) прибуток, що надходить у розпорядження підприємства після сплати податку на прибуток

134. Чистий прибуток підприємства розподіляється на:

- а) формування стабілізаційного та резервного фондів
- б) формування фонду нагромадження та фонду споживання
- в) придбання цінних паперів інших підприємств та виплату премій працівникам підприємства
- г) формування фонду соціальної допомоги та матеріального заохочення

135. Операційний прибуток підприємства розраховується як:

- а) балансовий прибуток, скоригований на різницю фінансових доходів і фінансових витрат
- б) балансовий прибуток, скоригований на різницю інших операційних доходів та операційних витрат
- в) різниця між валовим прибутком та операційними витратами
- г) різниця між операційним доходом та витратами на виробництва та реалізацію продукції

136. Якщо виручка (дохід) від реалізації продукції дорівнює 160 тис. грн, непрямі податки 10 тис. грн, собівартість реалізованої продукції – 120 тис. грн, то валовий прибуток підприємства дорівнює:

- а) 30 тис. грн
- б) 40 тис. грн.
- в) 150 тис. грн.
- г) 10 тис. грн.

137. Укажіть форму річної звітності, в якій розкривається інформація для оцінки ефективності ведення операційної, звичайної та іншої діяльності підприємства:

- а) Форма №1 «Баланс»
- б) Форма №2 «Звіт про фінансові результати»
- в) Форма №3 «Звіт про рух грошових коштів»
- г) Форма №5 «Примітки до річної фінансової звітності»

138. Рівень рентабельності – це:

- а) відсоткове відношення прибутку до суми матеріально-грошових затрат, пов'язаних з виробництвом і реалізацією продукції;
- б) відношення виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) до повної собівартості даної продукції, визначається у відсотках;
- в) відсоткове відношення маси прибутку до середньорічної балансової вартості необоротних та оборотних активів підприємства;
- г) добуток прибутку та кількості реалізованої продукції.

139. Норма прибутку – це:

- а) відношення виручки від реалізації основної продукції до середньорічної балансової вартості необоротних та оборотних активів підприємства, визначається у відсотках;
- б) відсоткове відношення маси прибутку до середньорічної балансової вартості необоротних та оборотних активів підприємства;

в) відсоткове відношення прибутку до суми матеріально-грошових затрат, пов'язаних з виробництвом і реалізацією продукції;

г) добуток прибутку на середньорічну чисельність працівників підприємства.

140. Визначте норму прибутку (НП), якщо розмір чистого прибутку становить 3,0 млн. грн; середньорічна вартість необоротних активів 12,0 млн. грн, оборотних активів 8,0 млн. грн:

- а) НП = 1,5 %
- б) НП = 15,0 %
- в) НП = 6,7
- г) НП = 0,15 %

141. Укажіть, який економічний зміст рівня рентабельності:

- а) показує, скільки отримано копійок доходу на кожну вкладену гривню
- б) показує, скільки отримано відсотків чистого прибутку
- в) показує, скільки прибутку отримано на кожну гривню витрат
- г) показує, скільки потрібно здійснити витрат на кожну гривню чистого прибутку

142. Укажіть, як визначається чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг):

а) розмір грошових коштів, отриманих від виробничої, комерційної, посередницької чи іншої діяльності за вирахуванням податків з продажу (податку на додану вартість, акцизного збору тощо)

б) загальна сума доходу від усіх видів діяльності, отриманого (нарахованого) протягом звітного періоду в грошовій, матеріальній або нематеріальній формах як на території України, так і за її межами

в) сума будь-яких витрат у грошовій, матеріальній або нематеріальній формах, здійснюваних як компенсація вартості товарів (робіт, послуг), які придбаваються (виготовляються) для їх подальшого використання у власній господарській діяльності

г) балансовий дохід, скоригований на різницю інших операційних доходів та операційних витрат

143. Виробнича потужність підприємства – це:

- а) максимально широку номенклатуру продукції підприємства
- б) максимально можливий обсяг випуску продукції за певний проміжок часу
- в) виконання завдань з виробництва та реалізації продукції
- г) оптимальне співвідношення між обсягом виробництва в основних і допоміжних цехах (відділеннях, галузях тощо) підприємства

144. Фінансова діяльність підприємства – це:

- а) здійснення регулярних виплат до бюджету та інших цільових фондів
- б) грошові відносини, пов'язані з обігом коштів підприємства
- в) визначення розмірів необхідних інвестицій в економіку регіону
- г) сукупність практичних дій суб'єктів господарювання щодо реалізації інвестицій

145. Рентабельність окремого виду продукції розраховується як:

- а) відсоткове відношення прибутку від реалізації одиниці продукції до повної її собівартості
- б) добуток прибутку від реалізації одиниці продукції на кількість реалізованої продукції
- в) різниця між ціною реалізації та маржинальним прибутком
- г) відсоткове відношення прибутку від реалізації одиниці продукції до загальної суми витрат по підприємству

146. Рентабельність (прибутковість) власного капіталу розраховується як:

- а) відношення чистого прибутку до вартості активів підприємства
- б) відношення валового прибутку до суми власного та позикового капіталу підприємства
- в) відношення чистого прибутку до величини власного капіталу
- г) відношення чистого прибутку до вартості активів

147. Підвищення рентабельності активів підприємства засвідчує про:

- а) підвищення ефективності діяльності підприємства
- б) збільшення обсягів реалізації продукції підприємства
- в) зростання вартості активів підприємства
- г) підвищення цін на продукцію підприємства

148. Укажіть, що розуміють під якістю продукції:

- а) задоволення певної потреби споживачів за рахунок певних властивостей продукції
- б) сукупність властивостей продукції, які зумовлюють її здатність задовольняти певні потреби відповідно до її призначення
- в) кількісні ознаки однієї чи декількох властивостей продукції, що характеризують її якість
- г) комплекс характеристик продукту праці, які визначають його корисність

149. Конкурентоспроможність продукції – це:

- а) сукупність споживчих та вартісних властивостей товару, які забезпечують його переваги порівняно з товарами конкурентів
- б) здатність економіка однієї держави конкурувати з економікою інших держав за рівнем ефективності використання національних ресурсів
- в) відповідність товару вимогам ринку, можливість збуту його на конкурентному ринку
- г) найважливіші довгострокові дії підприємства щодо забезпечення конкурентних переваг і захисту завойованих позицій

150. Укажіть основний натуральний показник ефективності використання сільськогосподарських угідь:

- а) родючість ґрунтів
- б) вихід валової продукції, доходу та прибутку на одиницю земельної площі
- в) продуктивність тварин
- г) урожайність

151. Визначте середньореалізаційну ціну огірків, якщо протягом року продали 2000 кг по 6,00 грн, 700 кг по 8,00 грн, 100 кг по ціні у 20,00 грн:

- а) 15,00 грн/кг
- б) 8,50 грн/кг
- в) 7,00 грн/кг
- г) 11,33 грн/кг

152. Визначте рівень рентабельності виробництва та реалізації м'яса птиці, якщо: виробнича собівартість становить 10 грн/кг; витрати на реалізацію 1 т м'яса становлять 3 тис. грн; отримано прибутку на кожен кілограм 2,21 рн:

- а) 22,1 %
- б) 5,88 %
- в) 25,0 %
- г) 17,0 %

153. Визначте рівень товарності виробництва зерна, якщо загальний обсяг зібраного зерна становить 25,0 тис. т, з яких природно втрачено 6 %, 5,5 тис. т залишилось в господарстві як посадковий матеріал; решта зерна реалізовано:

- а) 72,0 %
- б) 78,0 %
- в) 138,9 %
- г) 18 тонн

154. Рівень товарності розраховується як:

- а) відношення товарної продукції у грошовому вимірі до вартості валової продукції, виражене у відсотках
- б) відношенням валової продукції у фізичній вазі до товарної продукції у фізичній вазі, виражене у відсотках
- в) добуток кількості реалізованої продукції на кількість виробленої
- г) відношення кількості реалізованої продукції до кількості виробленої продукції, виражене у відсотках

155. Машинозабезпеченість оцінюється як:

- а) кількість комбайнів з розрахунку на 1000 га пасовищ
- б) кількість комбайнів з розрахунку на 1000 га посівної площі
- в) кількість комбайнів з розрахунку на 1000 га зібраної площі
- г) кількість комбайнів з розрахунку на 1000 голів худоби

156. Енергопотужноозброєність – це:

- а) відношення сумарної потужності усіх джерел енергії (к.с.) до площі ріллі
- б) сумарна потужність усіх джерел енергії (к.с.)
- в) відношення сумарної потужності усіх джерел енергії (к.с.) до вартості валової продукції
- г) сумарна потужність усіх джерел енергії (к.с.) у розрахунку на середньорічного працівника

157. Енергопотужнозабезпеченість – це:

- а) сумарна потужність усіх джерел енергії (к.с.) у розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь

б) сумарна потужність усіх джерел енергії (к.с.)

в) відношення сумарної потужності усіх джерел енергії (к.с.) до вартості валової продукції

г) сумарна потужність усіх джерел енергії (к.с.) у розрахунку на середньорічного працівника

158. Електроозбноєність – це:

а) відношення сумарної потужності усіх джерел енергії (к.с.) до вартості валової продукції

б) кількість електроенергії, яка витрачена на основне виробництво, у розрахунку на середньорічного працівника

в) відношення кількості електроенергії, яка витрачена на основне виробництво, до вартості валової продукції

г) сумарний обсяг витраченої електроенергії на основне виробництво

159. Коефіцієнт змінності розраховується таким чином:

а) відношення кількості відпрацьованих днів роботи до кількості змін

б) відношення кількості відпрацьованого часу (люд.-год.) до середньорічної чисельності робітників

в) добуток кількості відпрацьованих змін на нормативну кількість днів роботи

г) відношення відпрацьованих змін до кількості днів

160. Коефіцієнт використання автопарку розраховується як:

а) відношення кількості днів, які відроблені 1 фізичним трактором за рік до нормативної кількості днів роботи на рік

б) відношення відпрацьованих змін до кількості днів

в) діленням автомобіле-днів у роботі на автомобіле-дні перебування в господарстві

г) добутком автомобіле-днів у роботі на час перебування автомобіля в наряді

161. Укажіть показники, які відносять до показників економічності роботи автопарку:

а) середня технічна та експлуатаційна швидкість

б) витрати пального на 100 км пробігу та собівартість 1 т-км

в) середній виробіток на 1 автотонну та середня відстань перевезень

г) коефіцієнти технічної готовності та використання автопарку

162. Укажіть найбільш повне визначення терміну «інвестиції»:

а) це сукупність практичних дій щодо реалізації інвестицій

б) це всі види майнових та інтелектуальних цінностей, які вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті яких створюється прибуток або досягається соціальний ефект

в) це вкладання в об'єкти підприємницької діяльності майнових активів з метою отримання прибутку

г) грошовий вираз матеріальних та нематеріальних активів підприємства

163. Укажіть, що означає інвестиційна діяльність підприємства:

а) практичні дії підприємців з пошуку потенційних інвесторів

б) вивчення можливостей одержання кредитів з метою розширення виробництва

- в) сукупність практичних дій щодо максимізації прибутку підприємства
- г) практичних дій підприємства щодо реалізації інвестицій

164. За об'єктами вкладення інвестиції поділяють на:

- а) реальні та фінансові
- б) валові та чисті
- в) короткострокові та довгострокові
- г) прямі та непрямі

165. Чисті інвестиції – це:

- а) придбання цінних паперів
- б) сума валових інвестицій, зменшена на суму споживання основного капіталу
- в) сума отриманих кредитів за певний період
- г) витрати на заробітну плату найманих працівників

166. До власних джерел інвестиційних ресурсів відносять:

- а) прибуток підприємства
- б) кредити банку
- в) кошти отримані від емісії облігацій
- г) бюджетний кредит

167. Під чистою теперішньою вартістю (доходом) інвестиційного проекту (NPV) розуміють:

- а) вартість реалізованої продукції
- б) валовий дохід підприємства за певний період
- в) очікуваний прибуток від реалізації інвестиційного проекту
- г) різницю між приведеним до теперішньої вартості чистим грошовим потоком за період експлуатації інвестиційного проекту та сумою інвестованих коштів

168. До фінансових інвестицій відносять:

- а) придбання облігації
- б) будівництво нового готелю
- в) придбання нового більш економічного обладнання
- г) купівлю підприємством вантажного автомобіля

169. Під інвестиційними ресурсами підприємства розуміють:

- а) валові доходи від інвестицій
- б) чистий потік платежів (cash flow)
- в) всі види грошових та інших активів, що залучаються для здійснення вкладень в об'єкти інвестування
- г) залишок грошових коштів на банківському рахунку

170. Індекс прибутковості інвестиційного проекту розраховується як:

- а) відношення обсягу реалізації до інвестиційних витрат
- б) відношення поточних витрат до інвестиційних
- в) відношення теперішньої вартості суми грошових потоків до обсягу інвестицій
- г) відношення обсягу інвестицій до приведеної вартості чистого грошового потоку

171. Під інвестиційною стратегією підприємства розуміють:

- а) систему довгострокових цілей інвестиційної діяльності та вибір найбільш ефективних шляхів їх досягнення
- б) розрахунок економічної ефективності інвестиційного проекту
- в) оцінку рівня ризику інвестиційного проекту
- г) моніторинг реалізації інвестиційного проекту

172. Основними показниками ефективності реальних інвестицій виступають:

- а) коефіцієнт ліквідності; коефіцієнт фінансової стійкості; коефіцієнт оборотності власного капіталу
- б) чиста теперішня вартість (дохід), індекс доходності, внутрішня ставка доходності, період окупності
- в) фондоддача; фондоозброєність; період операційного циклу
- г) коефіцієнт рентабельності продажу; коефіцієнт рентабельності власного капіталу; коефіцієнт прибутковості активів

173. До реальних інвестицій відносять:

- а) придбання комбайну сільськогосподарським підприємством
- б) придбання облігації державної внутрішньої позики
- в) розміщення коштів на рахунках іноземних банків
- г) придбання акції телефонної компанії

174. Укажіть, як називають інвестиції пов'язані з придбанням акцій, облігацій та інших цінних паперів:

- а) економічні
- б) реальні
- в) фінансові
- г) капітальні

175. Назвіть вид інвестицій, які пов'язані з вкладанням капіталу з метою відтворення матеріальних активів підприємства:

- а) довгострокові
- б) реальні
- в) фінансові
- г) непрямі

176. Якщо значення показника чистої теперішньої вартості інвестиційного проекту (NPV) є позитивним, то:

- а) такий інвестиційний проект є ефективним
- б) такий інвестиційний проект не є ефективним
- в) обсяг витрат на такий інвестиційний проект буде щорічно зростати
- г) період окупності інвестиційного проекту становить менше одного року

177. Внутрішня ставка доходності (рентабельності) інвестиційного проекту дорівнює:

- а) відношенню прибутку від реалізації продукції, що заплановано виробляти, до її собівартості
- б) відношенню прогнозованого за інвестиційним проектом прибутку до вартості активів підприємства
- в) ставці дисконтування, за якої значення показника чистої теперішньої вартості інвестиційного проекту (NPV) стає рівним нулю

г) відношенню прибутку від інвестиційного проекту до суми інвестованих коштів

178. Укажіть, що називають інноваційним процесом:

а) сукупність якісно нових прогресивних змін, що відбуваються у виробничо-господарській системі

б) всі види нових майнових та інтелектуальних цінностей, які вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності з метою отримання ефекту

в) вкладання в об'єкти підприємницької діяльності майнових активів з метою отримання прибутку

г) новий підхід до визначення суми матеріальних та нематеріальних активів підприємства

179. Інновація – це:

а) нова продукція науково-технічного призначення

б) оновлення основних фондів виробництва

в) новий підхід до виробництва та збуту товарів як кінцевий результат інноваційної діяльності

г) вкладання в об'єкти підприємницької діяльності майнових активів з метою отримання прибутку

180. Укажіть, як називається проміжок часу від зародження ідеї до створення, поширення та використання нововведення:

а) дифузія інновації

б) інвестиція в інновацію

в) інноваційна інвестиція

г) життєвий цикл інновації

181. Реструктуризація підприємства – це:

а) комплекс організаційно-господарських, фінансово-економічних, правових та інших заходів, спрямованих на реорганізацію підприємства, що сприятиме його фінансовому оздоровленню, збільшенню обсягів випуску конкурентоспроможної продукції, підвищенню ефективності виробництва та задоволення вимог кредиторів

б) система організаційно-правових, фінансово-економічних заходів, що спрямовані на запобігання банкрутству підприємства за його неплатоспроможності

в) система структурних змін на підприємстві з метою збільшення частки на ринку

г) фінансове оздоровлення підприємства

182. Укажіть найбільш повне визначення санації підприємства:

а) система заходів щодо оголошення підприємства-боржника банкрутом і його ліквідації;

б) система організаційно-правових, фінансово-економічних заходів, що спрямовані на запобігання банкрутству підприємства, за рахунок фінансового оздоровлення та відновлення прибутковості;

в) комплекс заходів з покращення результативності функціонування підприємства;

г) система заходів щодо збільшення обсягів виробництва конкурентоздатної продукції.

183. Реструктуризація підприємства стосовно управління його пасивами, називається:

- а) економічною
- б) управлінською
- в) стратегічною
- г) фінансовою

184. Залежно від масштабу вирішення проблем реструктуризація може бути:

- а) частковою і комплексною
- б) загальною й одиничною
- в) періодичною і суцільною
- г) балансовою і позабалансовою

185. Укажіть, чого не передбачає оперативна реструктуризація:

- а) диверсифікації виробництва
- б) скорочення обсягів основних фондів шляхом реалізації зайвого обладнання
- в) зменшення величини оборотних активів
- г) припинення неефективного інвестування

186. Визначте перший етап процесу реструктуризації:

- а) визначення цілей
- б) розробка бізнес-плану реструктуризації
- в) усвідомлення необхідності змін
- г) коригування дій

187. Банкрутство підприємства визначають як:

- а) визнану господарським судом нездатність боржника відновити платоспроможність і задовольнити вимоги кредиторів не інакше, як через процедуру ліквідації
- б) визнану вищим керівництвом підприємства неспроможність вести виробничо-господарську діяльність
- в) визнану кредиторами нездатність підприємства розрахуватися із своїми боргами
- г) визнану господарським судом нездатність підприємства забезпечувати прибуткове виробництво

188. Суб'єктом банкрутства може бути:

- а) юридична особа, яка неспроможна своєчасно задовольнити вимоги кредиторів
- б) фізична особа, неспроможність якої виконати свої грошові зобов'язання встановлена господарським судом
- в) юридична особа, неспроможна вчасно сплатити податки
- г) боржник, неспроможність якого виконати свої грошові зобов'язання встановлена господарським судом

189. Укажіть, хто має право визнати підприємство банкрутом:

- а) кредитори
- б) господарський суд
- в) контрагенти
- г) працівники підприємства

190. Симптомами банкрутства не вважається:

- а) втрата клієнтів та покупців
- б) зниження прибутковості виробництва
- в) зниження ринкових цін на продукцію
- г) припинення поточних платежів і систематичне порушення термінів погашення зобов'язань

191. Укажіть, чим характеризується приховане банкрутство підприємства:

- а) приховуванням частини прибутків
- б) важкістю зовнішнього розпізнавання погіршення економічного стану підприємства
- в) звільненням частини працівників
- г) зменшенням обсягу продажу продукції

192. Укажіть Закон, яким регулюється механізм банкрутства і ліквідації підприємства в Україні:

- а) Закон України «Про підприємства в Україні»
- б) Закон України «Про підприємництво»
- в) Закон України «Про господарські товариства»
- г) Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом»

193. Вкажіть, що називається фіктивним банкрутством:

- а) приховування грошових коштів шляхом здійснення ряду економічних операцій
- б) інформування постачальників про нестачу грошових коштів на рахунок для оплати партії товару
- в) свідомо неправдиве оголошення про неплатоспроможність підприємства для одержання від кредиторів відстрочки платежів або списання частини боргів
- г) свідомо неправдиве відображення в декларації про доходи розмірів одержаних прибутків з метою уникнення сплати податків

194. Укажіть види ліквідації підприємства за юридичними підставами:

- а) розподільча і почергова
- б) добровільна і примусова
- в) відстрочена і термінова
- г) реальна та умовна

195. Вимоги, які задовольняються в першу чергу при реалізації майна підприємства-банкрута є такими:

- а) сплата податків і зборів
- б) вимоги кредиторів, не забезпечені заставою
- в) повернення внесків членів трудового колективу до статутного фонду підприємства
- г) виплата вихідної допомоги звільненим працівникам

196. У разі продажу майна банкрута договір купівлі-продажу укладається між:

- а) покупцем та банком-кредитором
- б) покупцем та ліквідаційною комісією

- в) ліквідаційною комісією та кредитором
- г) підприємством-банкрутом та покупцем

197. Економічна безпека підприємства (фірми) – це:

- а) стан економіки, який забезпечує достатній рівень соціального, політичного та оборонного існування і прогресивного розвитку підприємства
- б) заходи із захисту науково-технічного, технологічного, виробничого і кадрового потенціалу підприємства від прямих (активних) або непрямих (пасивних) економічних загроз
- в) це стан захищеності життєво важливих інтересів підприємства від внутрішніх і зовнішніх загроз, який формується адміністрацією і колективом підприємства шляхом реалізації системи заходів правового, економічного, організаційного, інженерно-технічного і соціально-психологічного характеру
- г) це стан захищеності життєво важливих інтересів підприємства від зовнішніх загроз

198. Під економічною загрозою розуміють:

- а) потенційну подію, настання якої може призвести до зниження або повної втрати прибутку
- б) рівень витрат, який виражається можливістю не досягти поставленої мети
- в) процес виявлення потенційних економічних загроз і розробка адекватної системи заходів протидії
- г) потенційна подія, настання якої може призвести до руйнування підприємства

199. Ризик господарської діяльності – це:

- а) збільшення витрат виробництва внаслідок коливань ринкової кон'юнктури
- б) процес виявлення потенційних економічних загроз і розробка адекватної системи заходів протидії
- в) ймовірна потенційна подія, настання якої може призвести до зниження, повної втрати прибутку або збитків
- г) грошовий вираз вартості втрачених активів підприємства

200. Укажіть, які бувають економічні загрози для підприємства за джерелом виникнення:

- а) тривалі та короткочасні
- б) внутрішні та зовнішні
- в) політичні та економічними
- г) локальні та соціальні

Список рекомендованої літератури

1. Андреева Л. О., Болтянська Л. О., Лисак О. І. Практикум з економіки підприємства. Мелітополь, ТДАТУ, 2018. 246 с.
2. Бандурка О. М., Ковальов Є. В., Садиков М. А., Маковоз О. С. Економіка підприємства: навчальний посібник. За заг. ред. О. М. Бандурки. Харків : ХНУВС. 2017. 192 с.

3. Гринчуцький В. І. Економіка підприємства: навчальний посібник. Київ : ЦУЛ, 2-е вид. 2019. 304 с.
4. Економіка підприємства : підручник : у 3 ч. Ч. 2 / А. А. Мазаракі, Г. В. Блакита, Г. В. Ситник та ін.; за заг. ред. А. А. Мазаракі. Київ : Держ. торг.-екон. ун-т, 2023. – 472 с.
5. Калініченко О. В., Плотник О. Д. Економіка підприємства. Практикум : навчальний посібник. Київ : Кондор, 2012. 600 с.
6. Кузьмин В. М. Економіка підприємства та управлінська економіка: практикум. Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2019. 51 с.
7. Куцик В. І., Кліпкова О. І. Економіка і управління підприємствами у схемах і таблицях : навчальний посібник. Львів : ЛТЕУ, 2020. 316 с.
8. Петренко М. І., Драбовський А. Г., Петренко В. М. Економіка підприємства: навчальний посібник. Вінниця: «Меркьюрі-Поділля», 2018. Т. 1. С. 432.
9. Романченко Н. В., Кожемякіна Т. В., Пічик К. В. Економіка підприємства: навчальний посібник. Київ : НаУКМА, 2018. 304 с.
10. Туренко А. М., Дмитрієв І. А., Іванілов О. С., Шевченко І. Ю. Словник економіста та підприємця. Харків : ХНАДУ, 2018. 340 с.
11. Юрченко Н. Б., Кравчук Р. С., Запужляк І. Б., Василик І. І. Економіка підприємства: навчальний посібник. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2018. 377 с.
12. Яркаїна Н. М. Економіка підприємства: навчальний посібник. 2-ге вид. перероб. та допов. Київ : Ліра-К, 2020. 596 с.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЕКОНОМІКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»

1. **Теорію циклічних криз, які ґрунтувалися на середньому терміні життя основного капіталу, вкладеного у засоби виробництва, сформулював:**
 - а) К. Маркс
 - б) Й. Шумпетер
 - в) П. Агійон
 - г) Ф. Хайек
2. **Циклічність припливів та відпливів у промисловості пояснював дією законів виробництва: зростання виробництва обумовлює зростання споживання:**
 - а) К. Маркс
 - б) Х. Кларк
 - в) Й. Шумпетер
 - г) М. Туган-Барановський
3. **М. Кондратьєв є автором:**
 - а) теорії технократичного детермінізму
 - б) теорії довгих хвиль
 - в) теорії сталого розвитку
 - г) моделі інноваційної економіки
4. **Кластер інновацій – це:**
 - а) сукупність базисних нововведень, що визначають технологічний устрій економіки протягом тривалого часу
 - б) вторинні нововведення, що стрімко поширюються у галузі
 - в) поліпшувальні нововведення, які здійснюють вслід за базисною інновацією
 - г) передача технології на основі ліцензій
5. **Вперше ввів термін «інновація»:**
 - а) К. Маркс
 - б) Х. Кларк
 - в) Й. Шумпетер
 - г) М. Туган-Барановський
6. **Термін «технологічний пат» характеризує:**
 - а) кризу, вихід з якої неможливий у рамках існуючої техніки
 - б) затягну кризу в економіці, зумовлену відсутністю капіталу для інвестування у нові технології
 - в) ситуацію, коли спонтанно у різних країнах світу з'являються пучки нових технологій
 - г) моральне старіння техніко-технологічної бази підприємств
7. **Сукупність технологічних ланцюгів, яка виникає внаслідок процесів кооперації та спеціалізації, має стійкий характер і утворює стабільний елемент відтворювальної структури економіки – це:**
 - а) технологічний пат
 - б) технологічний устрій

- в) кластер технологій
 - г) технологічна спеціалізація
8. **Автором теорії «інноваційної економіки» є:**
- а) П. Друкер
 - б) Х. Кларк
 - в) Й. Шумпетер
 - г) М. Туган-Барановський
9. **Продукт інтелектуальної діяльності людей, оформлений результатом фундаментальних, прикладних чи експериментальних досліджень у будь-якій сфері людської діяльності, спрямований на підвищення ефективності виконання робіт – це:**
- а) інновація
 - б) новація
 - в) винахід
 - г) нововведення
10. **Кінцевий результат інноваційної діяльності, що отримав втілення у формі виведеного на ринок нового чи вдосконаленого продукту, нового чи вдосконаленого технологічного процесу, що використовується у практичній діяльності або нового підходу до соціальних послуг – це:**
- а) новація
 - б) інжиніринг
 - в) інновація
 - г) франчайзинг
11. **Фізичні чи юридичні особи, які здійснюють інноваційну діяльність і (або) залучають майнові та інтелектуальні цінності, вкладають власні чи позичені кошти в реалізацію інноваційних проектів – це:**
- а) суб'єкти інноваційної діяльності
 - б) об'єкти інноваційної діяльності
 - в) інвестори
 - г) ініціатори нововведень
12. **Процес комерціалізації нововведень не включає:**
- а) дослідження ринку
 - б) конструювання
 - в) ринкове планування
 - г) дослідно-конструкторські роботи
13. **Процес поширення нововведення для використання у нових місцях, сферах чи умовах – це:**
- а) інваріантність нововведення
 - б) дифузія нововведення
 - в) система франчайзингу
 - г) трансфер інновацій
14. **Інновації, що орієнтуються на виробництво і використання нових (поліпшених) продуктів у сфері виробництва або у сфері споживання – це:**
- а) ринкові інновації;
 - б) продуктові інновації

- в) інновації процесу
 - г) технологічні інновації
15. **Класифікація інновацій за змістом діяльності не включає:**
- а) ринкові інновації
 - б) управлінські інновації
 - в) організаційні інновації
 - г) технологічні інновації
16. **Життєвий цикл інновації – це:**
- а) період від створення новинки до моменту її введення у експлуатацію
 - б) період від зародження ідеї, створення новинки та її практичного використання до моменту її зняття з виробництва
 - в) період від створення новинки до моменту її запуску у масове виробництво
 - г) період від зародження ідеї до її комерціалізації
17. **«Гребінчиковий» вигляд класичної кривої життєвого циклу продукту свідчить про те, що:**
- а) продукт через деякий проміжок часу перестає цікавити споживачів і швидше, ніж очікувалось, знімається з виробництва
 - б) наявні сезонні коливання попиту на продукт
 - в) створення продукту відбувається за певними стадіями, між якими ми існує великий інноваційний лаг
 - г) передавання продукту з попередньої стадії життєвого циклу на наступну здійснюється на комерційній основі
18. **Інновації, що забезпечують виживання підприємства, оскільки здійснюються у відповідь на дії конкурентів – це:**
- а) псевдоінновації
 - б) поліпшувальні інновації
 - в) реактивні інновації
 - г) організаційні інновації
19. **Характеристики підприємства, його продукції чи послуг, які дають йому певні переваги над прямими конкурентами – це:**
- а) конкурентна сила підприємства
 - б) конкурентні переваги підприємства
 - в) конкурентні важелі підприємства
 - г) конкурентні позиції підприємства
20. **Планування створення нового товару передбачає здійснення інноваційної діяльності за такими етапами:**
- а) генерування ідей, розроблення концепції товару, розроблення та створення дослідного зразка, пробне виробництво
 - б) пошук ідей і їх оцінювання, розроблення конструкції товару, виготовлення дослідного зразка, промислове виробництво товару
 - в) генерування ідей, оцінювання та відбір перспективних ідей, розроблення концепції товару, розроблення та створення дослідного зразка, пробний маркетинг
 - г) ініціація ідей, оцінювання ідей, розробка проектно-конструкторської документації, будівництво, введення в експлуатацію

21. **Метод комплексного техніко-економічного дослідження об'єкта з метою розвитку його корисних функцій при оптимальному співвідношенні між їх значущістю для споживача і витратами на їх здійснення – це:**
- а) метод функціонально-вартісного аналізу
 - б) метод контрольних запитань
 - в) метод інверсії
 - г) метод елімінування
22. **Попит, що відображає неможливість задоволення потреб споживачів за рахунок наявних на ринку товарів і послуг – це:**
- а) негативний попит
 - б) прихований попит
 - в) потенційний попит
 - г) нерегулярний попит
23. **До внутрішніх чинників, що впливають на розмір та характер попиту, не належить:**
- а) кількість майбутніх споживачів продукції
 - б) ціна продукції
 - в) швидкість впровадження нової продукції
 - г) наявність гарантійного обслуговування
24. **До зовнішніх чинників, що впливають на розмір та характер попиту, не належить:**
- а) реклама продукції
 - б) загальний стан економіки
 - в) правова база інноваційної діяльності
 - г) розвиток науково-технічного прогресу
25. **Форма стратегічного управління, яка визначає цілі і умови здійснення інноваційної діяльності підприємства, спрямованої на забезпечення його конкурентоспроможності і оптимальне використання наявного виробничого потенціалу – це:**
- а) інноваційна стратегія
 - б) стратегічне планування
 - в) інноваційна політика
 - г) конкурентна стратегія
26. **Формування інноваційної політики має здійснюватися на основі таких принципів:**
- а) орієнтація на вирішення поточних проблем інноваційної діяльності, цілеспрямованість, орієнтація на потреби ринку, планомірність
 - б) переважання стратегічної спрямованості, орієнтація на потреби ринку, цілеспрямованість, комплексність, планомірність, інформаційна забезпеченість
 - в) орієнтація на потреби ринку, цілеспрямованість, науковий підхід до обґрунтування інноваційних рішень, комплексність, планомірність
 - г) планомірність, гнучкість, адаптивність, інформаційна забезпеченість
27. **До складових інноваційної політики не належать:**
- а) маркетингова політика
 - б) політика у галузі науково-дослідницьких і проектно-конструкторських

робіт

- в) політика структурних змін
- г) виробнича політика

28. Узагальнююча характеристика рівня наукового забезпечення виробництва, які є у розпорядженні підприємства для вирішення науково-технічних проблем – це:

- а) виробничо-технічний потенціал підприємства
- б) інноваційний потенціал підприємства
- в) конкурентний потенціал підприємства
- г) технічний потенціал підприємства

29. Захисна стратегія спирається на інноваційну політику типу:

- а) ризикового
- б) еволюційного
- в) витратного
- г) залежного

30. Тип інноваційної політики, спрямований на піонерне впровадження радикальних інновацій, створених підприємством – це:

- а) революційний тип
- б) опортуністичний тип
- в) наступально-ризиковий тип
- г) наступальний тип

31. До головних завдань інноваційної політики наступального типу не належить:

- а) моніторинг споживчого ринку з метою своєчасного виявлення нових запитів споживачів та нових ринкових сегментів
- б) внесення змін у внутрішнє середовище підприємства, необхідних для швидкого впровадження новацій
- в) стимулювання ініціативності працівників підприємства у продукуванні нових ідей, організація внутрішньофірмового підприємництва
- г) забезпечення умов для підвищення конкурентоспроможності продукції, що випускається підприємством, з метою утримання зайнятої частки ринку

32. Норми, правила організаційної поведінки, що встановлюють взаємозв'язок між розвитком підприємства і напрямками його інноваційної діяльності – це:

- а) складові інноваційної політики
- б) принципи формування інноваційної політики
- в) принципи здійснення інноваційної політики
- г) принципи функціонування підприємства

33. Необхідність залучення до процесу розроблення інновацій всіх внутрішніх елементів підприємства – це принцип:

- а) комплексності
- б) плановості
- в) цілісності
- г) цілеспрямованості

34. Завдяки якій складовій інноваційної політики менеджмент підприємства має змогу вивчити структуру товарного ринку і прийняти рішення щодо форм і методів розвитку конкурентного середовища на ньому:
- а) технічній політиці
 - б) маркетинговій політиці
 - в) політиці у галузі науково-дослідницьких і проектно-конструкторських робіт
 - г) політиці структурних змін
35. Технологія, за якої протягом життєвого циклу попиту на продукт для його виготовлення використовуються нові базові технології – це:
- а) плідотворна технологія
 - б) мінлива технологія
 - в) стабільна технологія
 - г) квазістабільна технологія
36. «Технологічний розрив» характеризує:
- а) розбіжності у потенціалах нової та старої технологій
 - б) розбіжності у ефективності нової та старої технологій
 - в) обсяг коштів, необхідних для вкладання у нову технологію з метою досягнення нею результативності, яку має на сьогодні стара технологія
 - г) розбіжності у технічному стані основних засобів
37. До форм розвитку техніко-технологічної бази підприємства не належать:
- а) модернізація устаткування
 - б) технічне доозброєння підприємства
 - в) нове будівництво
 - г) реконструкція
38. Вкажіть, яким із перелічених нижче показників не оцінюється рівень прогресивності технології:
- а) структурою технологічних процесів за трудомісткістю
 - б) часткою нових технологій за обсягом або трудомісткістю продукції
 - в) середнім віком застосовуваних технологічних процесів
 - г) питомою металомісткістю устаткування
39. Комплекс робіт з технічної підготовки не включає:
- а) відпрацьовування конструкції виробу на технологічність
 - б) розроблення технологічних процесів
 - в) запуск продукції у виробництво
 - г) конструювання і виготовлення спеціального технологічного устаткування й оснащення
40. Економічно ефективніший варіант технології виготовлення виробів визначається:
- а) порівнянням технологічної собівартості
 - б) порівнянням величини умовно-постійних витрат на виготовлення продукції
 - в) порівнянням величини витрат на заробітну плату з розрахунку на одиницю продукції
 - г) порівнянням змінних та постійних витрат на виробництво

41. Для економічного обґрунтування черговості заміни обладнання використовують:

- а) коефіцієнт оновлення обладнання
- б) коефіцієнт ефективності витрат на проведення капітального ремонту обладнання
- в) коефіцієнт ефективності використання робочого часу обладнання
- г) термін експлуатації обладнання

42. Оперативне управління інноваційною діяльністю не включає:

- а) складання календарних планів-графіків виконання робіт
- б) оцінювання альтернативних інноваційних проектів та прийняття рішення щодо вибору кращого із них для реалізації цілей та завдань підприємства
- в) контролювання реалізації завдань інноваційної діяльності
- г) розроблення коригуючих заходів у процесі реалізації інноваційних завдань

43. Методи, що передбачають складання планів-графіків реалізації інноваційного проекту за окремими стадіями (роботами, етапами), контроль за їх дотриманням і ліквідацію відхилень від планів-графіків з метою оптимізації термінів реалізації проекту – це:

- а) мережеві методи управління
- б) методи управління за цілями
- в) методи термінової оптимізації
- г) графічні методи

44. Вкажіть правильну відповідь: «Інноваційне підприємство – це підприємство або об'єднання підприємств, що розробляє, виготовляє і реалізує інноваційні продукти або продукцію (послуги), обсяг яких у грошовому вимірі перевищує ____ його загального обсягу»:

- а) 60 %
- б) 75 %
- в) 80 %
- г) 70 %

45. До інноваційної інфраструктури не включають організації, що надають послуги:

- а) консалтингові
- б) аудиторські
- в) маркетингові
- г) інформаційно-комунікативні

46. Підприємства, що спеціалізуються на створенні нових чи радикально змінених старих сегментів ринку – це:

- а) експлеренти
- б) комутанти
- в) патієнти
- г) віоленти

47. Підприємства, що створюють інновації для потреб вузького сегмента ринку – це:

- а) експлеренти

- б) комутанти
- в) пацієнти
- г) віоленти

48. Дрібні підприємства, що використовують інновації на стадії їх старіння – це:

- а) експлеренти
- б) комутанти
- в) пацієнти
- г) віоленти

49. Підприємства, що орієнтуються на інновації, які здешевлюють виготовлення продукції, водночас забезпечуючи їй рівень якості, прийнятний для основної маси споживачів – це:

- а) експлеренти
- б) комутанти
- в) пацієнти
- г) віоленти

50. Малі підприємства у технологічно прогресивних галузях економіки, що спеціалізуються у сферах наукових досліджень, розробок, створення і впровадження інновацій, організація яких пов'язана з підвищеним ризиком – це:

- а) венчурні підприємства
- б) комп'ютерні підприємства
- в) проектно-цільові підприємства
- г) мережеві підприємства

51. Організаційна структура, метою якої є створення сприятливих умов для стартового розвитку малих підприємств через надання їм певного комплексу послуг і ресурсів – це:

- а) технопарк
- б) бізнес-центр
- в) бізнес-інкубатор
- г) технополіс

52. Довготермінові вкладення капіталу у різні сфери діяльності з метою отримання прибутку – це:

- а) інвестиції
- б) субвенції
- в) інновації
- г) правильні всі відповіді

53. Вкладення в об'єкти, пов'язані територіально і функціонально з інноваційним об'єктом, які необхідні для його нормальної експлуатації – це:

- а) прямі інвестиції
- б) супутні інвестиції
- в) портфельні інвестиції
- г) неактивні інвестиції

54. **Інвестиційні інструменти, за якими провадиться фіксована виплата відсотків протягом встановленого терміну дії, по завершенню якого вони погашаються – це:**
- а) звичайні акції
 - б) привілейовані акції
 - в) облігації
 - г) банківські кредити
55. **Лізинг з повною окупністю, за якого витрати лізингодавця, пов'язані з придбанням майна, що здається у лізинг, окуповуються повністю за рахунок першого терміну оренди і сума орендної плати достатня для повної амортизації майна і забезпечує фіксований прибуток лізингодавцеві – це:**
- а) оперативний лізинг
 - б) фінансовий лізинг
 - в) повний лізинг
 - г) фіксований лізинг
56. **Розгорнутий документ, що містить обґрунтування економічної доцільності підприємницького проекту на основі зіставлення ресурсів, необхідних для його реалізації, і очікуваної вигоди – це:**
- а) повний інноваційний проект
 - б) неповний інноваційний проект
 - в) бізнес-план
 - г) фінансовий план
57. **Державна інноваційна політика, яка передбачає визначення державою головних цілей та пріоритетних напрямів науково-технологічного та інноваційного розвитку країни – це політика:**
- а) соціальної орієнтації
 - б) технологічного поштовху
 - в) ринкової орієнтації
 - г) цілеспрямованої зміни економічної структури господарського механізму
58. **Юридичне поняття, що охоплює сукупність авторських та інших прав на продукти інтелектуальної діяльності, що охороняються законодавчими актами держави – це:**
- а) інтелектуальний продукт
 - б) інтелектуальна власність
 - в) нематеріальні активи підприємства
 - г) патенти
59. **Згідно з Паризькою конвенцією з охорони промислової власності до промислової власності не належать:**
- а) винаходи
 - б) відкриття
 - в) корисні моделі
 - г) промислові зразки
60. **Нові за виглядом, формою, розміщенням частин або побудовою технічні конструкції – це:**
- а) промислові зразки
 - б) корисні моделі

- в) винаходи
 - г) ноу-хау
61. **Дозвіл використовувати технічне досягнення або інший нематеріальний ресурс протягом певного строку за обумовлену винагороду – це:**
- а) патент
 - б) ліцензія
 - в) авторське право
 - г) франшиза
62. **Ліцензія, що надає ліцензіату лише право використання технології, зберігаючи за ліцензіаром права розпорядження – це:**
- а) звичайна ліцензія
 - б) безпатентна ліцензія
 - в) виключна ліцензія
 - г) примусова ліцензія
63. **Періодичні суми виплат ліцензіару у вигляді встановленого проценту від обсягів виготовленої продукції на основі переданої технології – це:**
- а) роялті
 - б) паушальні платежі
 - в) пашуальні платежі
 - г) дивіденди
64. **Ліцензія, яка зобов'язує особу, що отримала права на використання певного об'єкта займатися протягом дії угоди визначеним у ній бізнесом, використовуючи при цьому специфічне найменування та технологію, що належить власнику – це:**
- а) виключна ліцензія
 - б) франшиза
 - в) форфейтингова ліцензія
 - г) повна ліцензія
65. **Вивчення масиву охоронних документів різних країн з метою виявлення серед них патенту на винахід чи відкриття, аналогічних зробленому чи досліджуваному – це:**
- а) тематичний пошук
 - б) патентний пошук
 - в) нумераційний пошук
 - г) іменний пошук
66. **До основних критеріїв оцінювання результатів інновацій не належать:**
- а) актуальність
 - б) значимість
 - в) багатоаспектність
 - г) адаптивність
67. **Характеризує загальний результат, отриманий підприємством від здійснення інноваційних заходів за певний проміжок часу:**
- а) абсолютна ефективність
 - б) одноразовий ефект
 - в) мультиплікаційний ефект
 - г) порівняльна ефективність

68. Показник чистої теперішньої вартості відображає:

- а) відношення суми дисконтованих вигод до суми дисконтованих витрат
- б) різницю між дисконтованими сумами грошових надходжень і витрат, які виникають при реалізації проекту
- в) ставку дисконтування, за якої проект вважається економічно доцільним
- г) міру зростання цінності підприємства в розрахунку на одну грошову одиницю

69. Позитивне рішення щодо доцільності реалізації інноваційного проекту суб'єктом підприємницької діяльності приймається тоді, коли чиста теперішня вартість, що супроводжує реалізацію проекту:

- а) менша нуля
- б) більша нуля
- в) дорівнює нулю
- г) більша одиниці

70. Відношення приведених доходів до приведених на цю ж дату витрат, що супроводжують реалізацію управлінського рішення – це:

- а) індекс прибутковості
- б) внутрішня норма доходності
- в) термін окупності
- г) чиста теперішня вартість

71. Система узагальнених методів державного регулювання інноваційної діяльності включає:

- а) постанови уряду, ліцензування, квотування, кредитування
- б) оподаткування, субсидування, митне регулювання
- в) правові, ринкові, фінансові, адміністративні
- г) державні замовлення, законодавчі акти, державні інноваційні програми

72. У якому варіанті моніторингу взаємозв'язку рівня технологій та економіки правильно отримані очікувані результати:

- а) незмінність рівня технологій: зростання обсягів виробництва, економічна і соціальна стабільність, інфляція
- б) зростання рівня технологій: застій виробництва, інфляція, напруга на ринку праці
- в) критична маса відсталих технологій: спад виробництва, висока інфляція, соціальна нестабільність
- г) критична маса відсталих технологій: зростання інфляції, збільшення виробництва, соціальна стабільність

73. Обґрунтуйте економічні основи відтворення виробництва на інноваційній основі:

- а) вартість інноваційного продукту рівна вартості інноваційних капіталовкладень
- б) вартість інноваційних капіталовкладень вища від вартості інноваційного продукту
- в) вартість інноваційного продукту вища від вартості інноваційних капіталовкладень
- г) прибуток вищий від вартості інноваційних капіталовкладень

- 74. Підпільне, контрабандне винахідництво, потаємна робота над позаплановими проектами – це:**
- а) бутлегерство
 - б) внутрішнє підприємництво
 - в) венчурне підприємництво
 - г) інноваційне підприємництво
- 75. Проекти, спрямовані на виробництво та продаж нових продуктів і пов'язані, як правило, з будівництвом споруд, удосконаленням технологій, розширенням присутності на ринку – це:**
- а) проекти розвитку
 - б) технологічні проекти
 - в) промислові проекти
 - г) організаційні проекти
- 76. Техніка аналізу проектного ризику, що показує, як зміниться значення чистої теперішньої вартості при заданій зміні вихідної змінної за інших умов – це:**
- а) аналіз чутливості
 - б) метод синектики
 - в) метод сценаріїв
 - г) метод Дельфі
- 77. Результатом інноваційної діяльності є:**
- а) інтелектуальний продукт
 - б) інновації
 - в) інвестиція
 - г) технології
- 78. Процес одержання невідомих даних або спостереження невідомого явища природи, що сприяє накопиченню теоретичних знань, – це:**
- а) інноваційний процес
 - б) відкриття
 - в) винахід
 - г) інвестиційний процес
- 79. Сукупність базисних нововведень, які визначають технологічний устрій економіки протягом тривалого часу, – це:**
- а) система
 - б) базисні нововведення
 - в) кластер інновацій
 - г) псевдоінновації
- 80. До внутрішнього середовища інноваційного проекту належать:**
- а) кліматичні умови
 - б) рівень інформаційних технологій
 - в) умови і рівень життя
 - г) стиль керівництва проектом
- 81. До інструментів державної підтримки інноваційної діяльності не належать:**
- а) науково-технічна експертиза
 - б) державне замовлення

- в) патентно-ліцензійна діяльність
- г) лізинг

82. Планування інновацій на підприємстві – це:

- а) процес визначення інноваційного майбутнього підприємства
- б) методи досягнення інноваційної мети підприємства
- в) вибір дій підприємства з досягнення інноваційної мети
- г) набір прийомів і методів з досягнення інноваційних завдань підприємства

83. Державний бюджет, у тому числі за програмами інноваційного розвитку, – це джерела фінансування:

- а) етапу фундаментальних досліджень
- б) етапу прикладних досліджень
- в) етапу дослідно-конструкторських та експериментальних розробок
- г) етапу комерціалізації новинок та їх дифузії

84. Політика технологічного поштовху передбачає:

- а) розроблення різних державних програм, великі капіталовкладення у масштабні інноваційні проекти
- б) провідну роль ринкового механізму у розподілі ресурсів та визначенні напрямів розвитку науки і техніки, а також обмеження ролі держави в стимулюванні фундаментальних досліджень
- в) залученням широкої громадськості за умов досягнення соціально-політичного консенсусу
- г) суттєвий вплив передових технологій на вирішення соціально-економічних проблем, зміну галузевої структури, взаємодію суб'єктів господарювання, рівень життя

85. На формування державної інноваційної політики впливають такі фактори:

- а) робоча сила як актив, професійна підготовка як інвестиції в майбутнє, відповідні фонди, що постійно оновлюються
- б) рівень вилучення первинних доходів, ринкова інфраструктура, законодавство, інтеграція науки і виробництва, конкурентоспроможність технологій
- в) діапазон охоплення державою науково-технічних сфер і напрямів інноваційної діяльності; характер переміщення технологій; характер генерації ідей; характер підтримки інноваційних процесів
- г) рівень оподаткування; розвиток нормативно-правової бази; ринок капіталу

86. Розробка організаційної стратегії інноваційного розвитку; підвищення рівня нововведення на всіх стадіях його життєвого циклу; розробка організаційної структури і штатного розкладу; визначення типу виробництва, оптимальної спеціалізації підприємства та його структурних підрозділів тощо, – це складові:

- а) організаційного механізму
- б) техніко-організаційного механізму

- в) соціально-економічного механізму
- г) організаційно-економічного механізму

87. Розробка економічної стратегії інноваційної діяльності; підвищення ефективності виробів під час їх створення, виробництва та експлуатації; підвищення довговічності або терміну експлуатації виробів за умови розширення ринку збуту тощо, – це складові:

- а) економічного механізму
- б) організаційного механізму
- в) техніко-організаційного механізму
- г) соціально-економічного механізму

88. Властивість суб'єкта щодо опанування інновацій, а саме: час освоєння нововведення даним підприємством порівняно з іншими, – це:

- а) інноваційний потенціал підприємства
- б) фактор успішності нововведення
- в) сприятливість підприємства до нововведень
- г) інвестиційний потенціал підприємства

89. Ставлення керівництва до новацій, простота і відсутність бар'єрів у взаємовідносинах між підрозділами і співробітниками, важливість і престижність дій, які виходять за рамки певного підрозділу, рівень самостійності внутрішніх підрозділів, організаційна структура – це:

- а) внутрішні фактори сприяння інноваціям
- б) зовнішні фактори сприяння інноваціям
- в) інноваційний потенціал
- г) інноваційний розвиток

90. Кількість і питома вага прогресивного обладнання; кількість і питома вага обладнання зі строком служби: до 5 років, від 5 до 10 років, від 10 до 20, понад 20 років – це показники:

- а) технічного рівня та якості виробів
- б) технічного рівня технологічного обладнання
- в) технічної озброєності виробництва і праці
- г) рівня підприємства праці

91. Якість виконання управлінських функцій: оперативність роботи апарату управління, економічність апарату управління підприємством, стабільність кадрів, озброєність праці засобами оргтехніки і ЕОМ, використання цих засобів – це показники:

- а) рівня управління виробництвом
- б) рівня підприємства праці
- в) рівня техніки вимірювань, контролю та випробувань
- г) технічного рівня і якості виробів

92. Сукупність науково-технологічних, фінансово-економічних, виробничих, соціальних і культурно-освітніх можливостей країни (галузі, регіону, підприємства тощо), необхідних для забезпечення інноваційного розвитку економіки, – це:

- а) інноваційний потенціал
- б) виробничий потенціал

- в) фондовий потенціал
- г) управлінський потенціал

93. Сукупність взаємопов'язаних і взаємодіючих організацій, установ, їх об'єднань, асоціацій будь-якої форми власності, що надають послуги із забезпечення інноваційної діяльності (фінансові, консалтингові, маркетингові, інформаційно-комунікативні, юридичні, освітні тощо), – це:

- а) виробнича інфраструктура
- б) інноваційна інфраструктура
- в) інноваційний потенціал
- г) фактори сприяння нововведенням

94. Організаційна структура, метою якої є формування сприятливих умов для стартового розвитку малих інноваційних підприємств через надання їм певного комплексу послуг і ресурсів, – це:

- а) інноваційний центр
- б) регіональний інноваційний центр
- в) бізнес-інкубатор
- г) консультаційна організація

95. Які з перелічених послуг не надаються бізнес-інкубаторами:

- а) оренда приміщень
- б) маркетингові послуги
- в) інформаційні послуги
- г) виробничі послуги

96. Розмір заробітної плати, надбавки, премії, винагороди, пільги, страхування – це важелі:

- а) методів прямого стимулювання
- б) опосередковані (непрямі) методів стимулювання
- в) методів негативного стимулювання
- г) методи стимулювання попиту

97. Пожиттєве наймання робітників, колективне прийняття рішення, колективна відповідальність, розвиток неспеціалізованої (диверсифікованої) ділової кар'єри (горизонтальна), механізми опосередкованого, неявного контролю, ставлення до робітника як до особистості – це ознаки:

- а) американської моделі менеджменту
- б) японської моделі менеджменту
- в) європейської (маркетингової) моделі менеджменту
- г) німецької моделі

98. Довгострокове наймання, колективне прийняття рішення, індивідуальна відповідальність, помірно спеціалізована кар'єра (з елементами центроспрямованої), неформальний контроль з формалізованими критеріями, цілісний підхід до людини (увага до родини) – це ознаки:

- а) американської моделі менеджменту
- б) японської моделі менеджменту
- в) європейської (маркетингової) моделі менеджменту
- г) азіатської моделі

99. План, в якому ставиться глобальна мета підприємства, визначаються основні товари, ринки, послуги, технології, культура підприємства, формується загальне ставлення до інновацій, належить до:

- а) місії підприємства
- б) стратегічних планів
- в) середньострокових (тактичних) планів розвитку
- г) короткострокових (поточних) планів

100. План, в якому розробляються заходи зі здійснення цільових перетворень у внутрішньому середовищі підприємства, включає конкретні дії і терміни виконання, належить до:

- а) місії підприємства
- б) стратегічних планів
- в) середньострокових (тактичних) планів розвитку
- г) короткострокових (поточних) планів

101. Прагнення стати першим, провідним підприємством у певній сфері діяльності та збуті – це ознаки:

- а) активної наступальної стратегії
- б) помірно наступальної стратегії
- в) стратегії імітації
- г) стратегії очікування

102. Стратегія, яка передбачає здійсненні підприємством постійних удосконалень, модернізації і модифікації продукту з якісним дизайном, кращим, ніж у конкурентів, називається:

- а) стратегія диференціації продукції
- б) стратегія злиття і поглинання
- в) стратегія цінового лідерства
- г) стратегія «партизанської війни»

103. План ресурсного забезпечення інноваційного проекту (матеріально-технічного, інтелектуального, інформаційного, грошового), який визначає склад і потребу в ресурсах, строки постачання, потенційних постачальників і підрядників – це:

- а) календарне планування
- б) продуктово-тематичний план
- в) техніко-економічний план
- г) бюджет інноваційного проекту

104. Система оптимального розподілу функціональних обов'язків, прав і відповідальності, порядку і форм взаємодії між окремими структурними одиницями, що входять до її складу, і людьми, які в них працюють, – це:

- а) організаційна культура
- б) організаційна структура управління
- в) виробнича структура
- г) інфраструктура

105. Організаційні структури, які характеризуються жорсткою ієрархією влади, формалізацією правил і процедур, централізованим прийняттям рішень, об'єктивними критеріями відбору кадрів, об'єктивною системою винагороди, належать до:

- а) бюрократичних
- б) інтегральних

- в) адаптивних
- г) проектних

106. Структури, які створюються для рішення конкретної задачі належать до:

- а) бюрократичних
- б) інтегральних
- в) адаптивних
- г) проектних

107. Графічна інтерпретація процесу виконання управлінських функцій, їх етапів і робіт, які входять до їх складу, називається:

- а) моделлю
- б) органіграмою
- в) алгоритмом
- г) матрицею розподілу прав і відповідальності

108. Застосування організаційних форм і механізмів управління, які виправдали себе в організаціях зі схожими організаційними характеристиками (цілями, типом технології, специфікою організаційного оточення, розміром тощо), стосовно проектного підприємства – це сутність:

- а) методу аналогій
- б) експертно-аналітичний методу
- в) методу структуризації цілей
- г) методу організаційного моделювання

109. Форма об'єднань, створюваних на основі угоди між кількома банками, підприємствами, компаніями, науковими центрами, державами для спільного проведення великих фінансових операцій з розміщення позик, акцій або реалізації науко- і капіталомістких проектів, у тому числі міжнародних, – це:

- а) холдинг
- б) промислово-фінансова група
- в) консорціум
- г) стратегічний альянс

110. Структура, що виникає на підставі угод між підприємствами, що здійснюють наукові дослідження, і підприємствами, які займаються комерціалізацією результатів, має назву:

- а) науково-промисловий комплекс
- б) бізнес-інкубатор
- в) технопарк
- г) технополіс

111. Методи прямого стимулювання інновацій включають:

- а) надбавки, премії, розмір заробітної плати, винагороди
- б) розвиток неспеціалізованої кар'єри, придбання акцій компанії
- в) пенсійне забезпечення, страхування, пільги, винагороди, премії, надбавки, розмір заробітної плати
- г) оплата проїзду на наукові конференції, оплата членства в наукових товариствах

112. Спеціально створений комплекс, що охоплює увесь цикл інноваційних робіт, має назву:

- а) бізнес-інкубатор
- б) технопарк
- в) технополіс
- г) науково-технічні центри

113. Група географічно локалізованих і взаємозалежних компаній, об'єднаних у виробничий ланцюжок, у рамках якої створюється кінцевий продукт і додана вартість, – це:

- а) технопарк
- б) технополіс
- в) консорціум
- г) кластер

114. Нова система підприємства і управління, або нова управлінська технологія, або новий бізнес-процес – це:

- а) технологічна інновація
- б) продуктова інновація
- в) управлінська інновація
- г) базисна інновація

115. Аналітичний процес детального порівняння й оцінки підприємства в розрізі операцій з кращими компаніями в класі, всередині і поза галузю – це:

- а) реінжиніринг
- б) реструктуризація
- в) бенчмаркінг
- г) організаційне проектування

116. Фундаментальне переосмислення і радикальне перепроєктування бізнес-процесів компанії для досягнення докорінних покращень в основних актуальних показниках їх діяльності – вартість, послуги, якість, темпи, – це:

- а) реінжиніринг
- б) реструктуризація
- в) бенчмаркінг
- г) організаційне проектування

117. Спосіб адаптації діяльності підприємства до безперервно змінюваних ринкових умов через проведення комплексу заходів організаційно-економічного, техніко-технологічного і фінансового характеру, що забезпечують зростання ефективності виробництва, підвищення конкурентоспроможності і зміцнення фінансової стійкості, – це:

- а) реінжиніринг
- б) реструктуризація
- в) бенчмаркінг
- г) організаційне проектування

118. Реструктуризація, об'єктом якої є кінцевий продукт виробництва, технологія виробництва, яка здійснюється за допомогою впровадження виробничих інновацій і проведення технологічної модернізації, – це реструктуризація:

- а) виробнича
- б) ринкова
- в) фінансова
- г) науково-технологічна

119. Реструктуризація, об'єктом якої є трудові ресурси, яка визначається як спосіб зняття суперечностей в соціально-економічній діяльності підприємства на тривалий період за допомогою невідкладних заходів, як правило, за рахунок власних ресурсів, – це реструктуризація:

- а) виробнича
- б) ринкова
- в) фінансова
- г) соціальна

120. До систематичних ризиків не належить:

- а) зниження ділової активності у світі, в національній економіці, галузі
- б) інфляція
- в) зниження сукупного попиту
- г) втрата джерел фінансування

121. До несистематичних ризиків не належить:

- а) втрата ринків збуту внаслідок погіршення якості продукції
- б) неефективна цінова політика
- в) низький рівень менеджменту та маркетингу
- г) введення квот і обмежень на господарські операції

122. Здебільшого малі підприємства у новітніх галузях виробництва, які швидко прогресують і в яких відбувається інтенсивна зміна поколінь продуктів і технологій, пов'язаних з базисними інноваціями, – це:

- а) венчурні підприємства
- б) венчурні фонди
- в) інноваційні фонди
- г) інноваційні центри

123. Формування венчурного підприємства здійснюється на принципах:

- а) пайової участі
- б) прямого фінансування
- в) акціонерного капіталу
- г) інші джерела

124. Інноваційна стратегія венчурного підприємства полягає в:

- а) максимізації прибутку та мінімізації ризику
- б) максимізації прибутку та максимізації ризику
- в) передаванні власних розробок експлерентам, пацієнтам, віолентам і комутантам

- г) розвитку консалтингу

125. Особливістю венчурного фінансування є:

- а) інвестування, розраховане на короткостроковий період

- б) залучення коштів від розміщення цінних паперів на вторинному ринку інвестиції здійснюються у формі участі у статутному фонді підприємства
- в) інвестування за рахунок облігацій підприємства
- г) інвестування за рахунок акціонерного капіталу з низьким рівнем ризику залучення

126. Сукупність виконаних у визначеній послідовності наукових, технологічних, виробничих, організаційних, фінансових і комерційних заходів, що ведуть до інновацій, – це:

- а) інноваційна діяльність
- б) інноваційний процес
- в) інноваційний проект
- г) інвестиційний проект

127. Патент в інноваціях – це:

- а) документ, авторське посвідчення на винахід
- б) документ, що свідчить про право винахідника на його винахід, його пріоритет
- в) документ, що засвідчує право власності на що-небудь
- г) документ, що свідчить про право займатися інноваційною діяльністю

128. Право власності на винахід (корисну модель) засвідчується:

- а) патентом
- б) ліцензією
- в) авторським посвідченням
- г) спеціальним рішенням спеціалістів

129. Угоди, в яких витрати орендодавця, пов'язані з придбанням зданого в оренду майна, не окуповуються повністю протягом так званого початкового терміну оренди:

- а) фінансовий лізинг
- б) оперативний лізинг
- в) лізинг з обслуговуванням
- г) хайринг

130. Надання технологічних знань, необхідних для придбання, монтажу і використання куплених або орендованих машин і устаткування:

- а) патентна угода
- б) лізингова угода
- в) інжиніринг
- г) ноу-хау

131. Залишає ліцензіару право надавати ліцензії на дану технологію та іншим ліцензіатам на даній території:

- а) звичайна ліцензія
- б) виняткова ліцензія
- в) повна ліцензія
- г) безпатентна ліцензія

132. Передавання права на використання нематеріальних ресурсів власником цього права іншій зацікавленій особі здійснюється у формі:

- а) патенту

- б) ліцензії
- в) авторського посвідчення
- г) акта приймання до виготовлення і користування

133. Якщо чиста поточна вартість має від'ємне значення, то проект доцільно:

- а) прийняти до впровадження
- б) відхилити
- в) провести додаткові дослідження
- г) порівнювати з одиницею

134. Вид ефекту від застосування нововведень, який може характеризуватися збільшенням прибутку, одержаного внаслідок економії від зниження собівартості чи збільшення виручки від зростання обсягу реалізації, або ціни інноваційної продукції завдяки її новим якостям:

- а) соціальний
- б) науково-технічний
- в) економічний
- г) ресурсний

135. Вид ефекту від застосування нововведень, який визначається за допомогою показників, що характеризують підвищення ефективності використання тих чи інших ресурсів: зростання продуктивності праці, зростання фондівдачі, зниження матеріаломісткості:

- а) соціальний
- б) науково-технічний
- в) економічний
- г) ресурсний

136. Для оцінки рівня ризику інноваційних проектів використовують показник:

- а) чистого приведенного доходу
- б) індексу рентабельності
- в) коефіцієнта варіації
- г) наведених витрат

137. Який показник ефективності інноваційного проекту не враховує фактор часу:

- а) норма прибутку
- б) період окупності
- в) індекс рентабельності
- г) внутрішня норма дохідності

138. За якою ознакою інновації поділяють на виробничі, організаційні, технологічні, економічні, маркетингові, соціальні:

- а) інтенсивністю інноваційних змін
- б) змістом діяльності
- в) рівнем сприйняття
- г) причинами виникнення

139. Які із наведених нижче видів інновацій охоплює їх класифікація за змістом діяльності:

- а) ринкові

- б) продуктові
 - в) реактивні
 - г) управлінські
140. **Період між появою новації і її впровадженням – це:**
- а) інноваційний лаг
 - б) життєвий цикл інновації
 - в) тривалість інноваційного процесу
 - г) комерціалізація інновації
141. **Класична крива поширення інновації у галузі – це:**
- а) І-подібна крива
 - б) S-подібна крива
 - в) D-подібна крива
 - г) Y-подібна крива
142. **Якими якісними ознаками наділена «новація»:**
- а) усе нове для виробництва
 - б) усе нове для споживача
 - в) усе нове і відмінне від попереднього аналогу
 - г) не відмінне від аналогу
143. **Яку форму розвитку економіки виражає виробництво продуктів, за якого зберігається рівновага між виробництвом і природою:**
- а) привласнювальну
 - б) створювальну
 - в) відтворювальну
 - г) екологічну
144. **Якого результату на ринку інновацій хоче досягти держава, здійснюючи: детінізацію економіки, амністію кримінального капіталу, упорядкування приватизації, посилення фінансування інновацій з бюджету:**
- а) підвищення інноваційного попиту
 - б) підвищення інноваційної пропозиції
 - в) стабілізація на ринку інновацій
 - г) зниження відсоткової ставки
145. **Що є в основі економічного обґрунтування інноваційної політики підприємства:**
- а) інновації здійснюють конкуренти
 - б) прибуток має тенденцію до зниження
 - в) з'являються нові технології
 - г) попит на продукцію зростає
146. **Розкрийте структуру інноваційного процесу:**
- а) впровадження новацій, створення і реалізація продукту, розподіл прибутку і фінансування інновацій
 - б) дослідження системні, інтегровані, експлуатаційні
 - в) дослідження пошукові, цілеспрямовані
 - г) наукові фундаментальні і прикладні дослідження та інноваційно-виробничий цикл

147. Які наукові дослідження забезпечують підприємству якість продукту, зниження витрат виробництва, підвищення ефективності:

- а) фундаментальні
- б) пошукові
- в) технологічні
- г) прикладні

148. У якому варіанті відповідей подана загальна схема моніторингу інформації, яка може служити основою розробки інновацій у підприємстві:

- а) вивчення нових ідей у наукових закладах, вивчення власних переваг і вузьких місць, вивчення виробів конкурентів, вивчення потреби
- б) вивчення виробів конкурентів, вивчення потреби ринку, вивчення власних переваг і вузьких місць, вивчення нових ідей в наукових закладах
- в) вивчення потреби ринку, вивчення виробів конкурентів, вивчення нових ідей в наукових закладах, вивчення власних переваг і вузьких місць
- г) послідовність значення не має

149. Що необхідно покласти в основу розподілу фінансових ресурсів для посилення інновацій:

- а) залежність від потреби держави
- б) залежність від потреб працюючих
- в) залежність від ефективності використання
- г) залежність від зовнішніх факторів

150. У якому варіанті відповідей теорія мотивації і соціологічні дослідження щодо особливостей праці науковців дають змогу сформулювати основний їх мотив створення новації:

- а) самореалізація без інтересу заробітку
- б) цікава робота і належний заробіток
- в) інші інтереси і важливість роботи
- г) високий заробіток і корисність роботи

151. Обґрунтуйте методологічні основи техніко-технологічного оновлення підприємства:

- а) вивчення ринку капіталів, придбання обладнання і впровадження у виробництво
- б) вивчення технічного рівня виробництва, обґрунтувати фінансування технологій, підвищення технічного рівня виробництва
- в) фінансове обґрунтування придбання технічних засобів і впровадження їх у виробництві
- г) вивчення технічного рівня виробництва і фінансове обґрунтування нововведень

152. Що передбачає розподіл завдань, часу, ресурсів у виконанні проектних завдань:

- а) обґрунтування цілей
- б) орієнтування завдань і заходів
- в) організацію інноваційного проектування
- г) обґрунтування показників розробки інвестиційного проекту

153. Розкрийте логіку оцінки ефективності інноваційного проекту у підприємстві:

а) оцінка залежності даного проекту, обґрунтування економічної діяльності проекту, розрахунок реальної ефективності проекту

б) обґрунтування економічної доцільності проекту, розрахунок реальної ефективності проекту, оцінка залежності проекту

в) розрахунок реальної ефективності проекту, оцінка значимості проекту, обґрунтування економічної доцільності проекту

г) розробка тактики інноваційної політики, обґрунтування аспектів реалізації інноваційного проекту, обґрунтування можливостей реалізації інноваційного проекту

154. Обґрунтуйте структуру товарної політики підприємства-інноватора:

а) вивчення товарних ринків, позиції власного товару на ринках

б) модернізація, створення і затвердження нового товару на ринку

в) заміна діючого товару на новий

г) вилучення застарілого товару і запровадження нового

155. Спосіб економічного зростання шляхом кількісної зміни виробничих чинників на основі існуючого науково-технічного рівня називають:

а) екстенсивним

б) інтенсивним

в) інноваційним

г) інкрементальним

156. Показник, що характеризує рівень взаємодії науки і бізнесу, а також швидкість впровадження наукових розробок в економіку, називають:

а) коефіцієнтом конкурентоспроможності економіки

б) індексом Гофмана

в) індексом інновацій

г) коефіцієнтом конкордації

157. Із наведених груп країн виберіть ту, яка включає перелік лише тих країн, що входять до «технологічного ядра»:

а) Японія, Німеччина, Велика Британія, Франція

б) Італія, Канада, Швеція, Голландія, Австрія, Південна Корея

в) США, Китай, Ізраїль, Сінгапур, Південна Корея

г) Китай, Німеччина, Сінгапур, США

158. Згідно із твердженням Дж.-К. Гелбрейта висококваліфіковані фахівці зі спеціальними знаннями у різних сферах діяльності, що мають досвід спільного прийняття рішень, належать до:

а) техноструктури

б) груп швидкого реагування

в) конвергентних груп

г) стратегічних груп

159. Інноваційна діяльність – це:

а) діяльність, спрямована на створення і використання результатів наукових досліджень та розробок

б) діяльність, спрямована на створення, використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок, випуск на ринок нових конкурентоспроможних товарів і послуг

в) діяльність, спрямована на розроблення і випуск на ринок нових конкурентоспроможних товарів і послуг

г) діяльність, спрямована на удосконалення технології виробництва

160. Які з наведених нижче конкурентних переваг відносять до переваг високого рангу:

а) доступність джерел сировини

б) отримання тимчасових податкових пільг

в) висококваліфікований персонал

г) наявність дешевої робочої сили

161. Загальне уявлення про використання певної новинки для втілення в життя якогось задуму, що допоможе задовольнити усвідомлену потребу (розв'язати проблему), – це:

а) ідея інновації

б) ініціація інновації

в) кластеризація інновації

г) формалізація інновації

162. До методів генерування ідей не належить:

а) метод інверсії

б) метод морфологічного аналізу

в) метод аналогій

г) метод синектики

163. Метод генерування інноваційних ідей, який передбачає використання протилежних існуючому підходів до розв'язання нової проблеми, – це:

а) метод 635

б) метод фокальних об'єктів

в) метод інверсії

г) метод синектики

164. Інструмент просування нових товарів на ринок, який ґрунтується на позитивному іміджі фірми, уособленому в його торговій марці, – це:

а) коучінг

б) мерчандайзинг

в) брендинг

г) бенчмаркінг

165. Безупинний систематичний пошук і впровадження найкращих практик, що приведуть організацію до досконалішої форми – це:

а) коучінг

б) реінжиніринг

в) брендинг

г) бенчмаркінг

166. До об'єктів інноваційної інфраструктури належать:

а) сукупність підприємств, організацій, установ, їх об'єднань, асоціацій будь-якої форми власності, що надають консалтингові, маркетингові, інформаційно-комунікативні, юридичні, освітні, фінансові послуги

б) сукупність об'єднань підприємств, що задіяні в одному інноваційному проекті

в) сукупність організацій та установ державної форми власності, що надають консалтингові, маркетингові, інформаційно-комунікативні, юридичні, освітні, фінансові послуги підприємницьким структурам, що здійснюють інноваційну діяльність

г) сукупність підприємств, що здійснюють комерціалізацію інновацій

167. Укладення центральними чи регіональними органами державного управління договорів із суб'єктами інноваційної діяльності щодо розроблення й виробництва інноваційних продуктів, технології та послуг – це:

а) інструменти державної інноваційної політики з боку попиту

б) інструменти державної інноваційної політики з боку пропозиції

в) інструменти створення сприятливого середовища для інноваційного процесу

г) інструменти непрямого впливу на інноваційний процес

168. Об'єднання наукових, інноваційних, науково-технологічних парків і бізнес-інкубаторів на певній території з метою надання потужного імпульсу економічному розвитку регіону – це:

а) регіональний науково-технологічний центр

б) технополіс

в) мегаполіс

г) техносистема

169. Стратегія, заснована на придбанні ліцензій чи інших об'єктів інтелектуальної власності у підприємств, що їх створили, – це стратегія:

а) традиційна

б) захисна

в) імітаційна

г) наступальна

170. Продуктово-тематичне планування інновацій охоплює:

а) підготовку програм і заходів оновлення продукції

б) розрахунок потреби у ресурсах для реалізації інноваційного проекту

в) визначення календарних термінів виконання робіт

г) складання бюджету інноваційного проекту

171. Основні риси, притаманні інноваційному суспільству:

а) незалежність

б) інтелектуалізація виробництва

в) стабільність

г) добробут населення

172. Економічна придатність інноваційного проекту означає:

а) можливість підвищення якості життя населення

б) розмір чистого економічного прибутку проекту

в) міру сприяння проекту досягненню встановлених країною цілей економічного розвитку

г) найпривабливіший із погляду економічних вигод проект

173. Стимулюють попит на нову продукцію такі чинники:

- а) підвищення фондівддачі
- б) підвищення матеріаломісткості
- в) випередження конкурентів за часом випуску продукції
- г) випередження конкурентами за якістю продукції

174. Повноцінний попит характеризує:

- а) неможливість задоволення споживачів за рахунок наявних на ринку товарів і послуг
- б) виникнення коливань попиту протягом значних проміжків часу
- в) адекватність нововведень бажанням споживачів, перехід нововведення в стадію зрілості, надмірний попит
- г) попит на товари, шкідливі для здоров'я

175. Інноваційний проект – це:

- а) план довгострокових фінансових укладень
- б) бізнес-план
- в) програма дій з використання фінансових ресурсів
- г) завдання з визначеними вихідними даними і плановими результатами (цілями), що обумовлюють засіб його вирішення

176. До головних ознак інноваційного проекту не належить:

- а) зміна стану після досягнення мети проекту
- б) обмеженість у часі
- в) обмеженість ресурсів
- г) складність

177. Стратегія інноваційної діяльності спрямована на прийняття рішень відносно:

- а) нових ринків збуту продукції
- б) оцінки рівня ризику витрат
- в) наукових досліджень та конструкторських розробок
- г) досягнення конкурентної переваги підприємства

178. Назвіть, які з перелічених чинників не перешкоджають проведенню інноваційної діяльності у великих підприємствах:

- а) узгодженість роботи всіх підрозділів
- б) складність структури ієрархії
- в) стимулювання інноваційних заходів
- г) опір змінам

179. Винаходом може бути технічне рішення, що має:

- а) істотну новизну і практичну корисність
- б) істотну новизну, певну технічну ознаку і практичну корисність
- в) винахідницький рівень і є новим
- г) оригінальність, визначену технічну ознаку і дає позитивний ефект

180. Товарний знак підприємства має бути:

- а) оригінальним, зареєстрованим і мати зображення, загальноновживані для позначення товарів визначеного виду
- б) оригінальним і мати правовий захист

в) індивідуальним, що впізнається, привабливим для споживачів і мати правовий захист

г) привабливим для споживача і не вирізнятися поряд зі спорідненими товарами

181. Раціоналізаторська пропозиція – це:

а) технічне рішення, що є новим і корисним для підприємства або установи, яким воно надано

б) істотно нове технічне рішення, придатне для промислового виготовлення на підприємстві

в) оригінальне і придатне для промислового виготовлення технічне рішення

г) конкретне рішення технічного завдання, що є істотно новим і промислово придатним

182. Об'єктом безпатентної ліцензії є:

а) промисловий зразок

б) винахід

в) виробничий досвід

г) ноу-хау

183. Для одержання позитивних результатів під час проведення розрахунків ефективності інноваційного проекту є необхідним:

а) узгодження в розрахунках за часом грошових потоків

б) урахування масштабу проекту

в) вибір моменту для дисконтування

г) установлення обсягу витрат і вигод проекту

184. Зовнішні джерела інноваційних ідей:

а) раптові події для підприємства чи галузі

б) раптові зміни у структурі галузі або ринку

в) демографічні зміни

г) нововведення, що групуються на потребі технологічного процесу

185. Тривалість перебування новоутвореного підприємства в інкубаторі обмежується терміном:

а) 2 роки

б) 3 роки

в) 4 роки

г) 5 років

186. Альтернативна вартість – це:

а) втрачена вигода від використання обмежених ресурсів для досягнення однієї мети замість іншої

б) побічні вигоди, які супроводжують проект

в) різниця між надходженнями і витратами проекту

г) вартість альтернативного варіанту використання обмеженого ресурсу

187. Причинами зменшення вартості грошей в часі є:

а) схильність до ліквідності, ризик та інфляція

б) значні трансакційні виграти

в) схильність до ефективності та ризик

г) альтернативна вартість

188. На ставку дисконтування не впливають:

- а) грошовий потік
- б) ризик
- в) альтернативна вартість проекту
- г) інфляція

189. Проекти приймаються тоді, коли період окупності:

- а) більше одиниці
- б) менше одиниці
- в) більше терміну реалізації проекту
- г) менше терміну реалізації проекту

190. Зростання ставки дисконтування:

- а) не вплине на чисту теперішню вартість
- б) підвищить чисту теперішню вартість
- в) знизить чисту теперішню вартість
- г) вплине на чисту теперішню вартість непередбачено

191. Внутрішня норма прибутковості (IRR) відображає:

- а) відтік або надходження грошових коштів за кожним роком життєвого циклу
- б) граничне значення коефіцієнта дисконтування, що розподіляє інвестиції на прийнятні і неприйнятні
- в) приріст цінності підприємства в результаті реалізації проекту
- г) критичне значення ставки дисконтування, за якого можливе досягнення найбільшого значення чистої теперішньої вартості

192. Для одержання коректних результатів при проведенні розрахунків ефективності проекту не є необхідним:

- а) узгодженість у розрахунках грошових потоків у часі
- б) врахування масштабу проекту
- в) вибір моменту часу для дисконтування
- г) вимірювання витрат і вигід проекту

193. Критичний обсяг реалізації продукції проекту:

- а) показує, що операційний грошовий потік дорівнює амортизаційним відрахуванням
- б) це обсяг реалізації, за якого підприємство покриває свої альтернативні витрати виробництва
- в) відображає обсяг виробництва, за якого підприємство не отримує прибутків і не несе збитків
- г) показує обсяг реалізації, що забезпечує покриття постійних витрат проекту

194. Операційний важіль характеризує:

- а) реакцію прибутку на зміну обсягів виробництва
- б) рівень беззбиткового обсягу реалізації
- в) рівень прибутку, необхідний для сталого розвитку
- г) реакцію прибутку на зміну реалізаційних цін

195. Для низького інноваційного потенціалу підприємства характерно:

- а) спеціалізоване виробниче обладнання, жорстко пов'язане в єдиний потік для масового виробництва продукції

б) гнучкі автоматизовані виробничі модулі, пов'язані безрейковою гнучкою транспортною системою

в) можливість горизонтальних і вертикальних переміщень згідно з вирішуваними завданнями

г) спрямованість на пошук як оперативних, так і довгострокових рішень, в тому числі і поза межами свого робочого місця

196. Управління за цілями за П. Друкером передбачає:

а) метод, згідно з яким кожен учасник інноваційного процесу повинен мати чіткі цілі своєї діяльності, що забезпечуватиме вибір ним ефективних способів їх досягнення

б) здійснення коригуючих заходів для досягнення запланованих результатів

в) методи, що передбачають складання планів-графіків реалізації інноваційного проекту за окремими стадіями (роботами, етапами), контроль за їх дотриманням і ліквідацію відхилень від планів-графіків з метою оптимізації термінів реалізації проекту

г) метод, згідно з яким контроль за проектом здійснюється за чітко визначеними цілями

197. Основні причини опору змінам:

а) побоювання того, що роботи стане більше

б) відсутність мотивованої системи стимулів

в) недоліки в системі стратегічних планів

г) авторитарний стиль управління

198. Доходи бізнес-інкубатора складаються з:

а) прибутку від реалізації інноваційної продукції

б) дивіденди від акцій венчурних підприємств, доходи від оренди приміщень

в) орендна плата, продаж різних послуг, участь у прибутках тих підприємств, в які інкубатор вклав у тій чи іншій формі свої кошти

г) продаж різних послуг, доходи від науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт

199. Угода, яка передбачає виконання лізингодавцем низки додаткових послуг, пов'язаних з утриманням і обслуговуванням майна – це:

а) леверидж-лізинг

б) лізинг з обслуговуванням

в) лізинг «у пакеті»

г) фінансовий лізинг

200. Угода, що дає ліцензіару всі права на використання винаходу (секретів виробництва) протягом терміну дії угоди:

а) звичайна ліцензія

б) виключна ліцензія

в) повна ліцензія

г) франшиза

Список рекомендованої літератури:

1. Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року редакції, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 р. № 526-р: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80>.
2. Гуторов О. І., Ярута М. Ю., Сисоєва С. І. Економіка та організація інноваційної діяльності: навч. посіб. Харків: ХНА, 2019. 227 с.
3. Державне стимулювання інноваційного розвитку суб'єктів господарювання: методологічні засади, світовий та вітчизняний досвід: монографія / за заг. ред. канд. екон. наук, доц. Л. С. Захаркіної. Суми: Сумський державний університет, 2019. 200 с.
4. Економіка та організація інноваційної діяльності: навчальний посібник для студентів, що навчаються за спеціальністю 051 Економіка (для всіх форм навчання) / О. А. Іванова; Нар. укр. акад. Харків: Вид-во НУА, 2020. 108 с.
5. Спіфанова І. Ю. Управління інноваційною діяльністю промислових підприємств: теоретико-методологічні аспекти фінансового забезпечення: монографія. Вінниця: ВНТУ, 2019. 384 с.
6. Інноваційний менеджмент: конспект лекцій. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2023. 132 с.
7. Микитюк П. П., Брич В. Я., Шкільняк М. М., Микитюк Ю. І. Інноваційний менеджмент: підруч. Тернопіль: Екон. Думка ТНЕУ, 2019. 518 с.
8. Організація науково-інноваційної діяльності: конспект лекцій: навч. посіб. для здобувачів ступеня доктора філософії за освітньо-науковою програмою «Менеджмент» спеціальності 073 Менеджмент / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: К. О. Бояринова. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 186 с.
9. Парадигма інноваційного розвитку в умовах ринкової трансформації: монографія; за заг. ред. Е. М. Забарної; Одес. нац. політехн. ун-т. Херсон : Олдіплюс, 2019. 92 с.
10. Рудь Н., Гордійчук А. Економіка та організація інноваційної діяльності: підруч. Вид. 2-е, перероб. і доп. Луцьк: ІВВ Луцького НТУ, 2019. 446 с.
11. Руснак А. В., Савченко О. Г., Ломоносов Д. А. Економіка та організація інноваційної діяльності: навч. посіб. Миколаїв: Іліон, 2022. 324 с.
12. Система організаційно-управлінських інновацій в розвитку сучасних регіонів України: монографія / Е. М. Забарна, Є. Ю. Щьокіна. Херсон: Олдіплюс, 2019. 244 с.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ОБГРУНТУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ РІШЕНЬ І ОЦІНЮВАННЯ РИЗИКІВ»

1. Визначення рішення в загальному вигляді:

- а) будь-який результат розумової діяльності людини
- б) дії керівників у межах своїх функцій
- в) розпорядження керівників, підкріплені колективом
- г) процес, у якому вибір відбувається між альтернативними та, як правило, конкуруючими можливостями

2. Рішення як процес:

- а) здійснюється в декілька етапів (підготовка, формування, прийняття й реалізація)
- б) являє собою розпорядження до дії (план роботи, варіант проекту)
- в) являє собою вибір між альтернативними та, як правило, конкуруючими можливостями
- г) являє собою специфічний вибір чи напрямок дій

3. Рішення як результат вибору:

- а) здійснюється в декілька етапів (підготовка, формування, прийняття й реалізація)
- б) являє собою розпорядження до дії (план роботи, варіант проекту)
- в) являє собою вибір між альтернативними та, як правило, конкуруючими можливостями
- г) являє собою специфічний вибір чи напрямок дій

4. Господарське рішення – це:

- а) результат розумової діяльності людини
- б) розпорядження керівників для своїх підлеглих
- в) результат аналізу, прогнозування, оптимізації, економічного обґрунтування та вибору альтернативи із сукупності варіантів досягнення конкретної цілі підприємства
- г) процес, у якому вибір відбувається між альтернативними та, як правило, конкуруючими можливостями

5. Економічна сутність господарського рішення має прояв у

- а) тому, що на розробку та реалізацію будь-якого господарського рішення потрібні фінансові, матеріальні та інші витрати
- б) тому, що для розробки та реалізації рішення підприємство повинно мати необхідний персонал та документи, які регламентують повноваження, права, обов'язки та відповідальність працівників і самого підприємства
- в) ефективному механізмі управління персоналом задля узгодження їхньої діяльності всередині колективу
- г) можливості здійснення певних заходів у рамках законодавчого поля

6. Організаційна сутність господарського рішення має прояв у

- а) тому, що на розробку та реалізацію будь-якого господарського рішення потрібні фінансові, матеріальні та інші витрати

б) тому, що для розробки та реалізації рішення підприємство повинно мати необхідний персонал та документи, які регламентують повноваження, права, обов'язки та відповідальність працівників і самого підприємства

в) ефективному механізмі управління персоналом задля узгодження їхньої діяльності всередині колективу

г) можливості здійснення певних заходів у рамках законодавчого поля

7. Правова сутність господарського рішення має прояв у

а) тому, що на розробку та реалізацію будь-якого господарського рішення потрібні фінансові, матеріальні та інші витрати

б) тому, що для розробки та реалізації рішення підприємство повинно мати необхідний персонал та документи, які регламентують повноваження, права, обов'язки та відповідальність працівників і самого підприємства

в) ефективному механізмі управління персоналом задля узгодження їхньої діяльності всередині колективу

г) можливості здійснення певних заходів у рамках законодавчого поля

8. Ефективне рішення – це:

а) найкраще рішення відповідно до критерію оптимальності

б) рішення, реалізація якого приводить до остаточних результатів

в) рішення, що приводить до потрібних і дієвих результатів

г) всі відповіді правильні

9. Класифікація господарських рішень за прогнозованою ефективністю:

а) ординарні, синергічні, асинергічні

б) директивні, рекомендаційні, орієнтаційні

в) безальтернативні, бінарні, багатоваріантні

г) технічні, економічні, соціальні

10. Класифікація господарських рішень за ступенем обов'язковості виконання:

а) ординарні, синергічні, асинергічні

б) директивні, рекомендаційні, орієнтаційні

в) безальтернативні, бінарні, багатоваріантні

г) технічні, економічні, соціальні

11. Класифікація господарських рішень з погляду принципового підходу до варіантності:

а) ординарні, синергічні, асинергічні

б) директивні, рекомендаційні, орієнтаційні

в) безальтернативні, бінарні, багатоваріантні

г) технічні, економічні, соціальні

12. Класифікація господарських рішень за сферою дії:

а) ординарні, синергічні, асинергічні

б) директивні, рекомендаційні, орієнтаційні

в) безальтернативні, бінарні, багатоваріантні

г) технічні, економічні, соціальні

13. Рішення широкого кола державних і суспільних організацій; може мати міжнародний характер – це:

а) акт

- б) бюлетень
- в) акцепт
- г) вказівка

14. Рішення методичного, технологічного характеру, яке реалізується у формі настанов та роз'яснень – це:

- а) акт
- б) бюлетень
- в) акцепт
- г) вказівка

15. Рішення керівника щодо короткого ознайомлення підлеглих з подіями, які мають суспільне значення – це:

- а) акт
- б) бюлетень
- в) акцепт
- г) вказівка

16. Рішення щодо прийняття пропозицій про укладення угоди на запропонованих в оферті умовах

- а) акт
- б) бюлетень
- в) акцепт
- г) вказівка

17. Спеціально організована керівником зустріч із підлеглими для обміну думками за задалегідь обумовленою тематикою, актуальною для компанії – це:

- а) засідання
- б) ділова гра
- в) ділова бесіда
- г) роз'яснення

18. Спеціально організована інтенсивна діяльність робітників з підготовки та реалізації господарських рішень на основі імітаційних моделей реальних процесів – це:

- а) засідання
- б) ділова гра
- в) ділова бесіда
- г) роз'яснення

19. Вузькопрофесійна нарада для розв'язання, в основному, організаційних питань (засідання профкому, президії тощо) – це:

- а) засідання
- б) ділова гра
- в) ділова бесіда
- г) роз'яснення

20. Зустріч керівника із колективом, що має на меті пояснити, зробити більш зрозумілим суть і склад господарського рішення – це:

- а) засідання
- б) ділова гра

- в) ділова бесіда
- г) роз'яснення

21. Факт досягнення організаційних цілей, пов'язаних із реалізацією потреб людини в організації життя, безпеці, стабільності зусиллями якомога меншої кількості працівників з мінімальними витратами за найкоротший час – це:

- а) організаційна ефективність господарського рішення
- б) психологічна ефективність господарського рішення
- в) політична ефективність господарського рішення
- г) правова ефективність господарського рішення

22. Факт досягнення політичних цілей підприємства, персоналу, пов'язаних із реалізацією потреб людини у вірі, патріотизмі за більш короткий час зусиллями якомога меншої кількості працівників з мінімальними витратами – це:

- а) організаційна ефективність господарського рішення
- б) психологічна ефективність господарського рішення
- в) політична ефективність господарського рішення
- г) правова ефективність господарського рішення

23. Ступінь досягнення правових цілей, пов'язаних із реалізацією потреб людини в організації життя, безпеці, стабільності зусиллями якомога меншої кількості працівників з мінімальними витратами за найкоротший час – це:

- а) організаційна ефективність господарського рішення
- б) психологічна ефективність господарського рішення
- в) політична ефективність господарського рішення
- г) правова ефективність господарського рішення

24. Факт досягнення психологічних цілей, пов'язаних із реалізацією потреб людини в коханні, сім'ї, вільному часі для більшої кількості працівників з мінімальними витратами за найкоротший час – це:

- а) організаційна ефективність господарського рішення
- б) психологічна ефективність господарського рішення
- в) політична ефективність господарського рішення
- г) правова ефективність господарського рішення

25. Стиль прийняття господарських рішень, що характеризується незначною терпимістю до двозначності та раціональним способом мислення:

- а) аналітичний
- б) директивний
- в) концептуальний
- г) біхевіористичний

26. Стиль прийняття господарських рішень, що характеризується високою терпимістю до двозначності, доповнену раціональним способом мислення :

- а) аналітичний
- б) директивний
- в) концептуальний
- г) біхевіористичний

27. Стиль прийняття господарських рішень, який репрезентують особи із дуже широким світоглядом і здатністю досліджувати численні альтернативи:

- а) аналітичний
- б) директивний
- в) концептуальний
- г) біхевіористичний

28. Стиль прийняття господарських рішень, що свідчить про індивіда, який мислить інтуїтивно, проте відзначається низькою терпимістю до двозначності:

- а) аналітичний
- б) директивний
- в) концептуальний
- г) біхевіористичний

29. Модель прийняття рішення, за якою центральна проблема, що вимагає вирішення, ставиться у квадратик з правого боку сторінки; креслиться горизонтальна лінія, що виходить із квадратика; далі кресляться похилі лінії, під кутом 45° до горизонтальної, на яких пишуться можливі причини виниклої проблеми:

- а) алгоритм
- б) діаграма у вигляді риб'ячого скелету
- в) уявні схеми
- г) процес складання карт («грунтовка»)

30. Модель прийняття рішення, яка полягає в інтерв'юванні людей, котрі виконують роботу на кожній окремій ділянці, для того, аби зрозуміти головні напрями їхньої діяльності, інформаційні потоки та зв'язки між ними:

- а) алгоритм
- б) діаграма у вигляді риб'ячого скелету
- в) уявні схеми
- г) процес складання карт («грунтовка»)

31. Модель прийняття рішення, яка зображує альтернативні напрями дій та фінансові наслідки кожної альтернативи:

- а) алгоритм
- б) діаграма у вигляді риб'ячого скелету
- в) уявні схеми
- г) процес складання карт («грунтовка»)

32. Модель прийняття рішення, за якою центральна проблема, що вимагає вирішення, пишеться в центрі великого аркуша паперу; ідеї, ініційовані центральною, зображуються за допомогою серії ліній, що виходять з центру; як результат з'являється зображення уявної схеми, подібної до павутиння чи кореневої системи алгоритму, де лінії розходяться в усіх напрямках до країв паперу:

- а) алгоритм
- б) діаграма у вигляді риб'ячого скелету

- в) уявні схеми
- г) процес складання карт («грунтовка»)

33. Репрезентувати багато різних компонентів складної проблеми, інструментів для передавання складних ідей іншим доцільно за допомогою:

- а) алгоритму
- б) уявних схем
- в) блок-схем
- г) складання карт («грунтовки»)

34. Модель прийняття рішень, яка ґрунтується на передбаченні, що рішення приймаються ще до того, як досліджуються альтернативи, – це:

- а) класична модель
- б) ірраціональна модель
- в) раціональна модель
- г) поведінкова модель

35. Модель прийняття рішень, яка ґрунтується на припущенні, що поведінка людини за певних обставин буде логічною та передбачуваною, – це:

- а) класична модель
- б) ірраціональна модель
- в) раціональна модель
- г) поведінкова модель

36. Модель прийняття рішень, яка ґрунтується на припущенні, що особа, яка приймає рішення, не має повної інформації щодо всіх можливих альтернатив та не здатна або не схильна передбачити наслідки реалізації кожної можливої альтернативи, – це:

- а) класична модель
- б) ірраціональна модель
- в) раціональна модель
- г) поведінкова модель

37. Рішення, що приймаються за умови ґрунтовного оцінювання, критичного підходу до справи й характеризуються браком новизни й оригінальності, – це:

- а) інсайтні рішення
- б) раціональні рішення
- в) урівноважені рішення
- г) обережні рішення

38. Рішення, що приймаються на основі об'єктивного аналітичного процесу, із застосуванням економічних законів та наукових підходів, – це:

- а) інсайтні рішення
- б) раціональні рішення
- в) урівноважені рішення
- г) обережні рішення

39. Рішення, достатньо перевірене та надійне, що, в більшості випадків, приймається обґрунтовано та зважено, – це:

- а) інсайтні рішення
- б) раціональні рішення

- в) урівноважені рішення
- г) обережні рішення

40. Рішення, що визначають вибір, зроблений на основі чіткого усвідомлення розв'язання проблеми, – це:

- а) інсайтні рішення
- б) раціональні рішення
- в) урівноважені рішення
- г) обережні рішення

41. Науковий рух, який ґрунтується на переконанні, що проблему можна звести до найменшого її компонента і, зрозумівши його, віднайти логіку у всій цілісності, – це:

- а) раціонально-дедуктивна модель
- б) редукціонізм
- в) науковий менеджмент («тейлоризм»)
- г) дискретно-інкрементальна модель

42. Схема прийняття господарських рішень, за якої останні приймаються шляхом виконання певного алгоритму (від визначення проблеми до вибору певної альтернативи її вирішення), – це:

- а) раціонально-дедуктивна модель
- б) редукціонізм
- в) науковий менеджмент («тейлоризм»)
- г) дискретно-інкрементальна модель

43. Схема прийняття господарських рішень, у межах якої рішення приймаються невеликими порціями в ході розгортання проблеми і кожне наступне рішення не залежить від попереднього, – це:

- а) раціонально-дедуктивна модель
- б) редукціонізм
- в) науковий менеджмент («тейлоризм»)
- г) дискретно-інкрементальна модель

44. Схема прийняття господарських рішень, що передбачає необхідність щохвилинного розподілу індивідуальних завдань працівників, – це:

- а) раціонально-дедуктивна модель
- б) редукціонізм
- в) науковий менеджмент («тейлоризм»)
- г) дискретно-інкрементальна модель

45. Схема прийняття господарських рішень, що передбачає процес зіткнення різноманітних проблем, рішень, завдань, – це:

- а) модель універсального передбачення
- б) модель тотального управління якістю
- в) модель «сміттєвого контейнера»
- г) теорія хаосу

46. Схема прийняття господарських рішень, основою якої є твердження, що за наявності достатнього обсягу необхідних даних можна передбачити все, – це:

- а) модель універсального передбачення

- б) модель тотального управління якістю
- в) модель «сміттевого контейнера»
- г) теорія хаосу

47. Схеми прийняття господарських рішень, в основі якої лежить закладання якості в саму серцевину виробничих та управлінських процесів, – це:

- а) модель універсального передбачення
- б) модель тотального управління якістю
- в) модель «сміттевого контейнера»
- г) теорія хаосу

48. Схеми прийняття господарських рішень, в основі якої лежить твердження, що всесвіт є абсолютно хаотичним і що конфлікт двох, здавалося б, ніяк не пов'язаних між собою подій в одній його частині може спричинити непередбачувані наслідки в іншій, – це:

- а) модель універсального передбачення
- б) модель тотального управління якістю
- в) модель «сміттевого контейнера»
- г) теорія хаосу

49. Метод колективного генерування ідей щодо розв'язання творчої задачі, метою якого є добір ідей – це:

- а) метод номінальної групи
- б) метод «635»
- в) метод «мозкової атаки»
- г) метод Дельфі

50. Метод розробки господарських рішень, в основі якого лежить залучення до роботи експертів, які раніше разом не працювали і які здатні генерувати власні ідеї, але згодом, з урахуванням позиції колег, можуть їх змінювати – це:

- а) метод номінальної групи
- б) метод «635»
- в) метод «мозкової атаки»
- г) метод Дельфі

51. Багаторівнева процедура анкетування з обробкою та повідомленням результатів кожного туру експертам, що працюють ізольовано один від одного, – це:

- а) метод номінальної групи
- б) метод «635»
- в) метод «мозкової атаки»
- г) метод Дельфі

52. Метод розробки господарських рішень, за якого кожен із шести учасників групи письмово викладає три власні пропозиції з розв'язання проблеми, які потім передаються наступному учаснику, який вносить ще три власні пропозиції:

- а) метод номінальної групи
- б) метод «635»

в) метод «мозкової атаки»

г) метод Дельфі

53. Метод розробки господарських рішень, який являє собою низку прогнозів з кожного розглянутого рішення щодо його реалізації, а також можливих позитивного чи негативного наслідків:

а) метод синектики

б) метод сценаріїв

в) метод інверсії

г) метод аналогій

54. Метод розробки господарських рішень шляхом генерування альтернатив через асоціативне мислення, пошук аналогій щодо поставленої задачі:

а) метод синектики

б) метод сценаріїв

в) метод інверсії

г) метод аналогій

55. Метод розробки господарських рішень заснований на багаторазовому використанні зафіксованого в банку даних підприємства досвіду розв'язання тих чи інших ситуацій та звичайних виробничих завдань:

а) метод синектики

б) метод сценаріїв

в) метод інверсії

г) метод аналогій

56. Метод розробки господарських рішень через розв'язання проблеми протилежним способом, що суперечить сформованим традиційним поглядам, продиктованим логікою та здоровим глуздом:

а) метод синектики

б) метод сценаріїв

в) метод інверсії

г) метод аналогій

57. Підхід до обґрунтування та вибору рішень, що орієнтується на максимізацію кінцевого результату діяльності підприємства, однак, не дає рецептів фактичного прийняття рішень:

а) нормативний

б) дескриптивний

в) економічний

г) комплексний

58. Підхід до обґрунтування та вибору рішень, в основі якого лежить поведінкова теорія прийняття рішень, яка носить яскраво виражений пояснювальний характер рішення (тобто як фактично приймаються рішення), але не визначає якими мають бути рішення:

а) нормативний

б) дескриптивний

в) економічний

г) комплексний

59. Підхід до обґрунтування та вибору рішень, в основі якого лежить побудова комплексних методик обґрунтування рішень, що сполучають у собі застосування взаємодоповнюючих методів:

- а) нормативний
- б) описовий
- в) економічний
- г) комплексний

60. Метод аналізу господарських рішень, що передбачає розгляд одного явища в зв'язку з іншим для встановлення подібностей чи відмінностей, переваг чи недоліків між ними:

- а) метод порівняння
- б) індексний метод
- в) балансовий метод
- г) факторний аналіз

61. Метод аналізу господарських рішень, що передбачає зіставлення взаємопов'язаних показників господарської діяльності та має на меті оцінку їх взаємного впливу, визначення резервів підвищення ефективності виробництва:

- а) метод порівняння
- б) індексний метод
- в) балансовий метод
- г) факторний аналіз

62. Метод аналізу господарських рішень, заснований на оперуванні відносними показниками, що виражають відношення рівня даного явища до його рівня в минулому чи до рівня аналогічного явища, взятого за базовий:

- а) метод порівняння
- б) індексний метод
- в) балансовий метод
- г) факторний аналіз

63. Метод аналізу господарських рішень, що передбачає встановлення сили впливу факторів на функцію чи результативну ознаку:

- а) метод порівняння
- б) індексний метод
- в) балансовий метод
- г) факторний аналіз

64. Інструменти методів аналізу господарських рішень, що використовуються для узагальненої характеристики масових, якісно однорідних економічних явищ, показників, процесів:

- а) динамічні ряди
- б) абсолютні величини
- в) відносні величини
- г) середні величини

65. Інструменти методів аналізу господарських рішень, що відображають зміну значень показників у часі:

- а) динамічні ряди
- б) абсолютні величини
- в) відносні величини
- г) середні величини

66. Інструменти методів аналізу господарських рішень, що характеризують розміри економічних явищ показників та використовуються як база для розрахунку середніх та відносних величин:

- а) динамічні ряди
- б) абсолютні величини
- в) відносні величини
- г) середні величини

67. Інструменти методів аналізу господарських рішень, що використовуються для аналізу динаміки явищ, зміни показника, явища у часі; відображають рівень виконання планових завдань, дотримання норм, терміни зростання, структуру, питому вагу:

- а) динамічні ряди
- б) абсолютні величини
- в) відносні величини
- г) середні величини

68. Невизначеність, що характеризується близькою до нуля ймовірністю настання події:

- а) повна визначеність
- б) повна невизначеність
- в) часткова невизначеність
- г) часткова визначеність

69. Невизначеність, що характеризується близькою до одиниці ймовірністю настання події:

- а) повна визначеність
- б) повна невизначеність
- в) часткова невизначеність
- г) часткова визначеність

70. Невизначеність, що характеризується тим, що ймовірність настання події знаходиться в межах від нуля до одиниці:

- а) повна визначеність
- б) повна невизначеність
- в) часткова невизначеність
- г) часткова визначеність

71. За якою формулою за рівнем імовірності випадання подій можна розрахувати повну невизначеність:

- а) $\lim P_i = 0$
- б) $\lim P_i = 1$
- в) $0 < \lim P_i < 1$
- г) $1 > \lim P_i > 0$

72. Невизначеність, за якої невизначені параметри можуть спостерігатись достатню кількість разів за допомогою статистичних даних, імітації, моделювання експерименту:

- а) нестатистична
- б) статистична
- в) апіорна
- г) суб'єктивна

73. Невизначеність, за якої подія повторюється не часто, або зовсім не спостерігалась і можлива її реалізація тільки в майбутньому:

- а) нестатистична
- б) статистична
- в) апіорна
- г) суб'єктивна

74. Невизначеність, пов'язана з неможливістю точного передбачення поведінки людини у процесі роботи через відмінності у рівні освіти, емоційно-психологічному настрої, світогляді кожної особи:

- а) соціальна
- б) технічна
- в) людська
- г) психологічна

75. Невизначеність, пов'язана з надійністю обладнання, непередбаченістю виробничих процесів, складністю технології, рівнем автоматизації, темпами оновлення, обсягами виробництва:

- а) соціальна
- б) технічна
- в) людська
- г) психологічна

76. Невизначеність, зумовлена прагненням людей утворювати соціальні зв'язки та поводитися відповідно до загальноприйнятих норм, традицій, взятих на себе зобов'язань:

- а) соціальна
- б) технічна
- в) людська
- г) психологічна

77. Додаткова корисність, отримана від споживання додаткової одиниці блага, або приріст сукупної корисності при зміні кількості блага на одиницю:

- а) гранична корисність
- б) середня корисність
- в) сукупна корисність
- г) повна корисність

78. Загальна величина задоволення, яку отримує споживач від всіх спожитих товарів:

- а) гранична корисність

- б) середня корисність
- в) сукупна корисність
- г) повна корисність

79. Аксиома раціональної поведінки, коли підприємець стикається з двома будь-якими рядами подій, він завжди може сказати, який йому більше до вподоби, або йому байдуже, який із рядів подій вибрати:

- а) аксіома повноти
- б) аксіома транзитивності (послідовності)
- в) аксіома складеної лотереї
- г) аксіома нерівних імовірностей

80. Аксиома раціональної поведінки, коли перевага серед різних рядів подій послідовна, тобто, якщо ряд $X > Y$, $Y > Z$, то $X > Z$:

- а) аксіома повноти
- б) аксіома транзитивності (послідовності)
- в) аксіома складеної лотереї
- г) аксіома нерівних імовірностей

81. Якщо індивіду запропонувати дві лотереї, які дають однаковий виграш з різною ймовірністю, то він обирає ту, ймовірність виграшу якої більша. Ця аксіома раціональної поведінки називається:

- а) аксіома повноти
- б) аксіома транзитивності (послідовності)
- в) аксіома складеної лотереї
- г) аксіома нерівних ймовірностей

82. Аксиома раціональної поведінки, коли призом однієї лотереї є білет іншої лотереї, то індивід приймає рішення лише з міркувань ймовірностей виграшу кінцевого призу:

- а) аксіома повноти
- б) аксіома транзитивності (послідовності)
- в) аксіома складеної лотереї
- г) аксіома нерівних імовірностей

83. Ризик – це:

- а) всі передумови, що можуть негативно вплинути на досягнення стратегічних цілей протягом певного часового проміжку
- б) ймовірність успіху в бізнесі
- в) ймовірність настання стихійних лих або технічних аварій
- г) ймовірність будь-якого відхилення від запланованих результатів

84. До елементів ризику не належить:

- а) суб'єкт ризику
- б) об'єкт ризику
- в) джерело ризику
- г) інформація про ступінь ризику

85. Зовнішнім чинником ризику є такий елемент:

- а) якість маркетингових досліджень
- б) схильність керівництва до ризику

- в) діяльність партнерів та конкурентів
 - г) стратегія підприємства
86. **До політичних ризиків належить:**
- а) ризик недостатньої сегментації ринку збуту
 - б) ризики непередбачуваного підвищення цін на сировину
 - в) відмова нового уряду від виконання зобов'язань, узятих попереднім урядом
 - г) несприятливі зміни в законодавчій базі
87. **До внутрішніх чинників ризику належать:**
- а) законодавство, що регулює підприємницьку діяльність
 - б) стихійні лиха
 - в) організація праці на підприємстві
 - г) діяльність партнерів та конкурентів
88. **Внутрішнім чинником ризику є:**
- а) принципи діяльності підприємства
 - б) поведінка конкурентів
 - в) науково-технічний прогрес
 - г) економічні зрушення у країні
89. **До комерційного ризику належить:**
- а) ризик націоналізації та експропріації без адекватної компенсації
 - б) ризик, пов'язаний із транспортуванням товару
 - в) фізичний і моральний знос основних засобів підприємства
 - г) ризик військових дій та громадських заворушень
90. **До маркетингових ризиків належить:**
- а) ризик взаємодії з контрагентами та партнерами у процесі організації продажу продукції
 - б) несприятливі зміни в законодавстві
 - в) ризик збільшення ринкових цін на сировину
 - г) інфляційний ризик
91. **До маркетингових ризиків належить:**
- а) ризик взаємодії з контрагентами та партнерами у процесі організації продажу продукції
 - б) несприятливі зміни в законодавстві
 - в) ризик збільшення ринкових цін на сировину
 - г) інфляційний ризик
92. **Сума, яку особа згодна уступити, щоб уникнути ризику, пов'язаного з лотереєю, називається:**
- а) страховою сумою
 - б) виграшем
 - в) детермінованим еквівалентом лотереї
 - г) премією за ризик
93. **Різниця між очікуваним ризиковим і гарантованим результатами при тому самому рівні корисності складає:**
- а) винагорода за ризик
 - б) страховка за ризик

- в) плата за ризик
- г) застава за ризик

94. Додаткове задоволення, яке одержує особа від споживання додаткової кількості товару, називається:

- а) граничним задоволенням
- б) граничною корисністю
- в) лотереєю
- г) сподіваною корисністю

95. Якщо особа байдужа до вибору між отриманням гарантованої суми, яка збігається із середньо очікуваним виграшем, та участю в лотереї, вона до ризику:

- а) схильна
- б) несхильна
- в) нейтральна
- г) байдужа

96. Людина, яка при очікуваному результаті віддасть перевагу безризиковій альтернативі над ризиковою, називається:

- а) схильна до ризику
- б) не схильна до ризику
- в) нейтральна до ризику
- г) байдужа до ризику

97. Людина, яка при очікуваному результаті віддасть перевагу пов'язаній з ризиком альтернативі над безризиковою, називається:

- а) схильна до ризику
- б) не схильна до ризику
- в) нейтральна до ризику
- г) байдужа до ризику

98. Для людини, яка є нейтральною до ризику, на перше місце висувається:

- а) середній розмір прибутку
- б) максимальний розмір прибутку
- в) мінімальний розмір прибутку
- г) вищий від середнього розмір прибутку

99. Схильність осіб до ризику є джерелом прибутку таких підприємств:

- а) інвестиційних компаній
- б) акціонерних товариств
- в) грального бізнесу
- г) страхових компаній

100. Несхильність до ризику є джерелом прибутку таких підприємств:

- а) страхових компаній
- б) акціонерних товариств
- в) грального бізнесу
- г) інвестиційних компаній

101. Метод теорії ймовірностей, що є середньозваженим усіх можливих результатів, де ймовірність кожного з них використовується як частота або вага відповідного значення:

- а) дисперсія

- б) математичне сподівання
- в) середньоквадратичне відхилення
- г) коефіцієнт варіації

102. Метод теорії ймовірностей, що є середньозваженим за ймовірностями квадратів відхилень можливих результатів від очікуваного:

- а) дисперсія
- б) математичне сподівання
- в) середньоквадратичне відхилення
- г) коефіцієнт варіації

103. Метод теорії ймовірностей, що показує величину ризику, що припадає на одиницю результату:

- а) дисперсія
- б) математичне сподівання
- в) середньоквадратичне відхилення
- г) коефіцієнт варіації

104. Аналіз ризику за методом аналогій базується на:

- а) використанні показників еластичності
- б) інформації про наслідки раніше схвалених рішень
- в) імітаційному моделюванні
- г) економіко-математичному програмуванні

105. Область підвищеного ризику характеризується:

- а) рівнем втрат, які не перевищують розміри валового доходу
- б) величиною втрат, більшою, ніж розрахунковий прибуток
- в) втратою власних коштів
- г) рівнем втрат, що не перевищує величину чистого прибутку

106. Перебуваючи в даній області ризику, підприємство може здійснювати виробничо-комерційну діяльність за рахунок одержання кредитів на термін до одного року:

- а) область критичного ризику
- б) область підвищеного ризику
- в) область мінімального ризику
- г) безризикова область

107. Область ризику, що характеризується рівнем втрат, які не перевищують величини чистого прибутку – це:

- а) область критичного ризику
- б) область підвищеного ризику
- в) область мінімального ризику
- г) безризикова область

108. В цій області ризик характеризується рівнем втрат, що не перевищують величини чистого доходу:

- а) область критичного ризику
- б) область підвищеного ризику
- в) область мінімального ризику
- г) безризикова область

109. Область катастрофічного ризику характеризується:

- а) рівнем втрат, які не перевищують розміри розрахункового прибутку

- б) величиною втрат, більшою, ніж розрахунковий прибуток
- в) втратою власних коштів
- г) рівнем втрат, що не перевищує величину чистого прибутку

110. Кількісна оцінка ризиків – це:

- а) визначення сукупного ризику і коефіцієнта економічного ризику
- б) визначення можливого виду ризику і факторів, що впливають на рівень ризику
- в) аналіз окремих операцій і факторів по вибраному рівню ризику
- г) оцінка ймовірності виникнення тієї або іншої події

111. Метод експертної оцінки може бути реалізований:

- а) шляхом ознайомлення менеджерів з оцінкою ризикових подій по іншим проектам
- б) шляхом оцінки експертом зовнішніх і внутрішніх факторів ризику та надання їм рангового номера
- в) шляхом обробки думок досвідчених фахівців, які мають досвід у сфері управління ризиками
- г) шляхом здійснення імітаційного моделювання

112. Показник, що характеризує міру розсіяння випадкової величини навколо значення її математичного сподівання, називається:

- а) модою
- б) дисперсією
- в) сподіваним значенням випадкової величини
- г) коефіцієнтом ризику

113. Абсолютно стійкий фінансовий стан за методом аналізу доцільності витрат визначається наступними умовами:

- а) $\Pi_1 \geq 0, \Pi_2 \geq 0, \Pi_3 \geq 0$
- б) $\Pi_1 = 0, \Pi_2 = 0, \Pi_3 = 0$
- в) $\Pi_1 < 0, \Pi_2 \geq 0, \Pi_3 \geq 0$
- г) $\Pi_1 < 0, \Pi_2 < 0, \Pi_3 \geq 0$

114. Переважно стійкий фінансовий стан за методом аналізу доцільності витрат визначається наступними умовами:

- а) $\Pi_1 \geq 0, \Pi_2 \geq 0, \Pi_3 \geq 0$
- б) $\Pi_1 = 0, \Pi_2 = 0, \Pi_3 = 0$
- в) $\Pi_1 < 0, \Pi_2 \geq 0, \Pi_3 \geq 0$
- г) $\Pi_1 < 0, \Pi_2 < 0, \Pi_3 \geq 0$

115. Метод Дельфі є різновидом:

- а) методу експертних оцінок
- б) методу експертних груп
- в) аналітичного методу
- г) методу аналогій

116. Оптимальним за критерієм Байєса є рішення, для якого математичне сподівання відповідного вектора оцінювання досягає значення:

- а) мінімального
- б) максимального
- в) середнього
- г) вище середнього

117. **Критерій Бернуллі-Лапласа застосовується у випадках:**
- а) відомих ймовірностей настання певних ситуацій
 - б) відомій ймовірності настання конкретної ситуації
 - в) невідомих ймовірностей настання певних ситуацій
 - г) повної невизначеності
118. **Оптимальним за критерієм Вальда, орієнтованим на збільшення економічних вигод, є рішення, що приймається:**
- а) за принципом мінімаксу
 - б) за максимальним значенням сподіваної величини
 - в) за мінімальним значенням сподіваної величини
 - г) за принципом максиміну
119. **Оптимальним за критерієм Вальда, орієнтованим на мінімізацію збитків, є рішення, що приймається:**
- а) за принципом мінімаксу
 - б) за максимальним значенням сподіваної величини
 - в) за мінімальним значенням сподіваної величини
 - г) за принципом максиміну
120. **Оптимальним за критерієм Севіджа є рішення, що приймається:**
- а) за мінімальним значенням сподіваної величини
 - б) за принципом максиміну
 - в) за принципом мінімаксу
 - г) за максимальним значенням сподіваної величини
121. **Критерій, що передбачає оціночну функцію між поглядом крайнього оптимізму та крайнього песимізму, називається:**
- а) критерієм Вальда
 - б) критерієм Севіджа
 - в) критерієм Гурвіца
 - г) критерієм крайнього оптимізму
122. **Критерій, що передбачає оціночну функцію між поглядом крайнього оптимізму та крайнього песимізму, називається:**
- а) критерієм Вальда
 - б) критерієм Севіджа
 - в) критерієм Гурвіца
 - г) критерієм крайнього оптимізму
123. **Критерій, який при прийнятті рішення в умовах невизначеності відповідає найкращому серед найкращих результатів настання події:**
- а) критерієм Вальда
 - б) критерієм Севіджа
 - в) критерієм Гурвіца
 - г) критерієм крайнього оптимізму
124. **Конфліктною називається ситуація:**
- а) в якій очікуваний результат рішення невідомий
 - б) в якій стикаються інтереси двох та більше сторін, які мають суперечливі цілі, причому виграш кожної зі сторін залежить від того, як поведитимуться інші

в) під час якої кожен із суб'єктів (конкурентів) намагається завдати збиток іншому та мінімізувати власні витрати

г) будь-яка

125. У теорії ігор стратегією називається:

а) сукупність правил, що визначають вибір варіанта дій у кожному особистому ході гравців

б) план дій гравців

в) матриця виграшів

г) план, згідно з яким, гравець робить вибір у будь-якій можливій ситуації і при будь-якій можливій фактичній інформації

126. Нижньою ціною гри називається такий елемент матриці:

а) що має мінімальне значення

б) що має максимальне значення

в) що відповідає мінімаксній умові

г) що відповідає максимінній умові

127. Верхньою ціною гри називається такий елемент матриці:

а) що відповідає мінімаксній умові

б) що має мінімальне значення

в) що має максимальне значення

г) що відповідає максимінній умові

128. Чиста стратегія гравця – це:

а) модель мінливої, гнучкої тактики, коли жоден із гравців не знає, як поведе себе противник у даній ситуації

б) стратегія, яка при багаторазовому повторенні гри забезпечує даному гравцю максимально можливий середній виграш

в) стратегія, яка дає повну визначеність, яким чином гравець продовжить гру

г) стратегії у скінченних іграх

129. Змішана стратегія гравця – це:

а) модель мінливої, гнучкої тактики, коли жоден із гравців не знає, як поведе себе противник у даній ситуації

б) стратегія, яка при багаторазовому повторенні гри забезпечує даному гравцю максимально можливий середній виграш

в) стратегія, яка дає повну визначеність, яким чином гравець продовжить гру

г) стратегії у скінченних іграх

130. Оптимальна стратегія гравця – це:

а) модель мінливої, гнучкої тактики, коли жоден із гравців не знає, як поведе себе противник у даній ситуації

б) стратегія, яка при багаторазовому повторенні гри забезпечує даному гравцю максимально можливий середній виграш

в) стратегія, яка дає повну визначеність, яким чином гравець продовжить гру

г) стратегії у скінченних іграх

131. **Операція відбраковування явно невігідних стратегій гравців називається:**
- а) елімінуванням
 - б) мажоруванням
 - в) відбором
 - г) підбором
132. **Ситуація, коли мінімум у якому-небудь рядку платіжної матриці збігається з максимумом у будь-якому її стовпці, називається:**
- а) верхньою ціною гри
 - б) нижньою ціною гри
 - в) сідловою точкою
 - г) точкою відліку
133. **Гарантований виграш гравця – це:**
- а) верхня ціна гри
 - б) нижня ціна гри
 - в) сідлова точка
 - г) точка відліку
134. **Співвідношення часток інвестицій у цінні папери різних видів називається:**
- а) структурою портфеля цінних паперів
 - б) дисперсією портфеля цінних паперів
 - в) ризиком портфеля цінних паперів
 - г) варіацією портфеля цінних паперів
135. **Ризик реального інвестування пов'язаний:**
- а) із вкладанням коштів у довгострокові цінні папери
 - б) із розміщенням коштів на депозитних рахунках у банку
 - в) із вибором некваліфікованого підрядчика
 - г) із придбанням сировини для виробництва продукції
136. **Ризик фінансового інвестування пов'язаний:**
- а) із можливістю банкрутства окремих емітентів
 - б) із вибором некваліфікованого підрядчика
 - в) із можливими збоями в постачанні сировини
 - г) із можливістю невдалого місця розташування об'єкта капіталовкладень
137. **Інвестиційні рішення – це:**
- а) рішення щодо визначення обсягу та структури коштів, що інвестуються
 - б) рішення щодо вкладення (інвестування) коштів в активи в певний момент часу з метою одержання прибутку в майбутньому
 - в) акти діяльності особи, яка приймає рішення, з обґрунтованого вкладення фінансових і реальних інвестицій
 - г) план заходів, пов'язаних зі здійсненням капітальних вкладень для їх майбутнього відшкодування та отримання прибутку
138. **Граничну величину ставки дисконту, вище якої проект стає збитковим, віддзеркалює такий показник, як:**
- а) індекс прибутковості
 - б) внутрішня норма прибутковості

- в) коефіцієнт дисконтування
- г) внутрішній коефіцієнт рентабельності

139. Визначення теперішньої вартості грошових потоків майбутніх періодів або приведення майбутнього грошового потоку до результату цього періоду – це:

- а) приведення до одного моменту часу грошових потоків інвестиційного проекту
- б) дисконтування
- в) чиста теперішня вартість грошових потоків
- г) внутрішня норма прибутковості

140. Фінансові рішення – це:

- а) рішення щодо визначення обсягу та структури коштів, що інвестуються
- б) рішення щодо вкладення коштів в активи в певний момент часу з метою одержання прибутку в майбутньому

в) акти діяльності особи, яка приймає рішення, з обґрунтованого вкладення фінансових та реальних інвестицій

г) забезпечення поточного фінансування наявних коротко- і довгострокових активів

141. Батьком сучасної «портфельної теорії», яка стосується методів збалансування ризиків та економічної вигоди під час вибору ризикованих інвестицій, є:

- а) Р. Тобін
- б) Г. Марковіц
- в) А. Маршалл
- г) У. Шарп

142. Портфель мінімального ризику – це портфель:

- а) У. Шарпа
- б) Г. Марковіца
- в) Р. Тобіна
- г) А. Маршалла

143. Портфель максимальної ефективності – це портфель:

- а) У. Шарпа
- б) Г. Марковіца
- в) Р. Тобіна
- г) А. Маршалла

144. Міра того, наскільки дві випадкові величини (наприклад, доходності двох цінних паперів), залежать одна від одної – це:

- а) дисперсія
- б) середньоквадратичне відхилення
- в) коваріація
- г) семіваріація

145. Якісний аналіз ризику дає можливість:

- а) визначити чинники й зони ризику
- б) здійснити кількісне визначення розміру окремих ризиків і ризику проекту в цілому

в) визначити ймовірність появи випадку втрат (імовірність реалізації ризику)

г) ідентифікувати можливі ризики

146. Ризики, що передбачають наявність імовірності можливого негативного впливу на діяльність суб'єктів господарювання з боку держави через проведення нею політичного курсу розвитку країни, – це:

а) політичні ризики

б) адміністративно-законодавчі ризики

в) технічні ризики

г) ризики зовнішньоекономічної діяльності

147. Ризики, що чинять вплив на діяльність суб'єктів господарювання та виникають унаслідок адміністративних і законодавчих змін, – це:

а) політичні ризики

б) адміністративно-законодавчі ризики

в) технічні ризики

г) ризики зовнішньоекономічної діяльності

148. Ризик, що виявляється в укладанні й виконанні контрактів з іноземними партнерами, – це:

а) політичний ризик

б) адміністративно-законодавчий ризик

в) технічний ризик

г) ризик зовнішньоекономічної діяльності

149. Проблеми, пов'язані з обмеженням прав власності щодо продукції, яка створюється підприємством, є джерелом появи:

а) виробничого ризику

б) адміністративно-законодавчого ризику

в) маркетингового ризику

г) політичного ризику

150. Третя група транспортних ризиків (С), що охоплює чотири підгрупи (CFR, CIF, CPT, CIP), передбачає ситуацію:

а) за якої всі ризики, пов'язані з транспортуванням товару, бере на себе продавець

б) за якої фірма-постачальник тримає товар, призначений для зовнішнього використання (наприклад, продажу), на власних складах

в) коли продавець і покупець укладають договір на транспортування товару, але при цьому не беруть на себе ніякого ризику

г) за якої всі ризики, пов'язані з транспортуванням товару, бере на себе покупець

151. Ризик помилкового ціноутворення є підвидом:

а) безпосередньо реалізаційних ризиків

б) ризиків взаємодії з контрагентами та партнерами в процесі організації продажу продукції

в) ризиків непередбаченої конкуренції

г) комерційних ризиків

152. Втрати, пов'язані зі зміною ставлення покупців до продукту, що його виготовляє підприємство, у бік переваги інших продуктів, – це:

- а) матеріальні втрати
- б) фінансові втрати
- в) репутаційні втрати
- г) збутові втрати

153. Втратами від здійснення виробничої діяльності можуть бути:

- а) зниження прогнозованих обсягів виробництва й реалізації продукції
- б) зниження цін реалізації продукції
- в) непередбачені штрафи та стягнення
- г) зміна курсу грошей, валюти, цінних паперів

154. Втратами від здійснення виробничої діяльності можуть бути:

- а) зниження прогнозованих обсягів виробництва й реалізації продукції
- б) зниження цін реалізації продукції
- в) непередбачені штрафи та стягнення
- г) зміна курсу грошей, валюти, цінних паперів

155. Кількісний аналіз ризику дає можливість:

а) визначити чинники й зони ризику
б) здійснити кількісне визначення розміру окремих ризиків і ризику проекту в цілому

в) визначити ймовірність появи випадку втрат (імовірність реалізації ризику)

г) ідентифікувати можливі ризики

156. У класифікації підприємств за ступенем ризикованості до найбільш ризикової групи відносять:

- а) сільськогосподарські підприємства
- б) заводи-«гіганти»
- в) малі підприємства
- г) особисті селянські господарства

157. У класифікації підприємств за ступенем ризикованості до середнього ступеня ризикованості відносять:

- а) сільськогосподарські підприємства
- б) заводи-«гіганти»
- в) малі підприємства
- г) особисті селянські господарства

158. У класифікації підприємств за ступенем ризикованості до найменш ризикових відносять:

- а) сільськогосподарські підприємства
- б) заводи-«гіганти»
- в) малі підприємства
- г) особисті селянські господарства

159. До абсолютних показників вимірювання ризиків відносять:

- а) коефіцієнт ризику
- б) коефіцієнт варіації

- в) середньоквадратичне відхилення
 - г) коефіцієнт семіваріації
160. До відносних показників вимірювання ризиків відносять:
- а) дисперсія
 - б) коефіцієнт варіації
 - в) середньоквадратичне відхилення
 - г) коефіцієнт семіваріації
161. Дисперсія тих значень прибутку, що менші від середнього значення – це:
- а) додатна семіваріація
 - б) від'ємна семіваріація
 - в) додатні семіквадратичні відхилення
 - г) від'ємні семіквадратичні відхилення
162. Дисперсія тих значень прибутку, що більші від середнього значення – це:
- а) додатна семіваріація
 - б) від'ємна семіваріація
 - в) додатні семіквадратичні відхилення
 - г) від'ємні семіквадратичні відхилення
163. Відхилення від середнього значення тих рівнів прибутку, що більші від цього середнього – це:
- а) додатна семіваріація
 - б) від'ємна семіваріація
 - в) додатні семіквадратичні відхилення
 - г) від'ємні семіквадратичні відхилення
164. Відхилення від середнього значення тих рівнів прибутку, що менші від цього середнього – це:
- а) додатна семіваріація
 - б) від'ємна семіваріація
 - в) додатні семіквадратичні відхилення
 - г) від'ємні семіквадратичні відхилення
165. Обмеження потоків, спрямованих у зовнішнє (стосовно підприємства) середовище, називається:
- а) диверсифікацією
 - б) лімітуванням
 - в) розподілом ризику
 - г) зовнішнім страхуванням
166. Перекладення ризику на партнера за інвестиційним проектом називається:
- а) зовнішнім страхуванням
 - б) розподілом ризику
 - в) лімітуванням
 - г) диверсифікацією
167. Процес розподілу інвестованих коштів між різними об'єктами вкладення, які безпосередньо не взаємопов'язані, називається:
- а) диверсифікацією
 - б) лімітуванням

- в) розподілом ризику
- г) зовнішнім страхуванням

168. Хеджування – це:

- а) придбання цінних паперів з метою отримання прибутку від підвищення їх курсової вартості
- б) придбання біржових контрактів з метою страхування ціни на певний актив
- в) спекуляція певними активами на біржі
- г) процедура укладення біржового контракту

169. Поповнення асортименту виробами, не схожими на товар підприємства, але цікавими для існуючих споживачів, – це:

- а) диверсифікацією
- б) лімітуванням
- в) розподілом ризику
- г) зовнішнім страхуванням

170. Трансфер ризику – це:

- а) передача ризику
- б) розподіл ризику
- в) об'єднання ризику
- г) обмеження ризику

171. Створення спеціальних резервних фондів у натуральній або грошовій формі (фондів самострахування або фондів ризику) є методом:

- а) уникнення ризику
- б) компенсації ризику
- в) збереження ризику
- г) передачі ризику

172. Прийняття ризику є доцільним за умови:

- а) низької ймовірності втрат і високого рівня збитків
- б) високої ймовірності втрат і низького рівня збитків
- в) високої ймовірності втрат і високої рівня збитків
- г) низької ймовірності втрат і низького рівня збитків

173. Відмова від будь-яких дій, спрямованих на компенсацію збитку (без фінансування), – це:

- а) збереження ризику
- б) вирівнювання ризику
- в) зниження ризику
- г) прийняття ризику

174. Система заходів, спрямованих на завчасне попередження можливих втрат від впливу ризиків, які можуть виникнути внаслідок настання несприятливих подій, а також на компенсацію цих втрат, – це:

- а) збереження ризику
- б) вирівнювання ризику
- в) зниження ризику
- г) прийняття ризику

175. Нейтралізація негативного впливу здійснення ризикових операцій за рахунок паралельного проведення операцій, які дають гарантовано позитивний результат, – це:

- а) збереження ризику
- б) вирівнювання ризику
- в) зниження ризику
- г) прийняття ризику

176. Коли суб'єкт господарювання визнає ризик, проте, не запроваджує заходів щодо зниження його імовірності або впливу, – це:

- а) збереження ризику
- б) вирівнювання ризику
- в) зниження ризику
- г) прийняття ризику

177. Функція ризик-менеджменту, що передбачає формування та реалізацію програми дій, спрямованої на зменшення ризику на основі визначених правил та процедур, які притаманні конкретному підприємству, – це:

- а) організація
- б) регулювання
- в) координація
- г) мотивація

178. Функція ризик-менеджменту, що передбачає узгодженість роботи всіх ланок системи управління ризиком, апарату управління і фахівців, – це:

- а) організація
- б) регулювання
- в) координація
- г) мотивація

179. Функція ризик-менеджменту, що являє собою вплив на об'єкт управління, за допомогою якого досягається стан стійкості цього об'єкта у випадку виникнення відхилення від заданих параметрів, – це:

- а) організація
- б) регулювання
- в) координація
- г) мотивація

180. Функція ризик-менеджменту, що являє собою процес спонукання суб'єктів до зацікавленості в результатах своєї праці, – це:

- а) організація
- б) регулювання
- в) координація
- г) мотивація

181. Теорія раціональної поведінки споживача допускає, що раціональний споживач намагається максимізувати:

- а) середню корисність
- б) граничну корисність
- в) загальну корисність
- г) різницю між загальною і граничною корисністю

182. Альтернативна вартість – це:

- а) все те, що нам хотілось би мати, але ми не маємо

- б) всі блага, які нам не потрібні у житті
- в) те краще, від чого ми відмовились внаслідок нашого рішення
- г) те, що ми отримали внаслідок нашого рішення

183. Раціональна поведінка споживача передбачає, що він:

- а) намагається максимізувати свій добробут
- б) намагається задовольнити першочергові потреби
- в) задовольнити свої потреби, виходячи з необхідності зберігати навколишнє середовище
- г) мінімізує свої потреби, виходячи з обмеженості наявних економічних благ

184. Граничні витрати – це:

- а) додаткові витрати, пов'язані із збільшенням обсягів виробництва
- б) додаткові витрати виробника, пов'язані з підвищенням цін на природні ресурси та енергоносії
- в) приріст витрат, пов'язаний із випуском додаткової одиниці продукції
- г) приріст витрат, пов'язаний із зменшенням ефективності виробничих ресурсів

185. Порівняльна перевага – це:

- а) здатність виробляти товари та послуги з меншими альтернативними витратами
- б) можливість виробляти та обмінювати товари та послуги з меншими витратами ресурсів
- в) можливість виробляти товарів більше, ніж виробляють інші фірми
- г) можливість виробляти той товар чи послугу, попит на який найбільший

186. Теорія перспектив припускає, що:

- а) що люди не можуть раціонально оцінювати величини очікуваних вигод або втрат, а тим більше кількісні значення ймовірності випадкових подій
- б) переважна більшість суб'єктів необ'єктивно оцінюють свої можливості щодо досягнення поставлених цілей та отримання бажаних результатів
- в) проблеми, які виникають в процесі прийняття рішень, суб'єкти невірно ідентифікують як небезпечні або як такі, що створюють додаткові можливості
- г) будь-яке відчуття (або спогад про нього, або передчуття такого), порівнюється з деякою точкою відліку

187. Систематичні помилки в людському мисленні – це:

- а) логічні пастки
- б) когнітивні спотворення
- в) евристика
- г) те, що ми отримали внаслідок нашого рішення

188. Такий приклад когнітивних спотворень, як використання зображень, слів і контексту з метою маніпулювання думками або судженнями людей, – це:

- а) фреймінг-ефект
- б) ілюзія контролю
- в) ілюзія прозорості
- г) ефект суб'єктивного підтвердження

189. Такий приклад когнітивних спотворень, як схильність людей переоцінювати здатність оточуючих розуміти їх істинні мотиви і переживання, – це:

- а) фреймінг-ефект
- б) ілюзія контролю
- в) ілюзія прозорості
- г) ефект суб'єктивного підтвердження

190. Такий приклад когнітивних спотворень, як тенденція людей вірити в те, що вони можуть контролювати або, принаймні, впливати на події, на які насправді вони вплинути не можуть, – це:

- а) фреймінг-ефект
- б) ілюзія контролю
- в) ілюзія прозорості
- г) ефект суб'єктивного підтвердження

191. Загальне спостереження, згідно з яким люди вкрай високо оцінюють точність таких описів їхньої особистості, які, як вони припускають, створені індивідуально для них, але які насправді невизначені і досить узагальнені, щоб їх можна було з таким же успіхом застосувати і до багатьох інших людей, – це:

- а) фреймінг-ефект
- б) ілюзія контролю
- в) ілюзія прозорості
- г) ефект суб'єктивного підтвердження

192. Якщо всі вважають людину правильною, авторитетною, то у неї виникає ілюзія, що будь-яка її дія також буде правильною, – це:

- а) ефект якоря
- б) ефект групового мислення
- в) ефект контрасту
- г) ефект моральної довіри

193. Збільшення або зменшення ваги або інших характеристик об'єкта в процесі порівняння його з недавно побаченим контрастуючим об'єктом – це:

- а) ефект якоря
- б) ефект групового мислення
- в) ефект контрасту
- г) ефект моральної довіри

194. Приклад когнітивних спотворень, що полягає у прагненні членів групи зберегти її цілісність та уникнути непорозумінь, що є важливішим, ніж вирішення поставленої задачі, – це:

- а) ефект якоря
- б) ефект групового мислення
- в) ефект контрасту
- г) ефект моральної довіри

195. Коли оцінювання числових значень людиною здійснюється відповідно до вже отриманих або пред'явлених числових значень – це:

- а) ефект якоря

- б) ефект групового мислення
- в) ефект контрасту
- г) ефект моральної довіри

196. Схильність людини оцінювати вчинки інших людей на підставі першого враження – це:

- а) ефект ореолу
- б) ефект спотворення в сприйнятті зробленого вибору
- в) феномен Ірвінга
- г) ефект прив'язки

197. Коли вибір людини заснований на тому, що вона колись вже зробила, і вважає, що цей вибір правильний, – це:

- а) ефект ореолу
- б) ефект спотворення в сприйнятті зробленого вибору
- в) феномен Ірвінга
- г) ефект прив'язки

198. Коли на прийнятті рішення людини впливає її прагнення відповісти люб'язністю на люб'язність, надати знак уваги у відповідь на отриману послугу – це:

- а) психологічне зрушення присутності «глядачів»
- б) психологічне зрушення соціального впливу
- в) психологічне зрушення статусу
- г) психологічне зрушення взаємозалежності

199. Прагнення людини не осоромитися, справити враження на оточуючих, що підвищує тривожність і знижує ефективність аналітичних процесів, – це:

- а) психологічне зрушення присутності «глядачів»
- б) психологічне зрушення соціального впливу
- в) психологічне зрушення статусу
- г) психологічне зрушення взаємозалежності

200. Формулювання суджень, виходячи зі сформованої думки, орієнтуючись на ті уявлення, які вже є, – це:

- а) психологічне зрушення присутності «глядачів»
- б) психологічне зрушення соціального впливу
- в) психологічне зрушення статусу
- г) психологічне зрушення взаємозалежності

Список рекомендованої літератури:

1. Прийняття управлінських рішень: навчальний посібник / [Ю. Є. Петруня, Б. В. Літовченко, Т. О. Пасічник та ін.]; за ред. Ю. Є. Петруні. [4-те вид., переробл. і доп.]. Дніпро: Університет митної справи та фінансів, 2020. 276 с.

2. Воронкова А. Е. Управлінські рішення у забезпеченні конкурентоспроможності підприємства: організаційний аспект : монографія. Східноукр. нац. ун-т ім. Володимира Даля. Х. : ВД «ІНЖЕК», 2018. 511 с.

3. Кондрашихін А. Б., Пепа Т. В. Теорія та практика підприємницького ризику: навч. посіб. К.: ЦУЛ, 2019. 224 с.

4. Рогач С. М., Герасимчук Н. А., Мірзоєва Т. В., Томашевська О. А. Обґрунтування господарських рішень і оцінка ризиків: підручник. Київ: ЦП «Компринт», 2019. 590 с.
5. Обґрунтування господарських рішень та оцінка ризиків : навч. посіб. / [Герасимчук Н. А., Мірзоєва Т. В., Томашевська О. А.]; Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. Вид. 2-е. Київ : Компринт, 2018. 595 с.
6. Рогач С. М., Герасимчук Н. А., Мірзоєва Т. В., Томашевська О. А. Обґрунтування господарських рішень та оцінка ризиків: підручник (перевидання). К.: ЦП «Компринт», 2020. 597 с.
7. Донець Л. Обґрунтування господарських рішень та оцінювання ризиків. URL: <http://westudents.com.ua/glavy/22688-41-rizikyakekonomchnakategorya.html>.
8. Козирева О. В., Світлична К. С., Шуть О. Ю., Коляда Т. А. Основи прийняття управлінських рішень: навчальний посібник. Х.: Видавництво Іванченка І.С., 2022. 186 с.
9. Кречотун С. А. Обґрунтування господарських рішень у малому бізнесі. *Економіка розвитку*. 2018. № 3 (63). С. 28-31.
10. Латкіна С. А., Мешкова-Кравченко Н. В. Підприємницькі ризики в інноваційній діяльності підприємства. *Науково-виробничий журнал «Бізнеснавігатор»*. Вип. 3-2 (46). 2018. С. 26-29.
11. Мазаракі А. А. , Мельник Т. М., Генералов О. В. Управління ризиками в зовнішньоекономічній діяльності: підручник. Київ, 2018. 312 с.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СТРАТЕГІЯ ПІДПРИЄМСТВА»

1. **Для епохи масового виробництва ідеологія управління ґрунтувалася на:**
 - а) екстраполяції поточних тенденцій
 - б) довгостроковому плануванні
 - в) тактичному плануванні
 - г) стратегічному управлінні
2. **Для епохи масового збуту ідеологія управління ґрунтувалася на:**
 - а) екстраполяції поточних тенденцій
 - б) довгостроковому плануванні
 - в) тактичному плануванні
 - г) стратегічному управлінні
3. **Для постіндустріальної епохи ідеологія управління ґрунтується на:**
 - а) екстраполяції поточних тенденцій
 - б) довгостроковому плануванні
 - в) тактичному плануванні
 - г) стратегічному управлінні
4. **Ідеологія довгострокового управління прийнятна у випадках:**
 - а) коли майбутнє може бути передбачено шляхом екстраполяції тенденцій
 - б) при підвищеній нестабільності чинників зовнішнього середовища і їх невизначеності в часі
 - в) при появі нових технологій або вдосконаленні існуючих
 - г) немає правильних відповідей
5. **Процес стратегічного управління починається з:**
 - а) розробки стратегічних цілей
 - б) оцінки ефективності стратегій
 - в) аналізу зовнішніх чинників
 - г) визначення бізнесу і місії організації
6. **Складовою системи управління, для якої майбутнє – це повторення минулого, є:**
 - а) фінансовий контроль
 - б) складання поточних бюджетів
 - в) вибір стратегічних позицій
 - г) управління на основі ранжирування стратегічних завдань
7. **Складовою системи управління, за якою майбутнє передбачається шляхом екстраполяції, є:**
 - а) фінансовий контроль
 - б) складання поточних бюджетів
 - в) вибір стратегічних позицій
 - г) управління на основі ранжирування стратегічних завдань
8. **Складовою системи управління, за якою передбачаються тільки проблеми і нові можливості, є:**
 - а) фінансовий контроль
 - б) складання поточних бюджетів

в) вибір стратегічних позицій

г) управління на основі ранжирування стратегічних завдань

9. Складовою системи управління, за якою частково передбачаються слабкі сигнали із зовнішнього середовища фірми та несподівані зміни, є:

а) фінансовий контроль

б) складання поточних бюджетів

в) вибір стратегічних позицій

г) управління на основі ранжирування стратегічних завдань

10. Основне джерело виникнення невизначеності – це:

а) науково-технічний прогрес, що приводить до прискорення економічних процесів

б) рівень конкуренції

в) регулювальна функція держави

г) зміна смаків та очікувань споживачів

11. Основне призначення довгострокового управління – це:

а) максимізація прибутку

б) максимізація прибутку з урахуванням інтересів соціуму

в) досягнення організацією позиції лідера на ринку

г) забезпечення тривалого існування фірми на ринку

12. Основне призначення стратегічного управління – це:

а) максимізація прибутку

б) максимізація прибутку з урахуванням інтересів соціуму

в) досягнення організацією позиції лідера на ринку

г) забезпечення тривалого існування фірми на ринку

13. Основний спосіб досягнення головної мети при використанні довгострокового управління – це:

а) оптимізація використання внутрішніх ресурсів

б) встановлення динамічного балансу з невизначеним і нестабільним оточенням

в) перманентна стратегія нападу

г) стратегія загальної економії

14. Основний спосіб досягнення головної мети при використанні стратегічного управління – це:

а) оптимізація використання внутрішніх ресурсів

б) встановлення динамічного балансу з невизначеним і нестабільним оточенням

в) перманентна стратегія нападу

г) стратегія загальної економії

15. При використанні технології довгострокового управління персонал – це:

а) один з ресурсів організації

б) найважливіший ресурс організації

в) маловагомий чинник у досягненні головної мети

г) головний чинник виникнення кризових явищ в організації

16. При використанні технології стратегічного управління персонал –це:

- а) один з ресурсів організації
- б) найважливіший ресурс організації
- в) мало вагомий чинник у досягненні головної мети
- г) головний чинник виникнення кризових явищ в організації

17. Модель «національного ромба» служить для:

- а) оцінки конкурентних переваг галузей, закономірності їх виникнення, розвитку і занепаду
- б) оцінки конкурентної позиції організації
- в) оцінки рівня конкуренції в галузі
- г) визначення стадії життєвого циклу, на якому знаходиться галузь

18. «Галузевий кластер» – це:

- а) спільність галузевих організацій, що виготовляють однотипну продукцію
- б) неформальне співтовариство галузевих і суміжних компаній, що характеризуються здатністю взаємного посилення конкурентних переваг
- в) формальне співтовариство галузевих і суміжних компаній, що характеризуються здатністю взаємного посилення конкурентних переваг
- г) декілька організацій з високими значеннями конкурентних переваг

19. Концепція рушійних сил розвитку галузі припускає:

- а) наявність параметрів зовнішнього середовища, зміни яких визначають напрям і інтенсивність галузевих змін
- б) необхідність пошуку ефективних інструментів галузевого прогнозування
- в) опис її поточного стану
- г) необхідність регулярних продуктових інновацій

20. Закінчіть наведений перелік складових моделі п'яти сил конкуренції за теорією М. Портера: потенційні конкуренти, постачальники ресурсів, споживачі, конкурентні стратегії, ...

- а) держава
- б) профспілки
- в) товари-замінники
- г) трудовий колектив

21. Що характеризує система взаємовідносин між: потенційними конкурентами, споживачами, постачальниками, конкурентами, товарами-замінниками (за М. Портером)?:

- а) обсяги виробництва
- б) рівень конкуренції
- в) складність, процесу менеджменту
- г) особливості технологічних процесів

22. До чинників, що визначають ступінь галузевої привабливості відноситься:

- а) перспективи галузевого зростання
- б) зміни в питомих витратах і ефективності
- в) зміни в державному регулюванні

- г) управлінські інновації
23. **До рушійних сил розвитку галузі відносяться:**
- а) зміни в державному регулюванні
 - б) посилення або ослаблення інтенсивності галузевої конкуренції
 - в) ступінь невизначеності і ризику щодо майбутнього галузі
 - г) вид вертикальної інтеграції (пряма, зворотна)
24. **Зовнішнє середовище для організації – це:**
- а) економічні умови, споживачі, профспілки, урядові акти, законодавство, конкуренти, суспільні погляди, техніка і технологія
 - б) люди, капітал, матеріали, технологія і інформація
 - в) суспільство, в якому працює організація
 - г) світове господарство
25. **До основних економічних показників галузі відносяться:**
- а) місткість ринку
 - б) вірогідність входу, виходу з галузі крупних організацій
 - в) управлінські інновації
 - г) розповсюдження ноу-хау
26. **БКГ-матриця застосовується для:**
- а) оптимізації структури портфеля, виходячи із зайнятої частки ринку і темпу зростання ринку кожної сфери бізнесу
 - б) визначення пріоритетності інвестування сфер бізнесу
 - в) оптимізації портфеля сфер бізнесу за параметром «стадія життєвого циклу галузі»
 - г) оптимізації цінової політики
27. **Матриця «Дженерал Електрик» застосовується для:**
- а) оптимізації структури портфеля, виходячи із зайнятої частки ринку і темпу зростання ринку кожної сфери бізнесу
 - б) визначення пріоритетності інвестування сфер бізнесу
 - в) оптимізації портфеля сфер бізнесу за параметром «стадія життєвого циклу галузі»
 - г) оптимізації цінової політики
28. **Матриця Хофера застосовується для:**
- а) оптимізації структури портфеля, виходячи із зайнятої частки ринку і темпу зростання ринку кожної сфери бізнесу
 - б) визначення пріоритетності інвестування сфер бізнесу
 - в) оптимізації портфеля сфер бізнесу за параметром «стадія життєвого циклу галузі»
 - г) оптимізації цінової політики
29. **Внутрішнє середовище для організації – це**
- а) економічні умови, споживачі, профспілки, урядові акти, законодавство, конкуренти, суспільні погляди, техніка і технологія
 - б) люди, капітал, матеріали, технологія і інформація
 - в) суспільство, в якому працює організація
 - г) світове господарство
30. **Класифікація технологій за Джоан Вудворд містить наступні види:**

- а) одиничне, дрібносерійне або індивідуальне виробництво масове або багатосерійне виробництво безперервне виробництво
- б) багатоланкові технології посередницькі технології інтенсивні технології
- в) інноваційні покращуючі технології розвитку
- г) багатоопераційні та конвеєрні технології

31. Класифікація технологій Джеймса Томпсона містить наступні види:

- а) одиничне, дрібносерійне або індивідуальне виробництво масове або багатосерійне виробництво безперервне виробництво
- б) багатоланкові технології посередницькі технології інтенсивні технології
- в) інноваційні покращуючі технології розвитку
- г) багатоопераційні та конвеєрні технології

32. Конкурентоспроможність – це:

- а) здатність організації приносити прибуток на вкладений капітал в короткостроковому періоді
- б) сукупність параметрів, що визначають можливість і здатність організації ефективно функціонувати на ринку в перспективі
- в) здатність організації вести конкурентну боротьбу
- г) здатність організації збільшити частку ринку, яку вона обслуговує

33. Конкурентний потенціал – це:

- а) здатність організації приносити прибуток на вкладений капітал в короткостроковому періоді
- б) сукупність параметрів, що визначають можливість і здатність організації ефективно функціонувати на ринку в перспективі
- в) здатність організації вести конкурентну боротьбу
- г) здатність організації збільшити частку ринку, яку вона обслуговує

34. Для чого використовується модель п'яти сил конкуренції М. Портера?

- а) для аналізу конкуренції в галузі
- б) для аналізу конкуренції на національному ринку
- в) для аналізу конкуренції на світовому ринку
- г) всі відповіді вірні

35. Конкуренція з боку товарів-замінників виникає:

- а) у боротьбі за ринкову частку
- б) коли продукція, що виготовляє організація, має схоже функціональне призначення з продукцією, яку виготовляють інші організації з цієї або іншої галузі
- в) коли є вірогідність, що організації з інших галузей можуть увійти до даної
- г) при визначенні параметрів попиту

36. Конкуренція з боку потенційних конкурентів виникає:

- а) у боротьбі за ринкову частку
- б) коли продукція, що виготовляє організація, має схоже функціональне призначення з продукцією, яку виготовляють інші організації з цієї або іншої галузі

в) коли є вірогідність, що організації з інших галузей можуть увійти до даної

г) при визначенні параметрів попиту

37. Інтенсивність конкуренції залежить від:

а) державного регулювання

б) темпу розвитку ринку

в) рівню розвитку технологій в країні

г) інноваційності виробництва

38. Інтенсивність конкуренції тим вище, чим:

а) повільніше розвивається ринок

б) скоріше розвивається ринок

в) більша місткість ринку

г) менша місткість ринку

39. Інтенсивність конкуренції тим вище, чим:

а) менша схильність товару до диференціації

б) більша схильність товару до диференціації

в) більше обсяги виробництва

г) менше обсяги виробництва

40. Інтенсивність конкуренції тим вище, чим:

а) вища вартість виходу з бізнесу

б) нижча вартість виходу з бізнесу

в) більша частка крупних фірм, що працюють в даній галузі

г) менша частка крупних фірм, що працюють в даній галузі

41. До числа кінцевих споживачів товарів та послуг відносяться:

а) окремі особи (індивідуальні споживачі), сім'ї і домашні господарства

б) фірми-виробники промислової продукції

в) підприємства оптової і роздрібною торгівлі

г) фінансові установи

42. Поведінка кінцевих споживачів залежить від:

а) належності до певної соціальної верстви суспільного класу

б) економічних умов, стану законодавства, НТП

в) місії, цілей, завдань, стратегії, методів роботи

г) рівня освіти, службового стану, типу особистості, професіоналізму

43. Поведінка покупців промислових товарів залежить від:

а) культури споживання

б) належності до певної соціальної верстви суспільного класу

в) психології споживача

г) економічних умов, стану законодавства, НТП

44. У контексті розробки стратегії сегментування – це:

а) визначення груп споживачів, до яких необхідно застосовувати різні конкурентні стратегії

б) оцінка важливості (значущості) мотивів

в) індивідуальні і групові інтерв'ю

г) аналіз споживчих вигод, робота з ініціативними користувачами, дослідження способу життя людей тощо

45. **Виявити незадоволені потреби можна за допомогою таких методів:**
- а) аналіз споживчих вигод, робота з ініціативними користувачами, дослідження способу життя людей тощо
 - б) дослідження у фокус-групах
 - в) розгляд конкурентних купівельних ситуацій
 - г) опитування споживачів у магазині чи вдома
46. **Сутність ключових чинників успіху в галузі виявляється у:**
- а) їхньому впливі на якість продукції
 - б) їхньому впливі на обсяги продаж
 - в) їхньому впливі на імідж організації
 - г) їхньому впливі на конкурентні переваги організації в галузі
47. **До технологічних ключових чинників успіху відноситься:**
- а) здатність до виробничої інноваційної діяльності
 - б) добре підготовлений торговий персонал
 - в) приваблива упаковка
 - г) повне використання виробничого ефекту масштабу і ефекту освоєння
48. **До виробничих ключових чинників успіху відноситься:**
- а) повне використання виробничого ефекту масштабу і ефекту освоєння
 - б) добре підготовлений торговий персонал
 - в) уміння швидко реагувати на зміни в зовнішньому середовищі
 - г) уміння захищати інтелектуальну власність
49. **До маркетингових ключових чинників успіху відноситься:**
- а) здатність до продуктової інноваційної діяльності
 - б) високий рівень післяпродажного обслуговування
 - в) висока якість виробництва
 - г) висока продуктивність праці
50. **До управлінських ключових чинників успіху відноситься:**
- а) найвищий професійний рівень
 - б) можливість упровадження процесних інновацій
 - в) необхідна виробнича гнучкість
 - г) доступ до фінансових ресурсів
51. **Ознаками сили в конкурентній позиції фірми є:**
- а) послідовна стратегія
 - б) висока собівартість
 - в) відсутність інновацій
 - г) зростання доходів нижче середнього
52. **Ознаками слабкості в конкурентній позиції фірми є**
- а) відсутність чіткої стратегії
 - б) велика частка ринку
 - в) концентрація на швидкорослих ринкових сегментах
 - г) технологічні і інноваційні здібності вище середнього
53. **Переваги постачальників оцінюють за такими показниками:**
- а) репутація, надійність, дотримання термінів, рівень ціни на продукцію

- б) обсяги продажів, рентабельність
- в) конкурентна позиція на ринку сировини
- г) форма власності та організаційно-правова форма підприємства

54. До якої групи методів належить метод «SWOT-аналізу»?

- а) методи мотивації
- б) методи менеджменту
- в) методи стратегічного позиціонування
- г) методи планування

55. Які параметри підлягають співставленню в процесі SWOT-аналізу:

- а) сильні та слабкі сторони підприємства, загрози та особливості зовнішнього середовища
- б) сильні та слабкі характеристики зовнішнього оточення, його динамічність та складність
- в) невизначеність, складність, динамічність, взаємопов'язаність зовнішнього оточення
- г) сильні та слабкі сторони підприємства, загрози та можливості зовнішнього оточення

56. Під поняттям прогноз розуміється:

- а) науково обґрунтована думка про можливий стан об'єкту в майбутньому
- б) розробка сценарію можливих дій
- в) планування діяльності фірми
- г) урахування потенційних загроз та можливостей

57. Квантитативні процедури прогнозування передбачають:

- а) статистичний аналіз, аналіз тимчасових послідовностей
- б) опитування експертів, тестування, експертну оцінку ефективності продажів і історичних даних
- в) відтворювання основних фондів, використання і оплату трудових ресурсів
- г) зіставлення витрат на виробництво продукції з кінцевим виробничим результатом

58. Квалітативні процедури прогнозування передбачають:

- а) статистичний аналіз, аналіз тимчасових послідовностей
- б) опитування експертів, тестування, експертну оцінку ефективності продажів і історичних даних
- в) відтворювання основних фондів, використання і оплату трудових ресурсів
- г) зіставлення витрат на виробництво продукції з кінцевим виробничим результатом

59. Місія організації повинна містити:

- а) визначення очікуваного прибутку
- б) визначення основних споживачів, їх потреб та методів задоволення цих потреб
- в) визначення конкурентних переваг організації
- г) визначення розмірів та форми власності підприємства

60. Цілі організації повинні бути:

- а) конкретними і вимірними, орієнтованими в часі, досяжними та взаємно підтримувати одна одну
- б) більшими ніж в минулому періоді
- в) зрозумілими для виконавців
- г) доцільними та своєчасними

61. Для стратегії обмеженого зростання характерне:

- а) встановлення цілей від досягнутого, скоректованих з урахуванням інфляції
- б) щорічне значне підвищення рівня коротко- і довгострокових цілей над рівнем показників попереднього року
- в) встановлення цілей, рівень яких нижче досягнутого у минулому
- г) одночасне підвищення рівня одних цілей та зменшення рівня інших

62. Для стратегії інтенсивного зростання характерне:

- а) встановлення цілей від досягнутого, скоректованих з урахуванням інфляції
- б) щорічне значне підвищення рівня коротко- і довгострокових цілей над рівнем показників попереднього року
- в) встановлення цілей, рівень яких нижче досягнутого у минулому
- г) одночасне підвищення рівня одних цілей та зменшення рівня інших

63. Для стратегії скорочення характерне:

- а) встановлення цілей від досягнутого, скоректованих з урахуванням інфляції
- б) щорічне значне підвищення рівня коротко- і довгострокових цілей над рівнем показників попереднього року
- в) встановлення цілей, рівень яких нижче досягнутого у минулому
- г) одночасне підвищення рівня одних цілей та зменшення рівня інших

64. Для стратегії комбінування характерне:

- а) встановлення цілей від досягнутого, скоректованих з урахуванням інфляції
- б) щорічне значне підвищення рівня коротко- і довгострокових цілей над рівнем показників попереднього року
- в) встановлення цілей, рівень яких нижче досягнутого у минулому
- г) одночасне підвищення рівня одних цілей та зменшення рівня інших

65. За формування стратегії на корпоративному рівні відповідають:

- а) керівники вищого рангу, інші ключові менеджери
- б) генеральні директори або керівники підрозділів
- в) керівники середньої ланки
- г) керівники функціональних служб, відділів, виробничих підрозділів

66. За формування ділової стратегії відповідають:

- а) керівники вищого рангу, інші ключові менеджери
- б) генеральні директори або керівники підрозділів
- в) керівники середньої ланки
- г) керівники функціональних служб, відділів, виробничих підрозділів

67. За формування функціональної стратегії відповідають:

- а) керівники вищого рангу, інші ключові менеджери
- б) генеральні директори або керівники підрозділів
- в) керівники середньої ланки
- г) керівники функціональних служб, відділів, виробничих підрозділів

68. За формування виробничої стратегії відповідають:

- а) керівники вищого рангу, інші ключові менеджери
- б) генеральні директори або керівники підрозділів
- в) керівники середньої ланки
- г) керівники функціональних служб, відділів, виробничих підрозділів

69. Корпоративна стратегія є:

- а) загальним планом управління для диверсифікованої компанії
- б) певними кроками і заходами, які керівництво вважає за доцільне здійснити, з огляду на конкуренцію, економічні й ринкові фактори, демографію і запити покупців, нові законопроекти і правові вимоги, а також інші важливі зовнішні фактори
- в) конкретизацією окремих деталей в загальному плані розвитку компанії за рахунок визначення підходів, необхідних дій і практичних кроків забезпечення управління окремими підрозділами бізнесу
- г) планом здійснення певних дій з керівництва ключовими центрами розподілу при розв'язанні щоденних завдань, що мають стратегічну важливість

70. Ділова стратегія є:

- а) загальним планом управління для диверсифікованої компанії
- б) певними кроками і заходами, які керівництво вважає за доцільне здійснити, з огляду на конкуренцію, економічні й ринкові фактори, демографію і запити покупців, нові законопроекти і правові вимоги, а також інші важливі зовнішні фактори
- в) конкретизацією окремих деталей в загальному плані розвитку компанії за рахунок визначення підходів, необхідних дій і практичних кроків забезпечення управління окремими підрозділами бізнесу
- г) планом здійснення певних дій з керівництва ключовими центрами розподілу при розв'язанні щоденних завдань, що мають стратегічну важливість

71. Функціональна стратегія є:

- а) загальним планом управління для диверсифікованої компанії
- б) певними кроками і заходами, які керівництво вважає за доцільне здійснити, з огляду на конкуренцію, економічні й ринкові фактори, демографію і запити покупців, нові законопроекти і правові вимоги, а також інші важливі зовнішні фактори
- в) конкретизацією окремих деталей в загальному плані розвитку компанії за рахунок визначення підходів, необхідних дій і практичних кроків забезпечення управління окремими підрозділами бізнесу
- г) планом здійснення певних дій з керівництва ключовими центрами розподілу при розв'язанні щоденних завдань, що мають стратегічну важливість

72. Виробнича стратегія є:

- а) загальним планом управління для диверсифікованої компанії

б) певними кроками і заходами, які керівництво вважає за доцільне здійснити, з огляду на конкуренцію, економічні й ринкові фактори, демографію і запити покупців, нові законопроекти і правові вимоги, а також інші важливі зовнішні фактори

в) конкретизацією окремих деталей в загальному плані розвитку компанії за рахунок визначення підходів, необхідних дій і практичних кроків забезпечення управління окремими підрозділами бізнесу

г) планом здійснення певних дій з керівництва ключовими центрами розподілу при розв'язанні щоденних завдань, що мають стратегічну важливість

73. Елементом системи стратегічного управління не є:

а) стратег-лідер і адекватна структура

б) адекватна структура і адекватна культура

в) методологія СУ і система відбору персоналу

г) стратегічний набір і стратегічна база даних

74. До переваг функціональної організаційної структури відноситься:

а) можливість хорошої адаптації корпоративної стратегії до умов окремих географічних регіонів

б) ефективне досягнення ефектів масштабів і освоєння на базі функціональних розмежувань

в) достатньо велика вірогідність виникнення конкуренції і конфліктів між функціональними підрозділами

г) покладає основну відповідальність за ефективність на розподіл виконавської влади

75. До недоліків функціональної організаційної структури відноситься:

а) складність координації різних функціональних підрозділів

б) при недостатній координації можливе виникнення дублюючих робіт, що знижують віддачу від стратегічних відповідностей

в) ефективність централізованого контролю за досягненням результатів стратегії

г) висока якість управління операціями у відносно стабільних (рутинних) сфер бізнесу

76. До переваг регіональної структури відноситься:

а) можливість хорошої адаптації корпоративної стратегії до умов окремих географічних регіонів

б) при недостатній координації можливе виникнення дублюючих робіт, що знижують віддачу від стратегічних відповідностей

в) надає можливість президенту займатися корпоративним стратегічним управлінням

г) складна в управлінні

77. До недоліків регіональної структури відносяться:

а) складність збереження єдиного іміджу організації в тих випадках, коли територіальні керівники мають зайву свободу у формуванні стратегії

б) делегування відповідальності за отримання прибутку на низькі управлінські рівні

в) добра координація усередині регіональних підрозділів

г) може виникати конкуренція між сферами бізнесу за загально корпоративні ресурси

78. До переваг децентралізованої організаційної структури відносяться:

а) проблема адекватного розмежування централізованої і децентралізованої діяльності

б) в ній може виникати конкуренція між сферами бізнесу за загально корпоративні ресурси

в) чітко визначена відповідальність менеджерів сфер бізнесу за отримання прибутку

г) єдине правильне рішення для крупних, широко диверсифікованих компаній

79. До недоліків децентралізованої організаційної структури відносяться:

а) децентралізація і делегування повноважень

б) можливість для президента займатися корпоративним стратегічним управлінням

в) складна в управлінні

г) можливе дублювання діяльності, що викликає зростання витрат

80. До переваг структури стратегічних груп відносяться:

а) сприяння кооперації між підрозділами

б) переваги структури виявляються тільки тоді, коли стратегічні групи сформовані на підставі критерію стратегічних відповідностей, а не на основі зручності управління ними

в) може сприяти зайвій бюрократії і перешкоджати інноваціям

г) надання можливості президенту займатися корпоративним стратегічним управлінням

81. До недоліків структури стратегічних груп відносяться:

а) вимога розробки виключно чітких процедур і посадових обов'язків

б) розв'язання задачі максимального використання стратегічних відповідностей в організації

в) чіткий розподіл повноважень

г) складність в управлінні

82. До переваг матричної структури відносяться:

а) надання рівних прав суб'єктам у внутрішньофірмовій конкуренції за ресурси і увагу

б) надання можливості президенту займатися корпоративним стратегічним управлінням

в) складність в управлінні

г) складність визначення і підтримки адекватного балансу між двома лініями управління

83. До недоліків матричної структури відносяться:

а) необхідність розробки виключно чітких процедур і посадових обов'язків

б) дозволяє ефективно використовувати стратегічних відповідностей

в) об'єктивно сприяє кооперації між підрозділами

г) може сприяти зайвій бюрократії і перешкоджати інноваціям

84. Внутрішні мережі дозволяють досягти:

- а) конкурентної переваги за допомогою створення системи вільного підприємництва в межах великих організацій
- б) виконання значної частини робіт підрядчикам, які можуть не належати основній компанії
- в) залучення зовнішніх незалежних розробників, виробників, постачальників, дистриб'юторів при цьому організація є «ядром» цієї мережі
- г) значної економії ресурсів

85. До характеристик стратегічної зони господарювання відноситься:

- а) чітко виражена спеціалізація, свої конкуренти, ринки і та ін
- б) централізована організаційна структура
- в) окрема організаційна культура
- г) певна форма влади

86. Корпоративна культура визначається:

- а) стилем відносин між співробітниками і, зокрема, між керівниками і підлеглими, що в значній мірі формують моральну атмосферу
- б) рівнем прибутковості
- в) співвідношенням основних і обігових активів
- г) зовнішньою політикою конкурентів

87. Причинами індивідуального опору змінам є:

- а) страх втратити положення, владу, неформальні зв'язки і та ін
- б) негативне ставлення підлеглих до керівника
- в) наявність груп і коаліцій зі своїми власними політичними інтересами
- г) національний менталітет

88. До особливостей стратегічної інформації відноситься:

- а) орієнтація не стільки «в середину» організації, скільки на її зовнішнє і проміжнє середовище
- б) велика вірогідність суб'єктивного тлумачення інформативних показників
- в) не значний обсяг інформації
- г) вузька спрямованість при використуванні

89. База стратегічних даних містить:

- а) інформацію про зовнішні і внутрішні чинники впливу на діяльність організації
- б) інформацію про діяльність конкурентів
- в) інформацію про постачальників
- г) інформацію про фінансово-економічні показники діяльності організації

90. Для опису організації використовуються такі блоки інформації:

- а) загальні відомості про організацію, документообіг фінансова і кадрова політика, технологічне забезпечення процесів управління
- б) правове поле, в якому працює організація
- в) конкурента позиція організації та прогнози щодо її зміни
- г) штатний розклад підрозділів, асортимент продукції і поточні прайс-листи

91. Стратегічний моніторинг – це:

- а) комплексна система стратегічних досліджень, яка призначена для нагляду, аналізу і оцінки середовища
- б) інформаційна система стратегічного управління
- в) формування баз даних одночасно з розробкою і використанням інформаційно-управлінських систем
- г) оцінка ефективності діяльності підприємства на ринку

92. Інформаційна система управління надає можливість:

- а) накопичувати інформацію про минуле й сьогоднішнє
- б) усунути чинники невизначеності та ризику
- в) змінити ступінь впливу зовнішніх чинників
- г) отримати певні конкурентні переваги

93. До характерних рис організацій, що функціонували в минулому, належить:

- а) відносна невелика кількість керівників, практична відсутність керівників середньої ланки
- б) чітко обкреслені управлінські групи, управлінська робота чітко сприймається і відділяється від не управлінської діяльності
- в) велика кількість людей, здатних приймати важливі для організації рішення
- г) акцент на колективну роботу і раціональність

94. До характерних рис сучасних організацій належить:

- а) акцент на колективну роботу і раціональність
- б) управлінська робота не відділяється від не управлінської діяльності
- в) мала кількість людей, здатних приймати важливі для організації рішення
- г) заняття керівних постів в організації по праву народження

95. Культура Влади, або культура Зевса передбачає:

- а) одноособове розпорядження всіма ресурсами організації, тверду ієрархічну структуру, особиста відданість персоналу
- б) спеціалізацію підрозділів і строгий функціональний розподіл ролей, побудову діяльності на основі формальних правил, стандартів, інструкцій і положень
- в) орієнтацію на вирішення завдань або конкретний проект, розподіл владних повноважень залежно від знань у певній сфері діяльності
- г) об'єднання творчих людей, що могли б досягти власних цілей, і забезпечення їх ресурсами, взаємодію між працівниками на основі згоди

96. Культура Ролі, або культура Аполлона передбачає:

- а) одноособове розпорядження всіма ресурсами організації, тверду ієрархічну структуру, особиста відданість персоналу
- б) спеціалізацію підрозділів і строгий функціональний розподіл ролей, побудову діяльності на основі формальних правил, стандартів, інструкцій і положень
- в) орієнтацію на вирішення завдань або конкретний проект, розподіл владних повноважень залежно від знань у певній сфері діяльності
- г) об'єднання творчих людей, що могли б досягти власних цілей, і забезпечення їх ресурсами, взаємодію між працівниками на основі згоди

97. Культура Завдання, або культура Афіни передбачає:

а) одноособове розпорядження всіма ресурсами організації, тверду ієрархічну структуру, особиста відданість персоналу

б) спеціалізацію підрозділів і строгий функціональний розподіл ролей, побудову діяльності на основі формальних правил, стандартів, інструкцій і положень

в) орієнтацію на вирішення завдань або конкретний проект, розподіл владних повноважень залежно від знань у певній сфері діяльності

г) об'єднання творчих людей, що могли б досягти власних цілей, і забезпечення їх ресурсами, взаємодію між працівниками на основі згоди

98. Культура Особистості, або культура Діоніса передбачає:

а) одноособове розпорядження всіма ресурсами організації, тверду ієрархічну структуру, особиста відданість персоналу

б) спеціалізацію підрозділів і строгий функціональний розподіл ролей, побудову діяльності на основі формальних правил, стандартів, інструкцій і положень

в) орієнтацію на вирішення завдань або конкретний проект, розподіл владних повноважень залежно від знань у певній сфері діяльності

г) об'єднання творчих людей, що могли б досягти власних цілей, і забезпечення їх ресурсами, взаємодію між працівниками на основі згоди

99. Об'єктом дослідження змістовних теорій мотивації є:

а) людські потреби

б) поведінка людей з урахуванням їхніх сприйняття і пізнання

в) особливості виховання й освіти людей

г) національний менталітет

100. Об'єктом дослідження процесуальних теорій мотивації є

а) людські потреби

б) поведінка людей з урахуванням їхніх сприйняття і пізнання

в) особливості виховання й освіти людей

г) національний менталітет

101. Виникнення поняття «Стратегії підприємства» пов'язане з:

а) суперечливим шляхом розвитку економіки

б) творчим вивченням зарубіжного досвіду

в) зі зміною кон'юнктури світового ринку

г) розвитком систем планування діяльності господарюючих суб'єктів

102. Основою стратегії підприємства має бути:

а) безперервне зростання та поглиблення спеціалізації виробництва

б) пошук виходу з кризи

в) підвищення кваліфікації управлінських кадрів

г) фінансування стратегічних змін

103. Методологічні основи вивчення курсу «Стратегія підприємства» пов'язані з:

а) різким посиленням нестабільності зовнішнього середовища

б) підлеглистю організаційно-управлінських механізмів виробництва – споживанню, задоволенню ринкового попиту

- в) необхідністю контролю за всіма видами діяльності підприємства
- г) складністю оцінювання чинників зовнішнього середовища

104. Перехід до нової методології господарювання потребує:

- а) жорсткого адміністрування
- б) підготовки фахівців з економіки
- в) змін у законодавстві

в) творчого підходу, широкого пошуку, наукових досліджень, сміливих експериментів, творчого вивчення зарубіжного досвіду

105. Головна розбіжність між довготерміновим (перспективним) та стратегічним плануванням полягає у:

- а) передбаченні змін
- б) рівні підготовки задіяних управлінських кадрів
- в) важливості для діяльності підприємства
- г) трактуванні майбутнього

106. Під системою розуміють:

- а) сукупність взаємопов'язаних елементів, призначених для досягнення певної мети
- б) особливості діяльності підприємства в умовах ринку
- в) сукупність чинників зовнішнього середовища
- г) джерела забезпечення виробництва необхідними ресурсами

107. Стратегія – це:

- а) найвищий рівень перспективного планування
- б) поточна програма діяльності підрозділів підприємства
- в) план підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства
- г) аналіз позицій у конкурентній боротьбі

108. Кожен з будь-яких видів ресурсів для виробничої системи являє собою:

- а) сукупність можливостей досягнення цілей
- б) наявність кредитних ліній
- в) додаткові витрати підприємства
- г) комунікаційні можливості підприємства

109. Ресурси організаційної структури економічної системи – це:

- а) характер та гнучкість управлінської системи, швидкість проходження управлінських впливів
- б) характер виробничих приміщень
- в) стан активів підприємства
- г) земельні ділянки

110. Фінансові ресурси економічної системи – це:

- а) можливість розширення просторових параметрів підприємства
- б) стан активів, ліквідність, наявність кредитних ліній
- в) рівень задоволення потреб споживачів
- г) земельні ділянки

111. Поняття «стратегії» походить з:

- а) військового лексикону
- б) політичного лексикону

- в) економічного лексикону
- г) історичного лексикону

112. За рівнем управління, на якому опрацьовується стратегічна модель, бувають такі види стратегії:

- а) корпоративна, бізнесова, функціональна, ресурсна
- б) зростання, стабілізації, скорочення
- в) агресивна, неагресивна
- г) активна, пасивна

113. Економічна стратегія передбачає:

- а) виявлення впливу ідеологічних причин на народне господарство
- б) ефективне досягнення цілей економічними методами та заходами
- в) управління виробництвом з єдиного центру
- г) забезпечення виробничого процесу необхідними ресурсами

114. Творчий підхід у формуванні стратегічної моделі означає:

- а) швидке внесення необхідних змін у залежності від змінюваних умов на ринку
- б) охоплення усіх сфер діяльності підприємства
- в) уміння передбачити можливі майбутні проблеми
- г) готовність до безперервних оновлень та покращень усіх сфер

115. Однією з важливих альтернатив інтенсивного зростання підприємства є:

- а) розширення діяльності науково-дослідних підрозділів підприємства
- б) розвиток первинного попиту шляхом залучення нових споживачів через стимулювання покупок
- в) посилення служби економічної безпеки підприємства
- г) декомпонування стратегії

116. Вибір стратегічної мети пов'язаний з визначенням:

- а) впливу зовнішніх чинників
- б) впливу внутрішніх чинників
- в) точки зору керівника підприємства
- г) альтернативної вартості

117. Поняття «альтернативної вартості» означає:

- а) оцінку того, чим слід пожертвувати, щоб досягти стратегічну мету підприємства
- б) рівень задоволення потреб колективних споживачів на ринку
- в) розробку кількох варіантів стратегічних рішень
- г) рівень задоволення потреб індивідуальних споживачів на ринку

118. Зміна використання одного ресурсу спричиняє зміну інших завдяки:

- а) зміні уподобань споживачів
- б) зміні зовнішнього середовища
- в) обмеженості ресурсів підприємства
- г) прийнятим управлінським рішенням

119. Стратегія ціноутворення передбачає:

- а) опрацювання правил цінової політики підприємства
- б) пошук джерел додаткового фінансування

- в) залучення інвестицій
- г) запровадження ресурсозберігаючих технологій

120. Сканування стосовно до проблем стратегії підприємства – це:

- а) безперервне упорядковане простежування за параметрами зовнішнього та внутрішнього середовища фірми
- б) кількісна та якісна оцінка внутрішніх сигналів про стан та динаміку стратегічного потенціалу фірми
- в) порівняння відомих аспектів поведінки конкурентів з раптовими її змінами
- г) визначення «контрольних точок» у ланцюжках економічних явищ

121. Чинники мікросередовища:

- а) впливають на конкурентів підприємства
- б) прямо впливають на діяльність підприємства
- в) опосередковано впливають на діяльність підприємства
- г) не мають ніякого впливу на діяльність підприємства

122. Конкурентний профіль фірми – це:

- а) сума характеристик, образ фірми в очах потенційних споживачів на ринку
- б) рівень спеціалізації фірми з виробництва певних товарів
- в) рівень задоволення потреб споживачів
- г) ринковий сегмент, на який найбільше спрямована діяльність підприємства

123. Ресурси підприємства – це:

- а) спеціальна ознака діяльності підприємства
- б) можливості, засоби, умови, обставини, необхідні для здійснення накресленої стратегії фірми
- в) внутрішнє і зовнішнє середовище
- г) світова практика використання ключових компетенцій фірми

124. Місія підприємства – це:

- а) відмінність господарського підрозділу фірми
- б) основна концепція підприємства як соціально-економічної системи
- в) певна характеристика внутрішньої природи підприємства
- г) вирішення конкретних завдань у рамках місії

125. Цілі підприємства класифікуються за такими ознаками:

- а) часом дії, характером показників їх вимірювання, ієрархією у організаційному процесі виробництва, пріоритетністю реалізації
- б) місцем розташування підприємства
- в) рівнем освіти працівників підприємства
- г) за змістом, за рівнем управління, за стадією життєвого циклу за характером поведінки на ринку

126. Вертикальна інтеграція – це:

- а) процес, що передбачає заміну ринкових об'єктів поставками всередині підприємства
- б) один з видів діяльності підприємства
- в) створення вільних економічних зон
- г) ознака спеціалізації підприємства

127. **Диверсифікація – це:**

- а) один з видів недобросовісної конкуренції
- б) одночасний розвиток багатьох, не пов'язаних один з одним видів виробництва
- в) один з видів діяльності підприємства
- г) ознака спеціалізації підприємства

128. **Термін «синергія» означає:**

- а) стратегічні переваги, що виникають при об'єднанні двох або більшої кількості підприємств в одних руках
- б) різновид стратегії стабільності
- в) вартісні переваги фірми
- г) різновид стратегії скорочення

129. **Методика портфельного аналізу передбачає:**

- а) використання методу «мозкової атаки»
- б) застосування матричних моделей
- в) використання переваг синергетизму
- г) розміщення ресурсів у формі капіталу

130. **Сутність методу «мозкової атаки» полягає:**

- а) у проведенні галузевого аналізу фірми
- б) у аналізі впливу зовнішніх сигналів на можливості реалізації стратегічних рішень
- в) у використанні матричних методів
- г) у пошуку нових ідей на підставі творчої співпраці групи фахівців

131. **Мета загальної схеми розробки стратегії:**

- а) обрати найкращу альтернативу між потенційним прибутком та втратами фірми
- б) визначити рівень конкурентоспроможності підприємства
- в) провести ряд послідовних «мозкових атак»
- г) відшукати нові ідеї на підставі творчої співпраці групи фахівців

132. **Коаліції дії у теорії ігор – це:**

- а) конкурентні позиції підприємств
- б) сторони, що приймають участь у конфлікті
- в) невизначеність при прийнятті рішень
- г) прагнення супротивника приховати свої майбутні дії

133. **Агресивність стратегії фірми – це:**

- а) рівень змін докорінного характеру, які фірма вносить у покоління продукції, технології та концепції маркетингу
- б) забезпечення оптимальної ефективності при використанні нових можливостей
- в) рівень залежності підприємства від зовнішнього середовища
- г) опір змінам пропорційно відмінним особливостям між існуючою та новою структурою потенціалу фірми

134. **Комплексне стратегічне планування – це:**

- а) адаптація фірми до зовнішнього середовища
- б) внутрішня координація дій фірми

в) набір дій та рішень керівництва, які ведуть до розробки специфічних стратегій, призначених допомогти підприємству досягти своєї цілі

г) втіленні результатів розумової діяльності у конкретні дії

135. Критерієм економічної ефективності стратегії є:

а) максимізація можливого внеску кожного окремого підрозділу (або робочого місця) до залишкового прибутку фірми, або мінімізація витрат ресурсів

б) кількість обслуговуючих підрозділів виробничої інфраструктури фірми

в) кількість працівників з вищою освітою

г) рівень диверсифікованості виробництва

136. Мета розробки функціональних стратегій полягає у:

а) втіленні результатів розумової діяльності у конкретні дії

б) досягненні довготермінових конкурентних переваг фірми, що забезпечать їй високу рентабельність

в) збільшенні кількості обслуговуючих підрозділів виробничої інфраструктури підприємства

г) узагальненні моделі дій, необхідних для досягнення поставленої мети

137. Функціональні стратегії потрібні для:

а) організаційного розвитку фірми

б) формування образу підприємства

в) відповідного розподілу ресурсів відділів та служб компанії

г) визначення корпоративної місії підприємства

138. Стратегічне планування виступає як:

а) засіб впливу на зовнішнє середовище

б) підґрунтя будь-якого іншого планування у межах підприємства

в) можливість забезпечення виробництва необхідними ресурсами

г) можливість відшукати додаткові ринки збуту виготовленої продукції

139. Мистецтво стратегії полягає у:

а) удосконаленні процесу розробки стратегії

б) координації розподілу ресурсів підприємства

в) зменшенні кількості трудових конфліктів на підприємстві

г) втіленні результатів розумової діяльності у конкретні дії, які на етапі реалізації задумів дозволили досягти високої ефективності

140. Фаза організаційного розвитку підприємства:

а) передує процесу розробки стратегії

б) починається після розробки стратегії

в) характерна лише для підприємств, що тільки починають свій шлях на ринку

г) характерна для підприємств, що перебувають на стадії зростання

141. Загальна, базова стратегія має назву:

а) корпоративна стратегія

б) стратегія зовнішньоекономічного розвитку

в) функціональна стратегія

г) ресурсна стратегія

142. Загальна стратегія підприємства поділяється на:

а) етапи проведення маркетингових досліджень ринку

- б) функціональні стратегії
 - в) етапи формулювання управлінських рішень
 - г) етапи діагностики внутрішнього середовища підприємства
143. **Розробка функціональної стратегії передбачає:**
- а) пошук правильної поведінки підприємства у рамках завданої функції
 - б) оцінку величини витрат на фінансування підрозділу
 - в) отримання додаткових знань у галузі бізнесу
 - г) виконання працівниками окремих підрозділів вказівок керівника підприємства
144. **Сукупність форм і видів економічної діяльності має назву:**
- а) диверсифікація
 - б) сінергізм
 - в) бізнес-портфель
 - г) спеціалізація
145. **Стратегія розвитку ринку – це:**
- а) пошук нових ринків для вже вироблюваної продукції
 - б) стратегія, коли підприємство намагається поліпшити свій продукт, або виробляє новий, не змінюючи при цьому галузі
 - в) стратегія, коли підприємство прагне з даним продуктом на даному ринку завоювати найкращі позиції
 - г) стратегія, коли підприємство здійснює інвестиції в розвиток ринкової інфраструктури
146. **Зовнішньоекономічна діяльність підприємства – це:**
- а) одна з форм господарської діяльності, пов'язана з міжнародним виробництвом, науково-технічною кооперацією та винаходом на зовнішній ринок
 - б) організація туристичних поїздок із однієї країни в інші
 - в) придбання ресурсів в інших країнах для успішного функціонування національної економіки
 - г) процес залучення інвестицій
147. **Поняття «планування діяльності підприємства» – це:**
- а) швидке вирішування різноманітних завдань управління
 - б) показник ефективності використання ресурсів підприємства
 - в) процес визначення цілей, які підприємство передбачає досягти за певний період, найважливіша функція управління ним
 - г) розрахунок показників ефективності діяльності підприємства
148. **Декомпонування стратегії підприємства являє собою:**
- а) процес визначення цілей, які підприємство передбачає досягти за певний період, найважливіша функція управління ним
 - б) процес розподілу у часі завдань стратегічного плану та визначення показників поточних планів
 - в) розвиток функціонального потенціалу фірми
 - г) балансування загальним набором ресурсів фірми
149. **За своїм змістом стратегія підприємства є:**
- а) можливістю збільшення обсягів виробництва продукції
 - б) довготерміновим плановим документом

- в) це можливість підвищити якість продукції
- г) є проявом дії об'єктивних економічних законів

150. Стратегія оптимізації бізнесу:

- а) орієнтує на збереження існуючого стану якомога довше
- б) спрямована на поглиблення спеціалізації виробництва
- в) спрямована на збільшення або підтримання частки підприємства на ринку та зміцнення відмінних переваг його продукції в умовах зростаючої конкуренції
- г) застосовується у разі, коли підприємство може слабо впливати на ринок у галузях, що розвиваються

151. Стратегія альтернативи підприємства – це:

- а) аналітичний процес у системі стратегічного планування
- б) оцінка того, чим слід пожертвувати, щоб досягти стратегічну мету підприємства
- в) комплекс стратегій, які спрямовані на досягнення цілей, але надають різні можливості та характеризуються різними витратами і результатами
- г) ранжування стратегічних проблем

152. Ранжування стратегічних проблем підприємства необхідне для:

- а) визначення можливих стратегічних стратегій розвитку підприємства
- б) здійснення стратегічного контролінгу
- в) проведення диверсифікації виробництва
- г) поглиблення спеціалізації

153. Під опором змінам на підприємстві розуміють:

- а) конфігурацію системи управління
- б) багатогранні явища, що викликають непередбачені відстрочки, додаткові витрати та нестабільність процесу стратегічних змін
- в) відстрочку початку процесу змін
- г) невідповідність кваліфікації працівників підприємства новим вимогам

154. У практиці бізнесу «культура» означає:

- а) орієнтацію керівників, або образ мислення керівників
- б) безсумнівну підтримку процесу стратегічних змін на підприємстві
- в) перехід опозиційних тенденцій у відкриту опозицію змінам
- г) рівень освіти працівників підприємства

155. Сутність системного аналізу полягає у:

- а) розкладанні системи на взаємопов'язані елементи, встановлення їх стану та оцінки з позицій економічної системи у цілому
- б) формуванні уявлення про напрями руху підприємства до визначеної мети
- в) реалізації системи мотивації на підприємстві
- г) визначенні сильних і слабких сторін підприємства, його можливостей і загроз

156. Контролінг – це:

- а) аналіз впливу відхилень на виконання поточних планів підприємства
- б) порівняння планових (нормативних) та фактичних показників діяльності підприємства

в) система управління досягненням кінцевих результатів діяльності підприємства

г) різновид функціональної стратегії

157. Сталий розвиток економіки – це:

а) розвиток диверсифікованого виробництва

б) розширення техніко-технологічної бази виробництва

в) такий розвиток, який задовольняє потреби сьогодення, але не ставить під загрозу можливість майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби

г) такий розвиток, який передбачає постійне досягнення поставлених цілей

158. В основу підприємства згідно до Концепції сталого розвитку суспільства (1992 р., Ріо-де-Жанейро) має бути покладений:

а) маркетинговий підхід

б) еколого-економічний підхід

в) соціально-економічний підхід

г) соціальний

159. Якості, необхідні вищому керівництву у процесі розробки стратегії:

а) вміння виконувати ключові ролі, ініціювати виконавців, керувати процесом планування стратегії

б) вміння дипломатично вирішувати виробничі питання як всередині фірми, так і за її межами

в) вміння одягатися згідно до вимог моди

г) вища освіта

160. Ролеві функції менеджерів (керівників окремих підрозділів) у процесі розробки стратегії визначаються:

а) їх моделлю мислення

б) вмінням виконувати ключові ролі та ініціювати виконавців

в) вмінням керувати процесом планування стратегії

г) стилем поведінки підприємства на ринку

161. Інформаційний фільтр – це:

а) модель успішності стратегії

б) шлях до досягнення стратегічної мети

в) процес вивчення сигналів та даних зовнішнього середовища про майбутні тенденції та можливості фірми

г) елемент стратегічного потенціалу підприємства

162. Глобальна мета економічної стратегії підприємства – це:

а) розширення обсягів виробництва продукції

б) створення додаткових робочих місць

в) створення та підтримання конкурентних переваг фірми

г) підвищення заробітної плати

163. Основним завданням ефективно діючої економічної системи є:

а) збільшення обсягів виробництва певного виду товару

б) перерозподіл ресурсів на підприємстві на користь збільшення обсягів випуску певного виду продукції

в) використання всіх чинників (ресурсів) виробництва у такій комбінації, що точно відповідає виробничим можливостям підприємства

г) створення додаткових робочих місць

164. **Складність формування адекватних стратегічних рішень зумовлена:**
- а) сумарними виробничими витратами підприємства
 - б) рівнем кваліфікації керівних кадрів
 - в) нестабільністю зовнішнього середовища
 - г) мотивацією праці
165. **Демографічні чинники характеризують:**
- а) перебіг науково-технічного прогресу
 - б) загальний стан економіки
 - в) зміни у структурі народонаселення
 - г) міжнародний статус держави
166. **Чинники макросередовища:**
- а) не мають ніякого впливу на діяльність підприємства
 - б) прямо впливають на діяльність підприємства
 - в) опосередковано впливають на діяльність підприємства
 - г) характеризують стратегічний потенціал підприємства
167. **Стратегічна група – це:**
- а) група підприємств галузі, що дотримуються однакової чи подібної стратегії
 - б) здатність фірми виконувати чи упроваджувати обрану нею стратегію
 - в) група підприємств, що використовує однакові ресурси
 - г) група працівників підприємства, що розробляють стратегію
168. **Керівництвом до дії у процесі формування стратегії є:**
- а) рівень спеціалізації підприємства
 - б) рівень продуктивності праці на підприємстві
 - в) уявлення зовнішнього світу про те, для чого існує фірма
 - г) опір змінам на підприємстві
169. **Функціональний аналіз підприємства – це:**
- а) аналіз різних компонентів у відповідності з функціональними галузями
 - б) забезпечення виробництва робочою силою
 - в) орієнтація всіх внутрішніх функціональних структур на прийняття ринково-спрямованих рішень
 - г) визначення напрямків декомпонування стратегії
170. **Спектр показників при проведенні функціонального аналізу залежить від:**
- а) концепції життєвого циклу продукції
 - б) сегментації ринку
 - в) особливостей та ролі кожного структурного компоненту
 - г) кваліфікації персоналу
171. **Функції підприємства:**
- а) розподілені між виробниками та потенційними споживачами на ринку
 - б) розподілені між джерелами забезпечення необхідною сировиною та каналами збуту виробленої продукції
 - в) розподілені і закріплені за спеціалізованими внутрішніми структурами підприємства
 - г) визначені законодавством України

172. Виробнича служба підприємства:

- а) забезпечує процес виготовлення продукції
- б) забезпечує постачання виробництва необхідними ресурсами
- в) забезпечує підприємство виробничою робочою силою та іншими людськими ресурсами
- г) забезпечує розробку стратегії підприємства

173. Кадрова служба підприємства:

- а) забезпечує процес виготовлення продукції
- б) забезпечує постачання виробництва необхідними ресурсами
- в) забезпечує підприємство виробничою робочою силою та іншими людськими ресурсами
- г) забезпечує розробку стратегії підприємства

174. Служба матеріально-технічного забезпечення підприємства:

- а) забезпечує постачання виробництва необхідними ресурсами
- б) забезпечує підприємство виробничою робочою силою та іншими людськими ресурсами
- в) забезпечує процес виготовлення продукції
- г) забезпечує розробку стратегії підприємства

175. Стратегічні переваги, що виникають при об'єднанні двох або більшої кількості підприємств в одних руках, мають назву:

- а) сканування
- б) синергія
- в) моніторинг
- г) диверсифікація

176. Група господарських (підприємницьких) підрозділів, що належать одному власнику, має назву:

- а) стратегічний портфель
- б) місія підприємства
- в) корпоративна культура
- г) диверсифікація

177. За стадією життєвого циклу підприємства стратегія поділяється на такі види:

- а) корпоративна, бізнесова, функціональна, ресурсна
- б) зростання, стабілізації, скорочення
- в) активна, пасивна
- г) агресивна неагресивна

178. За характером поведінки на ринку стратегія поділяється на такі види:

- а) корпоративна, бізнесова, функціональна, ресурсна
- б) зростання, стабілізації, скорочення
- в) активна, пасивна
- г) агресивна неагресивна

179. Принцип інноваційності поведінки у формуванні стратегічної моделі означає:

- а) швидке внесення необхідних змін у залежності від змінюваних умов на ринку
- б) уміння передбачити можливі майбутні проблеми

в) готовність до безперервних оновлень та покращень усіх сфер діяльності підприємства

г) охоплення всіх сфер діяльності підприємства

180. Принцип гнучкості та адаптивності у формуванні стратегічної моделі означає:

а) швидке внесення необхідних змін у залежності від змінюваних умов на ринку

б) уміння передбачити можливі майбутні проблеми

в) готовність до безперервних оновлень та покращень усіх сфер діяльності підприємства

г) охоплення всіх сфер діяльності підприємства

181. Виробнича система має бути пристосованою до:

а) використання технологічних ресурсів

б) використання кадрових ресурсів

в) тривалого задоволення споживацького попиту

г) використання управлінського потенціалу

182. Оцінка того, чим слід пожертвувати щоб досягти стратегічну мету підприємства називається:

а) ентропійною тенденцією

б) елементом перспективного планування

в) альтернативною вартістю

г) місією підприємства

183. Цілі підприємства – це:

а) вирішення конкретних завдань у рамках місії

б) мотив поведінки підприємства

в) характер показників вимірювання прибутковості підприємства

г) найвища форма планової діяльності підприємства

184. Образ економічної системи:

а) сприяє реструктуризації підприємства

б) посилює мотивацію персоналу

в) формування загального стилю поведінки підприємства на ринку, де зафіксовані певні зобов'язання і результати, яких прагне досягти економічна система

г) відображає внутрішню побудову економічної системи, пояснює мету створення підприємства, відбиває її сутність

185. Кредо економічної системи – це:

а) формування загального стилю поведінки підприємства на ринку, де зафіксовані певні зобов'язання і результати, яких прагне досягти економічна система

б) пошук шляхів підвищення продуктивності праці персоналу

в) побудова каналів товаропросування продукції підприємства на ринок

г) відображає внутрішню побудову економічної системи, пояснює мету створення підприємства, відбиває її сутність

186. **За періодом встановлення цілі підприємства бувають:**
- а) економічні, організаційні, науково-технічні, соціальні
 - б) стратегічні, тактичні, оперативні (поточні)
 - в) маркетингові, інноваційні, кадрові, виробничі, адміністративні
 - г) внутрішні, зовнішні
187. **За змістом цілі підприємства бувають:**
- а) економічні, організаційні, науково-технічні, соціальні
 - б) стратегічні, тактичні, оперативні (поточні)
 - в) маркетингові, інноваційні, кадрові, виробничі, адміністративні
 - г) внутрішні, зовнішні
188. **За функціональною структурою цілі підприємства бувають:**
- а) економічні, організаційні, науково-технічні, соціальні
 - б) стратегічні, тактичні, оперативні (поточні)
 - в) маркетингові, інноваційні, кадрові, виробничі, адміністративні
 - г) внутрішні, зовнішні
189. **Індиферентність (нейтралітет) цілей означає:**
- а) конкурентність (суперництво) цілей
 - б) антагонізм (непримирення, протиріччя) цілей
 - в) що реалізація однієї цілі не впливає на виконання інших
 - г) цілі трансформуються у єдину ранжировану систему
190. **Якщо реалізація однієї цілі не впливає на виконання інших – це:**
- а) конкурентність (суперництво) цілей
 - б) індиферентність (нейтралітет) цілей
 - в) антагонізм (непримирення, протиріччя) цілей
 - г) зближення цілей
191. **Домінування цілей означає, що:**
- а) одна з них виокремлюється як головна, лише після цього приймаються інші
 - б) незважаючи на непримиреність, цілі залишаються для виконання, але у різних сферах чи у різний час
 - в) конфліктуючі цілі трансформуються у єдину, ієрархічно упорядковану систему
 - г) реалізація однієї цілі не впливає на виконання інших
192. **Антагонізм цілей означає, що:**
- а) одна з них виокремлюється як головна, лише після цього приймаються інші
 - б) незважаючи на непримиреність, цілі залишаються для виконання, але у різних сферах чи у різний час
 - в) конфліктуючі цілі трансформуються у єдину, ієрархічно упорядковану систему
 - г) реалізація однієї цілі не впливає на виконання інших
193. **Зближення цілей означає, що:**
- а) одна з них виокремлюється як головна, лише після цього приймаються інші

б) незважаючи на непримиреність, цілі залишаються для виконання, але у різних сферах чи у різний час

в) конфліктуючі цілі трансформуються у єдину, ієрархічно упорядковану систему

г) реалізація однієї цілі не впливає на виконання інших

194. Розробка варіантів стратегічних дій передбачає:

а) сканування чинників зовнішнього середовища

б) використання експертних методів

в) використання більш дешевих сировинних ресурсів

г) підвищення кваліфікації управлінських кадрів

195. При використанні методу «мозкової атаки» пріоритет висунутих ідей належить:

а) власнику підприємства

б) групі експертів-фахівців

в) кадровій службі підприємства

г) конкурентам

196. Стратегічне планування виступає як:

а) підґрунтя будь-якого іншого планування у межах підприємства

б) можливість забезпечення виробництва необхідними ресурсами

в) можливість відшукати додаткові ринки збуту виготовленої продукції

г) підґрунтям для диверсифікації виробництва

197. Моніторинг стосовно до проблем стратегії підприємства – це:

а) розпізнавання і правильне прочитання ринкових сигналів

б) швидкість змін у зовнішньому та внутрішньому середовищі підприємства

в) порівняння відомих аспектів поведінки конкурентів з раптовими її змінами

г) анкетне опитування споживачів продукції

198. За своїм змістом стратегія підприємства є:

а) можливістю збільшення обсягів виробництва продукції

б) довготерміновим плановим документом

в) шляхом підвищення якості продукції

г) засобом вирішення проблем підприємства

199. Одним з важливих чинників, що визначає складність зовнішнього середовища підприємства, є:

а) варіативність сил довілля, швидкість їхньої дії на підприємство

б) кількість промислових підприємств у регіоні

в) соціальна інфраструктура регіонального ринку

г) рівень агресивності стратегії підприємства

200. Технічне сканування зовнішнього середовища підприємства – це:

а) дослідження змін макроекономічних показників галузі і конкуренції у ній:

б) оцінка політичної ситуації на рівні країни, регіону

в) дослідження розвитку НТП, принципів технологічних і технологічних нововведень

г) дослідження змін у структурі народонаселення

Список рекомендованої літератури:

1. Березін О. В., Безпарточний М. Г. Стратегія підприємства: навчальний посібник. К.: Ліра-К, 2010. 224 с.
2. Боголюбов В. М., Клименко М. О., Мельник Л. Г. Стратегія сталого розвитку. Підручник. «Гельветика». 2019. 446.
3. Глинський Н. Ю. Стратегії розвитку слабоурбанізованих територій в умовах трансформації національного господарства. Підручник. «Львівська політехніка». 2023. 236 с.
4. Довбня С. Б., Найдовська А. О. Стратегія підприємства. Частина 2: Навч. посібник. Дніпро: НМетАУ, 2022. 92 с.
5. Довідник економіста сільськогосподарського підприємства / за ред. Ю. О. Лупенка та О. В. Захарчука. Київ: ННЦ «ІАЕ», 2018. 600 с.
6. Економіка підприємства: підручник / за заг. та наук. ред. Г. О. Швиданенко. Вид. 2-ге, перероб. і допов. Київ: КНЕУ, 2019. 551 с.
7. Економіка підприємства: задачі, кейси, ділові ігри / за заг. ред. Г. О. Швиданенко. Київ: КНЕУ, 2018. 307 с.
8. Зінчук Т., Куцмус Н., Усюк Т., Прокопчук О. Нова світова економіка. Менеджмент, технології, стратегії. Підручник. ЦУЛ. 2023. 372 с.
9. Кудлай В. Г. Економіка і організація агробізнесу: практикум. Київ: КНЕУ, 2020. 211 с.
10. Самойлик Ю. В. Агропродовольчий ринок: розвиток в умовах глобалізаційних викликів економіки: монографія. Полтава, 2018. 494 с.
11. Сумець О. М. Стратегічний менеджмент : підручник; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Кременч. льот. коледж. Харків : ХНУВС, 2022. 208 с.
12. Сучасні тренди економічного розвитку. Книга 1: Трансформації економічних систем: досвід ЄС в реалізації Industries 3.0, 4.0, 5.0. За ред. Л. Г. Мельника, О. М. Маценка. Навчальний посібник. «Університетська книга». 2023. 608 с.
13. Шпичак О. М., Лупенко Ю. О., Боднар О. В. та ін. Методичні положення щодо функціонування системи економічних важелів підвищення споживчої вартості сільськогосподарської продукції та продовольства / за ред. О. М. Шпичака Київ: ННЦ «ІАЕ», 2020. 70 с.

II. ПРИКЛАД ОФОРМЛЕННЯ СИТУАЦІЙНИХ ЗАВДАНЬ

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ № 1

Вихідні дані

Ви – економіст планово-економічного відділу ДП ДГ «Нива». Державне підприємство дослідне господарство «Нива» – науковий центр сільськогосподарської науки, має добре продуманий цикл виробництва від обробітку ґрунту до переробки продукції. Вартість валової продукції у постійних цінах, виробленої підприємством, становила 25668 тис. грн., а у 2023 р. – 24166 тис. грн.

ДП ДГ «Нива» функціонує за такої чисельності персоналу (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка чисельності персоналу та його руху в ДГ «Нива», 2021-2023 рр.

Показники	Роки		
	2021	2022	2023
Чисельність працівників на початок року, осіб	265		
Прийнято працівників – всього, осіб	61	69	74
Вибуло працівників – всього, осіб	69	75	76
у т.ч.: за причиною сезонності виробництва	65	67	69
з причини скорочення штатів	2	5	6
за порушення трудової дисципліни	2	3	1

Норми тривалості робочого часу на 2023 рік згідно Міністерства соціальної політики складала: кількість календарних днів – 366, кількість святкових днів і днів релігійних свят – 10, кількість вихідних днів – 105, кількість днів, що передують святковим та неробочим, в які тривалість робочого дня (зміни) при 40-годинному тижні зменшується на 1 годину – 5 днів, середня тривалість основних та додаткових відпусток – 32 дні. Середня тривалість робочого дня згідно колективного договору підприємства – 8 год.

Завдання

1. Перелічити показники руху персоналу та порядок їх розрахунку.
2. Розрахувати абсолютні та відносні показники руху персоналу на підприємстві.
3. Визначити сукупний (номінальний) фонд робочого часу підприємства у 2023 році.
4. Розрахувати показники продуктивності праці у базисному та звітному році.
5. Перелічити чинники, що впливають на рівень продуктивності праці персоналу.

Відповідь обґрунтувати.

Розв'язок

1. Рух персоналу характеризується абсолютними і відносними показниками обороту і плинності.

Абсолютними показниками є:

Середньооблікова чисельність працівників – це середня величина персоналу на початок та кінець періоду.

Оборот із прийняття – це загальна чисельність працівників, зарахованих на роботу на підприємство за певний період.

Оборот зі звільнення – це загальна чисельність працівників, що звільнилися з роботи на даному підприємстві за певний період. Залежно від причин оборот зі звільнення буває необхідним або надлишковим.

Необхідний оборот зі звільнення обумовлений об'єктивними причинами – досягненням пенсійного віку, станом здоров'я, призовом на військову службу.

Надлишковий оборот зі звільнення, або плинність кадрів, обумовлений суб'єктивними причинами (звільненням за порушення трудової дисципліни).

Чисельність працівників, що змінилися – це менша величина з чисельності прийнятих і звільнених.

Чисельність працівників, що пропрацювали весь період – це різниця між обліковою чисельністю на початок періоду і кількістю звільнених з числа тих, що працювали на початок періоду.

Відносні показники руху персоналу:

Рівень загального обороту персоналу ($R_{заг}$) – це співвідношення загальної чисельності працівників, прийнятих ($Ч_{пр}$) та звільнених ($Ч_{зв}$) за певний період, та середньооблікової чисельності працівників за цей період ($Ч_{с.о.}$):

$$R_{заг} = \frac{Ч_{пр} + Ч_{зв}}{Ч_{с.о.}} 100\%$$

Рівень загального приросту персоналу ($R_{заг}$) – це співвідношення різниці чисельності працівників, прийнятих ($Ч_{пр}$) та звільнених ($Ч_{зв}$) за певний період, та середньооблікової чисельності працівників за цей період ($Ч_{с.о.}$):

$$R_{заг} = \frac{Ч_{пр} - Ч_{зв}}{Ч_{с.о.}} 100\%$$

Інтенсивність обороту із прийняття ($I_{оп}$) – це співвідношення загальної чисельності працівників, прийнятих за певний період ($Ч_{пр}$), та середньооблікової чисельності працівників за цей період ($Ч_{с.о.}$):

$$I_{оп} = \frac{Ч_{пр}}{Ч_{с.о.}} 100\%$$

Інтенсивність обороту зі звільнення ($I_{озв}$) – співвідношення загальної чисельності працівників, звільнених за певний період ($Ч_{зв}$), та середньооблікової чисельності працівників за цей період ($Ч_{с.о.}$):

$$I_{озв} = \frac{Ч_{зв}}{Ч_{с.о.}} 100\%$$

Рівень плинності кадрів ($ПК$) оцінюється співвідношенням чисельності працівників, що звільнилися з підприємства за суб'єктивними причинами ($Ч_{зв_{суб}}$), та середньооблікової чисельності працівників ($Ч_{с.о.}$), у відсотках:

$$ПК = \frac{Ч_{зв_{суб}}}{Ч_{с.о.}} 100\%.$$

Нормальним вважається рівень плинності кадрів до 5% за рік.

Рівень стабільності – відношення чисельності працівників, що пропрацювали весь період (*Чст*), до середньооблікової чисельності працівників за цей період (*Чс.о.*):

$$P_{ст} = \frac{Чст}{Чс.о.} \times 100\%.$$

2. У досліджуваному підприємстві ДП ДГ «Нива», середньорічна чисельність працівників облікового складу на кінець року зменшилась за 2021-2023 рр. на 11 осіб. Досить високими залишаються показники прийняття (23-29 %) та вибуття (26-30 %) працівників, проте це пояснюється сезонністю робіт на підприємстві під час виробництва продукції рослинництва (табл. 1).

Таблиця 1

**Динаміка показників руху та плинності персоналу ДП ДГ «Нива»,
2021-2023 рр.**

Показники	Роки			2023 р. до 2021 р., +,-
	2021	2022	2023	
Чисельність працівників на початок року, осіб	265	257	251	-14
Прийнято працівників – всього, осіб	61	69	74	13
Вибуло працівників – всього, осіб	69	75	76	7
у т.ч.: за причиною сезонності виробництва	65	67	69	4
з причини скорочення штатів	2	5	6	4
за порушення трудової дисципліни	2	3	1	-1
Чисельність працівників на кінець року, осіб	257	251	249	-8
Середньорічна чисельність працівників, осіб	261	254	250	-11
Оборот із прийняття	61	69	74	13
Оборот із звільнення	69	75	76	7
необхідний	67	72	75	8
надлишковий	2	3	1	-1
Чисельність працівників, що змінилися	61	69	74	13
Чисельність працівників, що пропрацювали весь період	196	182	175	-21
Рівень загального обороту персоналу, %	49,81	56,69	60,00	10,19
Рівень загального приросту персоналу, %	-3,07	-2,36	-0,80	2,27
Рівень плинності кадрів, %	0,77	1,18	0,40	-0,37
Інтенсивність обороту із прийняття, %	23,37	27,17	29,60	6,23
Інтенсивність обороту із звільнення, %	26,44	29,53	30,40	3,96
Рівень стабільності персоналу, %	75,10	71,65	70,00	-5,10

Рівень плинності кадрів на підприємстві невисокий – близько 1 %, що відповідає нормативному значенню. Позитивним є незначний відсоток звільнення працівників за причини скорочення штатів та порушення трудової дисципліни. Показник рівня стабільності персоналу зменшився за 2021-2023 рр. на 5,1 в.п. у зв'язку з підвищенням показників руху персоналу, значення 70 у 2023 р. вказує на те, що 70 % персоналу працювали від початку року до кінця.

3. Величина сукупного фонду робочого часу підприємства є різницею між календарним фондом робочого часу і сумарною величиною нерезервуотворюючих неявок і перерв та вимірюється у людино-годинах.

До нерезервуотворюючих неявок і перерв відносять регламентовані затрати, які за своєю правовою та економічною сутністю є необхідними і не

можуть слугувати резервом збільшення часу безпосередньої роботи (вихідні, святкові дні, основні та додаткові відпустки, інші законодавчо обумовлені неявки та перерви).

Сукупний фонд робочого часу підприємства визначається за формулами:

$$1. \Phi_c = \Phi_k - \Phi_n$$

або

$$2. \Phi_c = Ч \times Д \times Т_{зм},$$

де Φ_c – сукупний фонд робочого часу підприємства, люд.-год.;

Φ_k – календарний фонд робочого часу, люд.-год.;

Φ_n – нерезервоутворюючі неявки і перерви, люд.-год.;

Ч – середньооблікова чисельність працівників, осіб;

Д – кількість днів роботи в періоді, дн.;

Т_{зм} – тривалість робочого дня (зміни), год.

Отже у 2023 р. у ДП ДГ «Нива»:

$$1. \Phi_k = 366 \times 250 \times 8 = 732\,000 \text{ люд.-год.}$$

$$\Phi_n = (10+105+32) \times 250 \times 8 + 5 \times 250 \times 1 = 294\,000 + 1\,250 = 295\,250 \text{ люд.-год.}$$

$$\Phi_c = \Phi_k - \Phi_n = 732\,000 - 295\,250 = \mathbf{436\,750} \text{ люд.-год.}$$

або

$$2. \Phi_c = Ч \times Д \times Т_{зм} = 250 \times (366-10-105-32) \times 8 - 5 \times 250 \times 1 = \mathbf{436\,750} \text{ люд.-год.}$$

Отже, нормативна тривалість робочого часу усіх працівників підприємства (номінальний фонд робочого часу) становитиме 436 750 люд.-год.

4. До загальних вартісних показників продуктивності праці на підприємстві відносять валову продукцію в поточних або постійних цінах у розрахунку на одного середньорічного працівника за базовий період:

$$ПП_0 = ВП_0 / КП_0,$$

та звітний рік:

$$ПП_1 = ВП_1 / КП_1.$$

де $КП_0$ і $КП_1$ – середньорічна кількість працівників відповідно у базовому і звітному періодах.

$ВП_0$ і $ВП_1$ – обсяг виробництва валової продукції відповідно у базовому і звітному періодах.

Відповідно продуктивність праці в ДП ДГ «Нива» становитиме:

$$2021 \text{ р.: } ПП_0 = 25668 / 261 = 98,3 \text{ тис. грн/працівника.}$$

$$2023 \text{ р.: } ПП_1 = 24166 / 250 = 96,7 \text{ тис. грн/працівника.}$$

$$\% \text{ зміни ПП} = ПП_1 / ПП_0 \times 100\% = 96,7 / 98,3 \times 100\% = 98,3\%.$$

Продуктивність праці у 2023 р. проти 2021 р. зменшилась на 1,7 % (100-98,3).

5. На рівні окремого підприємства або організації, можна виділити внутрішні і зовнішні чинники.

Внутрішні чинники включають рівень технічної озброєності підприємства, ефективність вживаної технології, енергоозброєність праці, організацію праці і виробництва, дієвість вживаних систем стимулювання,

навчання кадрів і підвищення кваліфікації, поліпшення структури кадрів і т.п., тобто все залежне від колективу самого підприємства і його керівників.

До зовнішніх чинників слід віднести: зміни асортименту продукції і її трудомісткості у зв'язку із зміною державних замовлень або попиту і пропозиції на ринку; соціально-економічні умови в суспільстві і регіоні; рівень кооперації іншими підприємствами; надійність матеріально-технічного постачання, природні умови тощо.

Важливим чинником, що визначає продуктивну силу праці, є рівень професійної підготовки працівників. В значній мірі на рівень продуктивної сили праці впливають природні, санітарно-гігієнічні умови праці на виробництві і стан здоров'я працівників. Велике значення в ефективності соціального розвитку колективу має трудова дисципліна.

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ № 2

Вихідні дані

Ви – економіст планово-економічного відділу приватного підприємства «Колос» (ПП «Колос»). Підприємство займається виробництвом та реалізацією сільськогосподарської продукції.

Ефективність виробничого процесу у сільському господарстві залежить від забезпеченості ресурсами. Знаряддя і предмети праці, виражені у вартісній формі, разом із грошовими ресурсами, що обслуговують процес виробництва, становлять виробничий капітал підприємства, який складається з основного та оборотного капіталу (основних та оборотних засобів).

В умовах ринкових відносин особливої актуальності набуває питання підвищення економічної ефективності використання капіталу як основного осередку економічної системи, в процесі функціонування якого здійснюється процес кругообігу. Аграрним підприємствам важливо знати, якою ціною виробляється валовий продукт, скільки авансованих засобів, у тому числі основних і оборотних, брало участь у його створенні.

Показники складу і структури основних засобів підприємства наведені у табл. 1.

Таблиця 1

Динаміка складу і структури основних засобів у ПП «Колос», 2021 – 2023 рр. (станом на кінець року)

Групи основних засобів	Роки						Відхилення 2023 р. до 2021 р.	
	2021		2022		2023		абсолютне, (+,-)	відносне, %
	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %		
Будинки, споруди та передавальні пристрої	2244		2244		2234			
Машини та обладнання	7250		8208		13112			

Транспортні засоби	600		700		1190		
Інструменти, прилади	470		499		545		
Інші основні засоби	17		17		17		
Всього		100,0		100,0		100,0	

Дані про склад і структуру оборотного капіталу підприємства наведено в табл. 2.

Таблиця 2

**Динаміка складу і структури оборотного капіталу в ПП «Колос»,
2021 – 2023 рр. (станом на кінець року)**

Види оборотного капіталу	Роки						Відхилення 2023 р. до 2021 р.	
	2021		2022		2023		абсолютне, (+,-)	відносне, %
	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %		
Виробничі запаси	7654		9126		13434			
Поточні біологічні активи	4840		5000		6218			
Незавершене виробництво	2600		2834		3096			
Всього оборотних засобів	15094		16960		22748			
Готова продукція	19		26		48			
Товари	23		28		64			
Поточна дебіторська заборгованість	1773		1693		4690			
Гроші та їх еквіваленти	325		632		802			
Інші оборотні активи	340		188		724			
Всього засобів обігу	2480		2567		5644			
Оборотний капітал – усього		100		100		100,0		

Одним із найважливіших факторів збільшення обсягу виробництва продукції на сільськогосподарських підприємствах є їх забезпеченість в достатньому обсязі виробничими засобами (основним і оборотним капіталом) та найбільш повне й ефективне їх використання. Саме від забезпеченості підприємств матеріально-технічною базою, а, головне, основними виробничими ресурсами залежить збалансованість розвитку всіх галузей підприємства.

Вихідна інформація для визначення забезпеченості та ефективного використання капіталу ПП «Колос» наведена у табл. 2.

Таблиця 2

**Вихідна інформація для визначення динаміки забезпеченості основними виробничими засобами та ефективності їх використання у ПП «Колос»,
2021 – 2023 рр.**

Показники	Роки		
	2021	2022	2023
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн	9858,5	11124,5	14383
Середньорічна вартість оборотного капіталу, тис. грн	16786,5	18550,5	24301,5
Площа сільськогосподарських угідь, га	4101	4201	3814

Середньооблікова чисельність працівників, осіб	245	258	238
Валова продукція, тис. грн	26454,8	22477,54	28985,05
Товарна продукція, тис. грн	27865	31367	48118
Чистий прибуток, тис. грн	4594	1857	7579
Матеріальні витрати, тис. грн	33616	35039	24776

Завдання

1. Проаналізувати склад та структуру основного й оборотного капіталу підприємства. Результати занести у табл. 1 і 2.
2. Визначити показники забезпеченості та ефективності використання капіталу підприємства. Результати занести у табл. 3 і 4.

Таблиця 3

Динаміка забезпеченості основними виробничими засобами та ефективності їх використання у ПП «Колос», 2021 – 2023 рр.

Показники	Роки			2021 р. до 2023 р.	
	2021	2022	2023	абсолютне відхилення, (+; –)	відносне відхилення, %
Фондозабезпеченість, тис. грн/га					
Фондоозброєність, тис. грн/особу					
Фондомісткість, грн					
Фондовіддача, грн					
Одержано на 100 грн. вартості основних засобів, грн: товарної продукції					
прибутку					
Умовний термін окупності, років					

Таблиця 4

Динаміка забезпеченості та ефективності використання оборотного капіталу в ПП «Колос», 2021 – 2023 рр.

Показники	Роки			2023 р. до 2021 р.	
	2021	2022	2023	абсолютне відхилення, (+; –)	відносне відхилення, %
Фондозабезпеченість виробництва, тис. грн/га					
Забезпеченість основного капіталу оборотним, грн					
Коефіцієнт обороту оборотного капіталу					
Тривалість одного обороту, днів					
Фондовіддача оборотного капіталу, грн					
Фондомісткість оборотного капіталу, грн					
Матеріаловіддача, грн					
Матеріаломісткість, грн					

3. Визначити можливі шляхи підвищення ефективності використання капіталу підприємства.
Відповідь обґрунтувати.

Розв'язок

1. Проаналізуємо динаміку складу і структури основних засобів у ПП «Колос» у табл. 1.

Таблиця 1

Динаміка складу і структури основних засобів у ПП «Колос», 2021 – 2023 рр.

Групи основних засобів	Роки						Відхилення 2023 р. від 2021 р.	
	2021		2022		2023		абсолютне, (+,-)	відносне, %
	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %		
Будинки, споруди та передавальні пристрої	2244	21,2	2244	19,2	2234	13,1	-10	-0,4
Машини та обладнання	7250	68,5	8208	70,3	13112	76,7	5862	80,9
Транспортні засоби	600	5,7	700	6,0	1190	7,0	590	98,3
Інструменти, прилади	470	4,4	499	4,3	545	3,2	75	16,0
Інші основні засоби	17	0,2	17	0,1	17	0,1	0	0,0
Всього	10581	100,0	11668	100,0	17098	100,0	6517	61,6

Аналіз даних табл. 1 свідчить, що за 2021-2023 рр. вартість основних засобів у ПП «Колос» збільшилась на 6517 тис. грн (61,6 %), у тому числі вартість машин та обладнання – на 5862 тис. грн (80,9 %), транспортних засобів – на 590 тис. грн (98,3 %), інструментів і приладів – на 75 тис. грн (16 %). Вартість будинків та споруд за досліджуваний період зменшилась на 10 тис. грн (0,4 %), а вартість інших основних засобів не змінилась. Слід відмітити, що за аналізований період у структурі основних засобів найбільшу питому вагу займали машини й обладнання (70-77 %) та будинки, споруди і передавальні пристрої (13-20 %).

Проаналізуємо динаміку складу і структури оборотного капіталу ПП «Колос» у табл. 2.

Таблиця 2

Динаміка складу і структури оборотного капіталу в ПП «Колос», 2021 – 2023 рр.

Види оборотного капіталу	Роки						Відхилення 2023 р. від 2021 р.	
	2021		2022		2023		абсолютне, (+,-)	відносне, %
	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %		
Виробничі запаси	7654	43,6	9126	46,7	13434	47,3	5780	75,5
Поточні біологічні активи	4840	27,5	5000	25,6	6218	21,9	1378	28,5
Незавершене виробництво	2600	14,8	2834	14,5	3096	10,9	496	19,1
Всього оборотних засобів	15094	85,9	16960	86,9	22748	80,1	7654	50,7
Готова продукція	19	0,1	26	0,1	48	0,2	29	152,6

Товари	23	0,1	28	0,1	64	0,2	41	178,3
Поточна дебіторська заборгованість	1773	10,1	1693	8,7	4690	16,5	2917	164,5
Гроші та їх еквіваленти	325	1,8	632	3,2	802	2,8	477	146,8
Інші оборотні активи	340	1,9	188	1,0	724	2,6	384	112,9
Всього засобів обігу	2480	14,1	2567	13,1	5644	19,9	3164	127,6
Оборотний капітал – усього	17574	100,0	19527	100,0	28392	100	10818	61,6

Аналіз даних табл. 2 свідчить, що вартість оборотного капіталу за досліджуваний період збільшилась на 10818 тис. грн (61,6 %). Зокрема, вартість виробничих запасів збільшилась на 5780 тис. грн (75,5 %), поточних біологічних активів – на 1378 тис. грн (28,5 %), незавершеного виробництва – на 496 тис. грн (19,1 %), готової продукції – на 29 тис. грн (у 2,5 рази), товарів – на 41 тис. грн (у 2,8 рази), поточної дебіторської заборгованості – на 2917 тис. грн (у 2,6 рази), грошей та їх еквівалентів – на 477 тис. грн (у 2,5 рази), інших оборотних активів – на 384 тис. грн (у 2,1 рази).

В цілому, слід відмітити, що протягом досліджуваного періоду в структурі оборотного капіталу ПП «Колос» вартість оборотних засобів збільшилась на 7654 тис. грн (50,7 %), а вартість засобів обігу – на 3164 тис. грн (у 2,3 рази).

2. Проаналізуємо, наскільки ПП «Колос» забезпечене виробничим капіталом для здійснення виробничо-господарської діяльності (табл. 3, 4).

Таблиця 3

Динаміка забезпеченості основними засобами та ефективності їх використання у ПП «Колос», 2021-2023 рр.

Показники	Роки			2023 р. у до 2021 р.	
	2021	2022	2023	абсолютне відхилення, (+; -)	відносне відхилення, %
Фондозабезпеченість, тис. грн	2,40	2,65	3,77	1,37	57,1
Фондоозброєність, тис. грн	40,24	43,12	60,43	20,19	50,2
Забезпеченість основного капіталу оборотним, грн	1,70	1,67	1,69	-0,01	-0,6
Фондовіддача, грн	2,68	2,02	2,02	-0,66	-24,6
Фондомісткість, грн	0,37	0,49	0,50	0,13	35,1
Одержано на 100 грн вартості основних засобів, тис. грн: товарної продукції	282,65	281,96	334,55	51,90	18,4
прибутку	112,02	44,20	198,72	86,70	77,4
Умовний термін окупності основних засобів, років	2,1	6,0	1,9	-0,2	-11,6

Важливими показниками рівня оснащення господарств основним капіталом є фондозабезпеченість та фондоозброєність праці. Аналіз свідчить про стійку тенденцію до збільшення цих показників. Так, протягом 2021-2023 рр. фондозабезпеченість одиниці земельної площі збільшилась на 1,37 тис. грн (57,1%), фондоозброєність праці – на 20,19 тис. грн (50,2 %).

За досліджуваний період забезпеченість основного капіталу оборотним зменшилась на 0,01 грн (0,6 %) і становила у 2023 р. – 1,69 грн.

Економічна ефективність використання основного капіталу, в цілому, мала тенденцію до збільшення. Так, вартість прибутку на 100 грн вартості основного капіталу збільшилась на 86,7 тис. грн (77,4 %). Умовний строк окупності основних засобів зменшився на 0,2 року (11,6 %), що свідчить про грамотну політику формування основних засобів підприємства.

Однак, за досліджуваний період фондівдача мала тенденцію до зменшення на 0,66 грн (24,6 %) внаслідок переважаючого зростання вартості основного капіталу порівняно з вартістю валової продукції. Фондомісткість, відповідно, збільшилась на 0,13 грн (35,1 %).

Таблиця 4

Динаміка забезпеченості та ефективності використання оборотного капіталу в ПП «Колос», 2021 – 2023 рр.

Показники	Роки			2023 р. до 2021 р.	
	2021	2022	2023	абсолютне відхилення, (+; -)	відносне відхилення, %
Фондозабезпеченість виробництва, тис. грн/га	4,09	4,42	6,37	2,28	55,8
Коефіцієнт обороту оборотного капіталу	1,660	1,691	1,980	0,320	x
Коефіцієнт завантаження оборотного капіталу	0,602	0,591	0,505	-0,097	x
Тривалість одного обороту, днів	220	216	184	-36	-16,4
Фондовіддача оборотного капіталу, грн	1,58	1,21	1,19	-0,39	-24,5
Фондомісткість оборотного капіталу, грн	0,63	0,83	0,84	0,21	33,1
Матеріаловіддача, грн	0,79	0,64	1,17	0,38	48,1
Матеріаломісткість, грн	1,27	1,56	0,85	-0,42	-33,1

Аналіз даних табл. 4 свідчить про підвищення ефективності використання оборотного капіталу ПП «Колос». Так, фондозабезпеченість оборотним капіталом збільшилась на 2,28 тис. грн (55,8 %). Коефіцієнт обороту оборотного капіталу збільшився на 0,32 (19,3 %). Коефіцієнт завантаження, відповідно, зменшився на 0,097 (16,1 %), а тривалість одного обороту оборотного капіталу – на 36 днів (16,4 %). Вказані зміни показників свідчать про прискорення оборотності оборотного капіталу, що пояснюється випереджаючим зростанням чистого доходу від реалізації продукції порівняно з середньорічною вартістю оборотного капіталу.

Негативну динаміку ілюструють показники фондівдачі оборотного капіталу за валовою продукцією, тоді як матеріаловіддача збільшилася. Так, зменшення першого упродовж досліджуваного періоду становило 0,39 грн (24,5 %), однак матеріаловіддача збільшилася на 0,38 грн (48,1 %). Відповідно, фондомісткість оборотного капіталу збільшились на 0,21 грн (33,1 %).

3. Пошук шляхів підвищення ефективності використання капіталу передбачає, насамперед, упровадження сучасних технологій та інших досягнень

науково-технічного прогресу, що забезпечують економію ресурсів, здешевлення виробництва і зростання якості продукції.

Важливу роль у цьому відіграє вдосконалення відносин з іншими господарськими суб'єктами, контрагентами підприємства. Йдеться про вдосконалення умов матеріально-технічного обслуговування, вибір форм розрахунків, що гарантують платежі і забезпечують прискорення завершення реалізації продукції і надходження коштів на рахунки підприємства.

Отже, впровадження ефективної системи управління заборгованістю дасть можливість підприємству контролювати кредиторську заборгованість, проводити її погашення в установлені строки та формувати кредитну політику. У такому випадку залучені кошти будуть виступати для підприємства додатковим та відносно дешевим джерелом його фінансування.

Управління заборгованістю та зобов'язаннями підприємства безпосередньо впливає на його рентабельність, визначає дисконтну і кредитну політику для покупців, шляхи прискорення повертання боргів та зменшення безнадійних боргів, а також вибір умов продажу, що в сукупності забезпечує гарантоване надходження оборотного капіталу як основного джерела власних фінансових ресурсів підприємства.

Основним напрямом поліпшення використання капіталу підприємства є забезпечення максимального обсягу використання в господарській діяльності власних джерел фінансових ресурсів: чистого прибутку та амортизаційних відрахувань. У свою чергу, збільшення величини чистого прибутку підприємства можуть забезпечити шляхом прискорення оборотності оборотного капіталу та підвищення рентабельності власного капіталу. Збільшити обсяги фінансування за рахунок амортизаційних відрахувань можна за рахунок застосування прискореної амортизації основних засобів.

Залучення капіталу за рахунок зовнішніх джерел повинно проводитися з урахуванням вартості залученого капіталу.

Підприємство повинно відслідковувати середньозважену вартість капіталу і не допускати значного її зростання. Критерієм є перевищення рентабельності власного капіталу та рентабельності інвестицій над середньозваженою вартістю капіталу.

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ № 3

Вихідні дані

Ви – економіст планово-економічного відділу приватного підприємства «Комунар» Великобагачанського району Полтавської області.

Спеціалізація сільського господарства – молочне скотарство та рослинництво зернового напрямку. Головні галузі тваринництва – свинарство, скотарство м'ясного та молочного напрямів. Головні культури: озима пшениця, кукурудза на зерно, соняшник.

У процесі виробництва сільськогосподарської продукції здійснюються різноманітні витрати. Вони показують у що саме обходиться господарству

виробництво відповідного виду продукції і наскільки економічно вигідним воно є в конкретних природно – економічних умовах господарювання.

Для нормального функціонування аграрних підприємств, перш за все, необхідно забезпечити оптимальний рівень витрат на виробництво продукції з метою найефективнішого ведення господарства.

Динаміка витрат на виробництво продукції рослинництва наведена в табл. 1.

Таблиця 1

**Динаміка витрат на виробництво продукції рослинництва в
ПП «Комунар», 2021 – 2023 рр., тис. грн**

Елементи витрат	2021 р.	2022 р.	2023 р.
Витрати на оплату праці	236,3	371	706
Відрахування на соціальні заходи	38,4	135	253
Матеріальні витрати, які увійшли до собівартості продукції	1688,8	3363	4374
у тому числі: насіння та посадковий матеріал	333,3	889	1309
інша продукція сільського господарства	150,5	248	214
мінеральні добрива	275,9	857	1027
нафтопродукти	655,7	938	1380
електроенергія	25,7	21	159
паливо	7,5	-	-
запасні частини, ремонтні та будівельні матеріали для ремонту	120,3	293	231
оплата послуг і робіт, що виконані сторонніми організаціями, та інші матеріальні витрати	119,9	117	54
Амортизація основних засобів	110,5	561	1151
Інші витрати (включаючи плату за оренду)	95,5	116	203
Усього витрат	2169,5	4546	6687

Структура витрат на виробництво пшениці наведена в табл. 2.

Таблиця 2

**Структура витрат на виробництво пшениці в ПП «Комунар»,
2021 та 2023 рр.**

Статті витрат	Витрати на 1 ц зерна, грн		Структура витрат, %	
	2021 р.	2023 р.	2021 р.	2023 р.
Вартість насіння та посадкового матеріалу	15,62	24,62	5,3	6,4
Вартість мінеральних добрив	36,94	36,25	12,7	9,4
Вартість пального і мастильних матеріалів	38,91	28,05	13,3	7,3
Вартість решти прямих матеріальних витрат	22,18	115,25	7,6	29,9
Прямі витрати на оплату праці	33,80	35,05	11,6	9,1
Відрахування на соціальні заходи	7,27	7,21	2,5	1,9
Амортизація	28,01	36,70	9,6	9,5
Оплата послуг сторонніх організацій	37,13	1,42	12,7	0,4
Решта інших прямих та загальновиробничих витрат	72,11	100,39	24,7	26,1
Разом	291,97	384,95	100,0	100,0

Завдання

1. Визначити структуру витрат на виробництво продукції рослинництва та її зміну.
2. Перелічити чинники, що впливають на собівартість продукції рослинництва.
3. Визначити вплив окремих статей витрат на собівартість пшениці.
4. Розкрити суть методики АВС-аналізу.
5. Провести АВС-аналіз витрат на виробництво продукції рослинництва в 2023 році.
Відповідь обґрунтувати.

Розв'язок

1. Визначимо структуру витрат на виробництво продукції рослинництва (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка структури витрат на виробництво продукції рослинництва в ПП «Комунар», 2021 – 2023 рр., %

Елементи витрат	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2023 р. до 2021 р., (+,-)
Витрати на оплату праці	10,9	8,2	10,6	-0,3
Відрахування на соціальні заходи	1,8	3,0	3,8	2,0
Матеріальні витрати, які увійшли до собівартості продукції	77,8	74,0	65,4	-12,4
у тому числі:				
насіння та посадковий матеріал	15,4	19,6	19,6	4,2
інша продукція сільського господарства	6,9	5,5	3,2	-3,7
мінеральні добрива	12,7	18,9	15,4	2,7
нафтопродукти	30,2	20,6	20,6	-9,6
електроенергія	1,2	0,5	2,4	1,2
паливо	0,3	-	-	-
запасні частини, ремонтні та будівельні матеріали для ремонту	5,5	6,4	3,5	-2
оплата послуг і робіт, що виконані сторонніми організаціями, та інші матеріальні витрати	5,5	2,6	0,7	-4,8
Амортизація основних засобів	5,1	12,3	17,2	12,1
Інші витрати (включаючи плату за оренду)	4,4	2,6	3,0	-1,4
Усього витрат	100,0	100,0	100,0	x

Аналіз даних табл. 1 свідчить про те, що у 2023 р. найбільшу питому вагу у структурі собівартості рослинництва становили матеріальні витрати, які увійшли до собівартості продукції – 65,4 %, що на 12,4 відсоткових пункти менше ніж у 2021 р. Частка витрат на оплату праці зменшилася 0,3 відсоткових пункти та у 2023 р. складала 10,6 %. Витрати на відрахування на соціальні заходи зросли на 2 відсоткових пункти. Серед матеріальних витрат найбільш вагомими були витрати на нафтопродукти (20,6 %), що на 9,6 відсоткових пункти менше ніж у 2021 р., а також на насіння та посадковий матеріал (19,6 %)

і мінеральні добрива – (15,4 %). Частка витрат зросла відповідно на 4,2 і 2,7 відсоткових пункти. Найменшу частку займали витрати на оплату послуг і робіт сторонніх організації й інші матеріальні витрати (0,7 %), частка яких зменшилася на 4,8 відсоткових пункти і витрати на електроенергію (2,4 %), частка яких зросла на 1,2 %.

2. При обґрунтуванні шляхів зниження собівартості сільськогосподарської продукції, насамперед, потрібно пам'ятати, що з підвищенням урожайності культур знижується собівартість. Отже, фактори, що зумовлюють таке підвищення, можна розглядати як фактори зниження собівартості сільськогосподарської продукції. Серед них особливе значення мають:

- впровадження прогресивних систем землеробства, науково обґрунтованих сівозмін і передової технології виробництва;
- послідовна інтенсифікація виробництва шляхом раціональної хімізації і докорінного поліпшення землі;
- впровадження у виробництво кращих сортів сільськогосподарських культур, дотримання всіх вимог агротехніки;
- удосконалення галузевої структури підприємств з орієнтацією на вимоги ринку, досягнення при цьому раціональної концентрації виробництва, що забезпечує краще використання ресурсів, більш швидке запровадження досягнень науки, техніки, передової практики.

Важливим фактором зниження собівартості продукції є підвищення продуктивності праці на основі комплексної механізації та автоматизації виробництва. Необхідно також забезпечити ефективніше використання машинно-тракторного парку, транспортних засобів, живої тягової сили. Це дасть змогу скоротити потреби в них до раціонального рівня, зменшити витрати на амортизацію та ремонти, а через це здешевити виробництво продукції. Значні резерви зниження собівартості криються в суворому дотриманні режиму економії при використанні матеріально-грошових засобів у процесі виробництва сільськогосподарської продукції.

Істотного зниження собівартості продукції можна досягти завдяки вдосконаленню системи управління виробництвом і впровадженню наукової організації праці. Ці заходи забезпечують зменшення накладних витрат, а отже, і зниження собівартості продукції. Важливу роль тут відіграють і такі соціально-економічні фактори, як підвищення кваліфікації кадрів, матеріальна заінтересованість працівників у результатах своєї праці, широке використання моральних стимулів.

3. Визначимо вплив окремих статей витрат на собівартість пшениці.

Визначаємо зміну витрат на 1 ц зерна у абсолютному і відносному виразі, а потім розраховуємо зміну собівартості 1 ц зерна використовуючи наступну формулу:

$$\Delta_{\text{собів}(n)} = \Delta_{\text{витр.1 ц}(n)} / \Sigma_{\text{витр.}} * 100,$$

де – $\Delta_{\text{собів}(n)}$ – зміна собівартості 1 ц зерна за рахунок окремих статей витрат, %

$\Delta_{\text{витр.1 ц}(n)}$ – зміна витрат 1 ц по відповідній статті, грн.

$\Sigma_{витр.}$ – загальні витрати на 1 ц зерна в базовому році, грн.

Аналіз даних табл. 2 свідчить, що собівартість 1 ц пшениці в 2023 р. порівняно з 2021 р. зросла на 92,98 грн. (31,8). Найбільше на зростання витрат на 1 ц – на 31,9 % вплинуло зростання вартості решти прямих матеріальних витрат у 5,2 рази. За рахунок зростання решти інших прямих та загальновиборничих витрат на 39,2 %, виробнича собівартість збільшилася на 9,7 %. При цьому зменшення по таких статтях як оплата послуг сторонніх організацій та вартості пального і мастильних матеріалів сприяло зниженню виробничої собівартості зерна на 12,2 % та 3,7 % відповідно.

Таблиця 2

Структура витрат на виробництво пшениці і розрахунок впливу окремих їх видів на собівартість

Статті витрат	Структура витрат, %		Витрати на 1 ц зерна, грн.		Зміна витрат на 1 ц зерна,		Зміна собівартості 1 ц зерна за рахунок окремих статей витрат, %
	2021 р.	2023 р.	2021 р.	2023 р.	грн.	%	
Вартість насіння та посадкового матеріалу	5,3	6,4	15,62	24,62	9,01	57,7	3,1
Вартість мінеральних добрив	12,7	9,4	36,94	36,25	-0,69	-1,9	-0,2
Вартість пального і мастильних матеріалів	13,3	7,3	38,91	28,05	-10,85	-27,9	-3,7
Вартість решти прямих матеріальних витрат	7,6	29,9	22,18	115,25	93,06	419,5	31,9
Прямі витрати на оплату праці	11,6	9,1	33,80	35,05	1,25	3,7	0,4
Відрахування на соціальні заходи	2,5	1,9	7,27	7,21	-0,06	-0,8	0,0
Амортизація	9,6	9,5	28,01	36,70	8,69	31,0	3,0
Оплата послуг сторонніх організацій	12,7	0,4	37,13	1,42	-35,71	-96,2	-12,2
Решта інших прямих та загальновиборничих витрат	24,7	26,1	72,11	100,39	28,28	39,2	9,7
Разом	100,0	100,0	291,97	384,95	92,98	31,8	31,8

4. В основу АВС-аналізу покладено правило Парето «80/20». Правило Парето наголошує: «Всередині визначеної групи чи множини окремі малі частки виявляють набагато більшу значимість, ніж це відповідає їх відносній питомій вазі в цій групі».

Застосування даного аналізу до управління витратами у рослинництві дозволяє інтерпретувати його наступним чином: 20% статей витрат визначають 80% собівартості продукції рослинництва.

Використання АВС-аналізу витрат дозволить сконцентруватися на пріоритетних напрямках зниження собівартості, а також виявити реальні шляхи збільшення обсягів реалізації за рахунок цінової політики. Для цього розподілимо статті витрат за значимістю. До класу А доцільно відносити статті

витрат доти, поки їх загальна питома вага не сягне 80 %, до класу В – 95 %, а інші – до класу С.

На основі складу та структури витрат розташовуємо статті витрат за спадаючої ознакою. Потім визначаємо питому вагу кожної статті витрат за наростаючим підсумком шляхом додавання до питомої ваги першої статті витрат питомої ваги другої статті витрат і т.д. по останній статті витрат питома вага за наростаючим підсумком має становити 100%.

5. Проведемо ABC-аналіз витрат на виробництво продукції рослинництва (табл. 3).

Таблиця 3

**ABC-аналіз витрат на виробництво продукції рослинництва
в ПП «Комунар», 2023 р.**

Елементи витрат	Сума, грн	Питома вага в загальній сумі	Питома вага за наростаючим підсумком	Група
Нафтопродукти	1380	20,6	20,6	А
Насіння та посадковий матеріал	1309	19,6	40,2	А
Амортизація основних засобів	1151	17,2	57,4	А
Мінеральні добрива	1027	15,4	72,8	А
Витрати на оплату праці	706	10,6	83,4	В
Відрахування на соціальні заходи	253	3,8	87,2	В
Запасні частини, ремонтні та будівельні матеріали для ремонту	231	3,5	90,7	В
Інша продукція сільського господарства	214	3,2	93,9	В
Інші витрати (включаючи плату за оренду)	203	3,0	96,9	С
Електроенергія	159	2,4	99,3	С
Оплата послуг і робіт, що виконані сторонніми організаціями, та інші матеріальні витрати	54	0,7	100	С
Усього витрат	6687	100,0	100	х

Отже, як свідчить проведений ABC-аналіз, у структурі собівартості продукції рослинництва 72,8 % становлять витрати на нафтопродукти, насіння та посадковий матеріал, амортизація основних засобів та мінеральні добрива. Отже, керівники центрів відповідальності повинні контролювати їх в першу чергу та проводити оперативний аналіз з метою недопущення оперативних відхилень. Статті витрат, що входять до групи В – витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, запасні частини, ремонтні та будівельні матеріали для ремонту, інша продукція сільського господарства – займають 21,2 % і потребують поточного аналізу. Ті витрати, що входять до групи С часто аналізувати не потрібно, а доцільно проводити лиш періодичний аналіз.

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ № 4

Вихідні дані

Ви – головний економіст сільськогосподарського підприємства. Підприємство має зерновий напрямок. Вихідні дані про стан виробництва продукції рослинництва наведено в табл. 1-3.

Таблиця 1

Вихідна інформація для розрахунку урожайності в ТОВ «Світанок», 2023 р.

Сільськогосподарські культури	Посівна площа, га			Валовий збір, ц		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Зернові культури	2302	2350	2240	148658	110502	140874
з них: пшениця	638	673	633	38142	35011	33565
кукурудза на зерно	1046	1032	1059	89150	52502	84544
ярий ячмінь	384	414	428	13776	15979	18870
горох	193	191	99	6323	5802	3125
Соняшник	610	607	612	23513	17734	19381
Ріпак	201	224	285	6074	4432	7439

Таблиця 2

Вихідна інформація для розрахунку економічної ефективності зернових культур в ТОВ «Світанок», 2021-2023 рр.

Показники	Роки		
	2021	2022	2023
Площа ріллі, га	3880	3818	3778
Площа посівів зернових культур, га	2302	2350	2240
Обсяг виробництва зернових культур, ц	148658	110502	140874
Виробничі витрати на виробництво зернових культур, тис. грн.	40084,3	39360,1	55757,7
Витрати праці на виробництво зернових культур, люд.-год.	160551	144758	162005
Обсяг реалізації зерна, ц	118520	97652	74867
Повна собівартість реалізованого зерна, тис. грн	34244,9	33406,5	30247,9
Виручка від реалізації зерна, тис. грн	39910,1	45867	48153,9

Таблиця 3

Вихідна інформація для розрахунку економічної ефективності товарних культур в ТОВ «Світанок», 2023 р.

Показники	Озима пшениця	Ярий ячмінь	Кукурудза на зерно	Соняшник	Ріпак
Посівна площа, га	633	428	1059	612	285
Валовий збір, ц	33565	18870	84544	19381	7439
Виробничі витрати – всього, тис. грн	12920,9	6791,5	34329,3	17147,5	7523,0
Прямі витрати праці, люд.-год.	29873	17549	56644	31397	18895
Реалізована продукція, ц	20223	11836	40382	15167	7440
Повна собівартість, тис. грн	8315,9	4197,3	16595,0	14910,3	7506,6
Виручка від реалізації, тис. грн	13637,2	7487,1	25306,6	27636,1	12011,1

Завдання

1. Визначити динаміку урожайності сільськогосподарських культур в сільськогосподарському підприємстві за 2021-2023 рр.

2. Провести оцінку досягнутого рівня економічної ефективності виробництва зернових культур у підприємстві.

3. Розрахувати показники та проаналізувати економічну ефективність виробництва товарних культур у підприємстві.

4. Обґрунтувати шляхи підвищення економічної ефективності виробництва зернових культур у сільськогосподарських підприємствах.

Зробити висновки.

Розв'язок

1. Проаналізувати динаміку урожайності сільськогосподарських культур в аграрному підприємстві.

Урожайність сільськогосподарських культур визначається за формулою:

$$Y_i = \frac{BZ_i}{ПЛ_{пi}},$$

де Y_i – урожайність i -го виду сільськогосподарської культури, ц/га;

BZ_i – валовий збір i -го виду сільськогосподарської культури, ц;

$ПЛ_{пi}$ – площа посіву i -го виду сільськогосподарської культури, га.

Таблиця 1

Динаміка урожайності основних сільськогосподарських культур у ТОВ «Світанок», 2021 – 2023 рр., ц/га

Сільськогосподарські культури	Роки			2023 р. від 2021 р.	
	2021	2022	2023	абсолютне відхилення, (+; -)	відносне відхилення, %
Зернові культури	64,6	47,0	62,9	-1,7	-2,6
з них: пшениця	59,8	52,0	53,0	-6,8	-11,3
кукурудза на зерно	85,2	50,9	79,8	-5,4	-6,3
ярий ячмінь	35,9	38,6	44,1	8,2	22,9
горох	32,8	30,4	31,6	-1,2	-3,7
Соняшник	38,5	29,2	31,7	-6,9	-17,8
Ріпак	30,2	19,8	26,1	-4,1	-13,6

Аналіз даних таблиці 1 показує, що в ТОВ «Світанок» за період 2021-2023 рр. урожайність основних видів сільськогосподарських культур зменшилася, окрім ячменю ярого. Так, урожайність зернових культур зменшилася на 1,7 ц/га (2,6 %), в тому числі озимої пшениці – на 6,8 ц/га (11,3 %), кукурудзи на зерно – на 5,4 ц/га (6,3 %), гороху – на 1,2 ц/га (3,7 %), тоді як урожайність ярого ячменю збільшилася на 8,2 ц/га (22,9 %) і становить 44,1 ц/га. Урожайність соняшнику зменшилася на 6,9 ц/га (17,8 %), сої – на 4,1 ц/га (13,6 %).

2. Досягнутий рівень економічної ефективності виробництва зернових культур визначаємо за наступними показниками: валовий збір (BЗ), обсяг

реалізації (ОР), затрати праці на 1 га посіву (ЗП на 1 га), витрати виробництва на 1 га (ВВ на 1 га), затрати праці на 1 ц зерна (ЗП на 1 ц), витрати виробництва на 1 ц зерна (ВВ на 1 ц), виробництво зерна з розрахунку на 1 люд.-год. (ВЗ на 1 люд.-год.), та на 1 грн. виробничих витрат (ВЗ на 1 грн. витрат), повна собівартість зерна (ПС), виручка від реалізації (Вир), прибуток (П), прибуток на 1 га (П на 1 га), прибуток на 1 ц зерна (П на 1 ц), рентабельність продаж та рентабельність виробництва.

$$ВЗ = ПЛ_{п} \cdot У,$$

де, ВЗ – валовий збір зернових культур, ц;
 ПЛ_п – посівна площа зернових культур, га;
 У – урожайність зернових культур, ц/га.

$$ОР = ВЗ \cdot Т,$$

де, ОР – обсяг реалізації, ц
 Т – рівень товарності, %

$$ЗП_{на\ 1\ га} = \frac{ЗП_{заг}}{ПП},$$

де, ЗП на 1 га – затрати праці на 1 га посіву зернових культур, люд.-год.
 ЗП_{заг} – затрати праці – всього, люд.-год.

$$ВВ_{на\ 1\ га} = \frac{ВВ_{заг}}{ПП}$$

де, ВВ на 1 га – витрати виробництва на 1 га посіву зернових культур,
 грн.

ВВ_{заг} – виробничі витрати – всього, грн.

$$ЗП_{на\ 1\ ц} = \frac{ЗП_{заг}}{ВЗ},$$

де, ЗП на 1 ц – затрати праці на 1 ц зерна зернових культур, люд.-год.
 ЗП_{заг} – затрати праці – всього, люд.-год.

$$ВВ_{на\ 1\ ц} = \frac{ВВ_{заг}}{ВЗ},$$

де, ВВ на 1 ц – витрати виробництва на 1 ц зерна зернових культур, грн.
 ВВ_{заг} – виробничі витрати – всього, грн.

$$ВЗ_{на\ 1\ люд.-год.} = \frac{ВЗ}{ЗП_{заг}},$$

$$ВЗ_{на\ 1\ грн.витрат} = \frac{ВЗ}{ЗП_{заг}},$$

$$ВС\ 1\ ц = ВВ_{на\ 1\ ц},$$

$$ПС = ВВ + ВР,$$

де, ПС – повна собівартість продукції, грн.
 ВР – витрати на реалізацію, грн.

$$ВР = ОР \cdot Ц,$$

де, ВР – виручка від реалізації зерна, грн.
 Ц – ціна реалізації 1 ц зерна, грн.

$\Pi = \text{ВР} - \text{ПС}$,
де, Π – прибуток від реалізації, грн.

$$\Pi_{\text{на 1 га}} = \frac{\Pi}{\text{ПП}}$$

$$\Pi_{\text{на 1 ц}} = \frac{\Pi}{\text{ВЗ}}$$

$$P_{\Pi} = \frac{\Pi}{\text{ПС}} \cdot 100\%$$

$$P_{\text{В}} = \frac{\Pi}{\text{ВС}} \cdot 100\%$$

Таблиця 2

Досягнутий рівень економічної ефективності виробництва зернових культур у ТОВ «Світанок», 2021 – 2023 рр.

Показники	Роки			2023 р. від 2021 р.	
	2021	2022	2023	абсолютне відхилення, (+; -)	відносне відхилення, %
Обсяг виробництва зернових культур, ц	148658	110502	140874	-7784	-5,2
у т. ч. на 100 га ріллі	3831	2894	3729	-103	-2,7
на 1 люд.-год.	0,93	0,76	0,87	-0,06	-6,1
на 1 грн. виробничих витрат	0,004	0,003	0,003	0,0	-31,9
Витрати на 1 га посіву зернових культур:					
праці, люд.-год.	69,7	61,6	72,3	2,6	3,7
витрат виробництва, грн	17412,81	16748,98	24891,83	7479,02	43,0
Витрати на 1 ц зернових культур:					
праці, люд.-год.	1,08	1,31	1,15	0,07	6,5
витрат виробництва, грн	269,64	356,19	395,80	126,16	46,8
Рівень товарності, %	79,7	88,4	53,1	-26,6	-33,3
Ціна реалізації 1 ц, грн	336,74	469,70	643,19	306,46	91,0
Прибуток, тис. грн	5665,2	12460,5	17906,0	12240,8	216,1
у т. ч. на 1 га посіву	2460,99	5302,34	7993,75	5532,76	224,8
Рівень рентабельності, %	16,5	37,3	59,2	42,7	x

Аналіз даних таблиці 2 показує, що валове виробництво зерна у ТОВ «Світанок» у 2023 р. зменшилося до 140874 ц порівняно із 2021 р. на 7784 ц, або 5,2 %, що обумовлено зменшенням посівних площ та зниженням урожайності культур. За рахунок високих темпів росту цін на засоби виробництва промислового походження, тарифів на роботи і послуги, що надаються сторонніми організаціями суттєво зросли витрати виробництва. Так, якщо у 2021 р. витрати на 1 га посіву зернових культур становили 17412,81 грн, то у 2023 р. вони зросли на 24891,83 грн, або на 43,0 %. Це обумовлено погіршенням показників їх окупності та ростом собівартості. За рахунок зростання цін реалізації зерна за цей же період на 91 % сума прибутку у зерновій галузі збільшилася на 12240,8 тис. грн (у 3,2 рази). Відповідно,

підвищився рівень рентабельності виробництва зерна з 16,5 % до 59,2 %, тобто на 42,7 в.п.

3. Основними шляхами економічної ефективності виробництва товарних культур у підприємстві є:

- впровадження інтенсивних технологій вирощування і збирання зерна, застосування нових більш продуктивних сортів і гібридів зернових культур (частка національних сортів у сортових ресурсах озимої пшениці перевищує 60 відсотків);

- розширення площі чорних парів до 30 – 35 % орної землі;

- перехід до більш коротких сівозмін та зменшення кількості культур, що вирощуються в господарствах;

- зниження рівня розораності земель, що буде сприяти зменшенню ерозійних процесів;

- оптимізація сортового складу;

- удосконалення розміщення зерна по природно-економічних зонах;

- технічне переозброєння галузі;

- інтеграція всіх ланок зернопродуктового підкомплексу;

- застосування науково обґрунтованих технологій вирощування;

- впровадження прогресивних форм організації праці;

- розвиток інфраструктури ринку зерна;

- контроль місцевих органів самоврядування, особливо на Півдні України, за збереженням наявних лісосмуг (зернові поля захищені лісосмугами дають прибавку урожайності 2 – 2,5 ц з га);

- зменшення втрат зерна при вирощуванні, збиранні (втрачається 10 – 15 % валового збору), доробці, зберіганні та переробці зерна;

- виконання основних положень Закону України «Про зерно та ринок зерна в Україні», що передбачають наступне: впровадження механізму державних заставних закупок зерна за рахунок коштів державного бюджету і надання пріоритетної бюджетної, кредитної та інвестиційної підтримки суб'єктам заставних закупок зерна;

- створення інтервенційного фонду зерна та забезпечення його фінансування за рахунок коштів державного бюджету;

- встановлення мінімально гарантованої ціни на заставлене сільськогосподарськими товаровиробниками зерно;

- гарантування сільськогосподарським товаровиробникам права вільного вибору використання зерна та ціни його реалізації;

- розвиток на зерновому ринку мережі обслуговуючих кооперативних формувань;

- лізингове обслуговування ринку зерна;

- першочергове залучення центральними та місцевими органами виконавчої влади інвестицій для розвитку матеріальної бази сільськогосподарських товаровиробників, заготівельних та зернопереробних підприємств, підприємств, які виготовляють машини, устаткування, обладнання, для зернового господарства, удосконалення інфраструктури

зернового ринку.

У 2023 р. найбільші виробничі витрати в розрахунку на 1 га продукції спостерігається у вирощуванні технічних культур та кукурудзи на зерно, зокрема по соняшнику – 28019 грн, ріпаку – 26396 грн, кукурудзи на . По даними культурам спостерігається і найвищі затрати праці на 1 ц продукції. Найнижча повна собівартість по групі зернових культур, зокрема, озимої пшениці – 411,62 грн/ц, ярого ячменю – 354,62 грн/ц, кукурудза на зерно – 410,95 грн/ц. Найприбутковішим для підприємства є вирощування соняшнику – рівень рентабельності становить 85,3 %, серед зернових високий рівень ефективності виробництва спостерігається по ярому ячменю – 78,4 % рівня рентабельності.

Таблиця 3

**Оцінка економічної ефективності товарних культур у
ТОВ «Світанок», 2023 р.**

Сільськогосподарські культури	Урожайність, ц/га	Виробничі витрати, грн.		Прямі витрати праці, люд.-год.		Повна собівартість, грн./ц	Середня ціна реалізації 1 ц, грн.	Прибуток (збиток), грн.		Рівень рентабельності, %	Відносна товарність, %
		на 1 га	на 1 ц	на 1 га	на 1 ц			на 1 га	на 1 ц		
Озима пшениця	53,0	20412	384,95	47	0,9	411,21	674,34	8406,5	263,13	64,0	60,3
Ярий ячмінь	44,1	15868	359,91	41	0,9	354,62	632,57	7686,4	277,95	78,4	62,7
Кукурудза на зерно	79,8	32417	406,05	53	0,7	410,95	626,68	8226,3	215,73	52,5	47,8
Соняшник	31,7	28019	884,76	51	1,6	983,08	1822,12	20793,8	839,05	85,3	78,3
Ріпак	26,1	26396	1011,29	66	2,5	1008,95	1614,40	15805,3	605,44	60,0	100,0

4. Основними шляхами підвищення економічної ефективності виробництва зернових культур є:

– впровадження інтенсивних технологій вирощування і збирання зерна, застосування нових більш продуктивних сортів і гібридів зернових культур (частка національних сортів у сортових ресурсах озимої пшениці перевищує 60 відсотків);

– розширення площі чорних парів до 30 – 35 відсотків орної землі;

– перехід до більш коротких сівозмін та зменшення кількості культур, що вирощуються в господарствах;

– зниження рівня розораності земель, що буде сприяти зменшенню ерозійних процесів;

– оптимізація сортового складу;

– удосконалення розміщення зерна по природно-економічних зонах;

– технічне переозброєння галузі;

– інтеграція всіх ланок зернопродуктового підкомплексу;

– застосування науково обґрунтованих технологій вирощування;

– впровадження прогресивних форм організації праці;

– розвиток інфраструктури ринку зерна;

- контроль місцевих органів самоврядування, особливо на Півдні України, за збереженням наявних лісосмуг (зернові поля захищені лісосмугами дають прибавку урожайності 2 – 2,5 ц з га);
- зменшення втрат зерна при вирощуванні, збиранні (втрачається 10 – 15 % валового збору), доробці, зберіганні та переробці зерна;
- виконання основних положень Закону України «Про зерно та ринок зерна в Україні», що передбачають наступне: впровадження механізму державних заставних закупок зерна за рахунок коштів державного бюджету і надання пріоритетної бюджетної, кредитної та інвестиційної підтримки суб'єктам заставних закупок зерна;
- створення інтервенційного фонду зерна та забезпечення його фінансування за рахунок коштів державного бюджету;
- встановлення мінімально гарантованої ціни на заставлене сільськогосподарськими товаровиробниками зерно;
- гарантування сільськогосподарським товаровиробникам права вільного вибору використання зерна та ціни його реалізації;
- розвиток на зерновому ринку мережі обслуговуючих кооперативних формувань;
- лізингове обслуговування ринку зерна;
- першочергове залучення центральними та місцевими органами виконавчої влади інвестицій для розвитку матеріальної бази сільськогосподарських товаровиробників, заготівельних та зернопереробних підприємств, підприємств, які виготовляють машини, устаткування, обладнання, для зернового господарства, удосконалення інфраструктури зернового ринку.

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ № 5

Вихідні дані

Ви економіст планово-економічного відділу ТОВ «Промінь». Підприємство має зерновий виробничий напрям з розвинутим молочним скотарством.

Тваринництво – це комплекс взаємопов'язаних галузей сільського господарства. Воно забезпечує населення найбільш цінними продуктами харчування, промисловість – сировиною, а рослинництво – органічними добривами. Тваринництво охоплює ряд підгалузей. основними з яких є скотарство, свинарство, вівчарство, птахівництво. Тваринництво розглядається як стратегічно важлива галузь у загальній структурі сільськогосподарського виробництва, де його частка складає близько 50% у валовому виробництві.

Розвиток галузі тваринництва характеризується наступними показниками (табл. 1).

**Показники розвитку галузі тваринництва у
ТОВ «Промінь», 2021 – 2023 рр.**

Показники	Роки		
	2021	2022	2023
Обсяг виробництва, ц:			
молоко	39476	37501	37527
м'ясо великої рогатої худоби	1888	1862	1965
м'ясо свиней	2600	2359	2181
Обсяг реалізації, ц:			
молоко	39660	37468	37275
м'ясо великої рогатої худоби	2987	2194	2274
м'ясо свиней	2329	2341	1956
Валова продукція галузі тваринництва, тис. грн	27909,7	26386,1	26219
Виробничі витрати галузі тваринництва, тис. грн	46074,4	48150,9	46239,2
Повні витрати галузі тваринництва, тис. грн	42629,6	44671,3	42276,7
Виручка від реалізації галузі тваринництва, тис. грн	46686,4	45388,5	51212,4
Площа сільськогосподарських угідь, га	4076	4014	3974
Площа ріллі, га	3880	3818	3778
Середньооблікова чисельність працівників галузі тваринництва, осіб	100	100	99

Для оцінки економічної ефективності виробництва продукції тваринництва використовують систему показників. До основних вартісних показників відносять: вартість валової продукції, сума валового доходу і прибутку в розрахунку на одного працівника, в галузі, 100 грн виробничих основних засобів; сума виробничих затрат у розрахунку на 1 грн вартості продукції; рівень рентабельності виробленої та реалізованої продукції загалом. Для порівняльної економічної оцінки виробництва окремих видів продукції тваринництва, з метою виявлення найбільш економічно доцільних, використовують систему натуральних і вартісних показників.

Ефективність виробництва окремих видів продукції тваринництва характеризується показниками витрат і прибутковості (табл. 2).

Таблиця 2

Динаміка повних витрат і дохідності виробництва продукції тваринництва у ТОВ «Промінь», 2021 – 2023 рр.

Культури	Повна собівартість, тис. грн.			Чистий дохід, тис. грн.		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023
М'ясо великої рогатої худоби	9430,2	8198,1	8752	8615,4	6891,3	9216,9
М'ясо свиней	7439,9	9073,3	6361	7566,9	7524,8	6480,2
Молоко	22831,6	26699,8	26803,3	30454,5	30909,7	35456,1

Завдання

1. Розрахувати показники ефективності виробництва продукції тваринництва у підприємстві.

2. Проаналізувати динаміку рівня рентабельності виробництва продукції тваринництва.

3. Провести факторний аналіз рентабельності (збитковості) виробництва продукції тваринництва.

4. Перелічити фактори, що впливають на продуктивність худоби.

5. Визначити можливі шляхи підвищення ефективності виробництва продукції тваринництва.

Відповідь обґрунтувати.

Розв'язок

1. Проаналізуємо ефективність виробництва продукції галузі тваринництва у ТОВ «Промінь» (табл. 1).

Таблиця 1

Ефективність виробництва сільськогосподарської продукції галузі тваринництва в ТОВ «Промінь», 2021 – 2023 рр.

Показники	Роки			2023 р. у % до 2021 р.
	2021	2022	2023	
Вироблено на 100 га сільськогосподарських угідь, ц: молока	968,5	934,3	944,3	97,5
приросту живої маси великої рогатої худоби	46,3	46,4	49,4	106,7
Вироблено на 100 га ріллі приросту свиней, ц	67,0	61,8	57,7	86,1
Вироблено валової продукції тваринництва на: 100 га сільськогосподарських угідь, тис. грн.	684,7	657,4	659,8	96,4
одного середньооблікового працівника, тис. грн.	279,1	263,9	264,8	94,9
на 1 грн. виробничих витрат, грн.	0,61	0,55	0,57	93,6
Виручка від реалізації продукції, тис. грн.	46686,4	45388,5	51212,4	109,7
Одержано валового прибутку (збитку), тис. грн.	4056,8	717,2	8935,7	220,3
у т. ч. на 100 га угідь	99,53	17,87	224,85	225,9
на одного середньооблікового працівника	40,57	7,17	90,26	222,5
Рівень рентабельності (збитковості) виробництва, %	9,5	1,6	21,1	x

Виходячи з даних, наведених у таблиці 1, у ТОВ «Промінь» спостерігається середній рівень ефективності виробництва продукції тваринництва. Зокрема, виробництво молока на 100 га сільськогосподарських угідь зменшилося на 2,5 %, виробництво приросту свиней на 100 га ріллі – на 13,9 % і становить 57,7 ц, при цьому виробництво приросту великої рогатої худоби збільшилося на 6,7 %.

У 2023 р. порівняно з 2021 р. сума валової продукції тваринництва у розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь зменшилася на 3,6 %, на одного середньооблікового працівника – на 5,1 %, а окупність виробничих

витрат тваринництва зменшилася на 6,4 % і знаходиться на досить низькому рівні – 0,57 грн.

У 2023 р. порівняно з 2021 р. валовий прибуток підприємства від реалізації продукції тваринництва зріс у 2,2 рази і становить 8935,7 тис. грн., у тому числі на 100 га сільськогосподарських угідь – 224,85 тис. грн., на одного середньооблікового працівника – 90,26 тис. грн. Відповідно, у 2023 р. галузь тваринництва була прибутковою, рівень рентабельності становив 21,1 %, що на 11,6 % більше порівняно з базисним періодом, що свідчить про підвищення ефективності галузі.

2. Проаналізуємо рівень рентабельності виробництва сільськогосподарської продукції ТОВ «Промінь» за даними таблиці 2.

Таблиця 2

Динаміка рівня рентабельності (збитковості) виробництва продукції тваринництва у ТОВ «Промінь», 2021 – 2023 рр.

Показники	Роки			Абсолютне відхилення (+, -) 2023 р. від	
	2021	2022	2023	2021 р.	2022 р.
Тваринництво – всього	17,5	3,1	22,0	4,6	19,0
М'ясо: великої рогатої худоби	-8,6	-15,9	5,3	14,0	21,3
свиней	1,7	-17,1	1,9	0,2	18,9
Молоко	33,4	15,8	32,3	-1,1	16,5

У 2023 р. порівняно з 2021 р. рівень прибутковості галузі тваринництва збільшився на 4,6 % і дорівнює 22,0 %, що зумовлено зменшенням рівня збитковості виробництва м'яса великої рогатої худоби на 14 % та підвищенням рівня рентабельності виробництва м'яса свиней на 0,2 % до 1,9 %.

При цьому виробництво м'яса свиней було збитковим у 2022 р., а виробництво м'яса великої рогатої худоби було збитковим у 2021, 2022 рр., тоді як рівень прибутковості у 2023 р. склав 5,3 %.

3. Проведемо факторний аналіз та визначимо вплив ціни реалізації та собівартості на рентабельність виробництва продукції тваринництва.

Таблиця 3

Факторний аналіз рентабельності (збитковості) виробництва продукції тваринництва ТОВ «Промінь», 2021 – 2023 рр.

Назва продукції	Ціна 1 ц, грн		Собівартість реалізації 1 ц, грн		Рівень рентабельності (збитковості), %		Відхилення рентабельності 2023 р. від 2021 р., в.п. (+,-)		
	2021	2023	2021	2023	2021	2023	загальне	за рахунок	
								ціни 1 ц	собівартості 1 ц
	1	2	3	4	5= (1-3)/3	6= (2-4)/4	7=6-5	8=(2-1)/3×100	9=6-(2-3)/3×100
м'ясо великої рогатої худоби	2884,3	4053,2	3157,1	3848,7	-8,6	5,3	13,9	37,0	-23,1
м'ясо свиней	3249,0	3313,0	3194,5	3252,0	1,7	1,9	0,2	2,0	-1,8
молоко	767,9	951,2	575,7	719,1	33,4	32,3	-1,1	31,8	-32,9

Як свідчать дані таблиці, підвищення рівня рентабельності виробництва та реалізації м'яса великої рогатої худоби та свиней обумовлено лише збільшенням ціни реалізації, тоді як зростання повної собівартості на 21,9 % та 1,8 % сприяли зниженню рівня рентабельності. У 2023 р. порівняно з 2021 р. рівень рентабельності молока зменшився на 1,1 %, що обумовлено збільшенням собівартості на 24,9 %, тоді як збільшення ціни реалізації на 23,9 % позитивно вплинуло на рівень прибутковості молока.

4. Основними факторами, які визначають продуктивність худоби і птиці, є: рівень годівлі, якість кормів, перш за все вміст у них перетравного протеїну; породний склад; середній вік маточного поголів'я; умови утримання; технологія. У поточному плануванні такі фактори, як породний склад, вік маточного поголів'я, технологія, умови утримання – статичні. Водночас корми, кількість і якість їх, співвідношення різних груп кормів – динамічні фактори, що можуть суттєво вплинути на продуктивність худоби навіть протягом одного року.

Головні чинники, що зумовлюють м'ясну продуктивність великої рогатої худоби – порода, скороспілість, стать, вік, інтенсивність вирощування і відгодівлі, методи розведення та способи утримання худоби.

На рівень молочної продуктивності корови впливає багато факторів, які поділяються на внутрішні і зовнішні. До внутрішніх факторів належать спадкові задатки тварини, її фізіологічний стан і здоров'я; до зовнішніх – кількість і якісний склад кормів, тривалість інтервалу між доїннями, спосіб доїння, вік корови, тривалість перерви між двома отеленнями, сухостійного періоду та ряд інших.

5. Основними шляхами підвищення рентабельності виробництва продукції тваринництва на підприємстві будь-якої форми власності, є підвищення продуктивності сільськогосподарських тварин і птиці, зниження матеріально-грошових затрат з розрахунку на одну голову.

З усіх чинників зовнішнього середовища, що впливають на рівень продуктивності тварин і птиці, найбільше має їх годівля, рівень впливу якої становить 50-60 %. Достатня і повноцінна годівля тварин і птиці – основа стабільності й зростання продуктивності. Розв'язання цього завдання можливе на основі досягнень науково-технічного прогресу, впровадження прогресивних технологій кормовиробництва і раціональних форм організації праці. Система годівлі, її повноцінність вимагають не лише достатньої кількості кормів і збалансованого раціону за поживними речовинами, а й економічного обґрунтування типів годівлі.

Важливим чинником, що впливає на кінцеві результати молочних ферм, є раціональна система відтворення стада, поліпшення його породного складу та ліквідація яловості корів.

Підвищення економічної ефективності тваринництва немислимо без подальшого росту рівня комплексної механізації всіх технологічних процесів. Необхідно повністю механізувати роздачу кормів, збирання гною на фермах і подачу води. При комплексній механізації трудомістких процесів витрат праці на одиницю тваринницької продукції можуть бути скорочені на 35-40%.

Великим резервом підвищення рентабельності продукції тваринництва є

поліпшення якості продукції. Це стосується не тільки до м'яса тварин і птиці але й іншим видам продукції. Важливе значення в підвищенні економічної ефективності виробництва продукції тваринництва приділяється вдосконаленню форм організації й матеріального стимулювання праці. Активна інтеграція сільськогосподарських товаровиробників з переробними підприємствами й фінансовою підтримкою з боку останніх сприяють модернізації виробничої бази.

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ № 6

Вихідні дані

Ви – економіст планово-економічного відділу сільськогосподарського підприємства СТОВ «Відродження».

Місією СТОВ «Відродження» є виробництво, переробка та реалізація сільськогосподарської продукції для задоволення потреб споживачів та отримання прибутку. Виробничий напрямок підприємства зерново-технічний з розвинутим виробництвом молока. Підприємство є самостійним господарюючим суб'єктом, діє згідно зі статутом, має самостійний баланс, рахунки у банках. У зв'язку з погіршенням фінансово-економічних результатів господарської діяльності керівництво прийняло рішення про зміну існуючої стратегії підприємства.

Нова стратегія СТОВ «Відродження» має містити елементи стратегії диверсифікації та розвитку ринку. Для її впровадження підприємству необхідно змінити структуру посівних площ, що може вплинути на його виробничий напрямок.

Фактична та планова посівна площа сільськогосподарських культур наведена в табл. 1.

Таблиця 1

Фактична і планова посівна площа основних сільськогосподарських культур у СТОВ «Відродження», га

Групи і види культур	Фактична площа	Планова площа
Зернобобові – всього	3019,0	3108,0
у тому числі озима пшениця	944,0	938,0
ячмінь ярий	1032,0	1070,0
кукурудза на зерно	834,0	883,0
горох	209,0	217,0
Технічні – всього	1292,0	1212,0
у тому числі соняшник	844,0	905,0
Ріпак	448,0	307,0
Картопля	1,2	5,0
Всього	4312,2	4325,0

Показники собівартості, урожайності та середньо реалізаційних цін наведено в табл. 2.

Таблиця 2

Показники ефективності вирощування сільськогосподарських культур у СТОВ «Відродження»

Групи і види культур	Урожайність, ц/га	Ціна реалізації, грн./ц	Собівартість 1ц, грн./ц
Зернобобові – всього	х	х	х
у тому числі			
у тому числі озима пшениця	53,0	675,01	411,62
ячмінь ярий	44,1	632,57	354,62
кукурудза на зерно	79,8	626,68	410,95
горох	31,6	704,75	466,28
Технічні – всього	х	х	х
у тому числі			
соняшник	31,7	1822,12	983,08
ріпак	26,1	1614,40	1008,95
Картопля	198,4	561,11	1641,67

Завдання

1. Визначити виробничий напрямок та рівень спеціалізації СТОВ «Відродження» при фактичній структурі посівних площ.
2. Розрахувати плановий прибуток СТОВ «Відродження» при умові зміни стратегії підприємства.
3. Обґрунтувати доцільність зміни стратегії СТОВ «Відродження».
4. Запропонувати заходи щодо декомпонування розробленої стратегії СТОВ «Відродження».

Розв'язок

1. Для визначення виробничого напрямку та рівня спеціалізації підприємства необхідно визначити структуру товарної продукції. Обсяг реалізації продукції у грошовому виразі визначається шляхом множення посівної площі сільськогосподарських культур на їх урожайність та середньо реалізаційну ціну (табл. 1, табл. 2).

Таблиця 1

Фактична структура товарної продукції СТОВ «Відродження»

Групи і види культур	Обсяг реалізації продукції, тис. грн.	Структура товарної продукції, %	Номер продукції за питомою вагою
Зернобобові – всього	108923,1	61,6	х
у тому числі			
у тому числі озима пшениця	33772,1	19,1	3

ячмінь ярий	28789,0	16,3	4
кукурудза на зерно	41707,6	23,6	2
горох	4654,5	2,6	6
Технічні – всього	67627,3	38,3	x
у тому числі			
соняшник	48750,5	27,6	1
ріпак	18876,9	10,7	5
Картопля	133,6	0,1	7
Всього	176684,0	100,0	x

За даними таблиці 1 можна визначити рівень спеціалізації за формулою коефіцієнта спеціалізації (K_c):

$$K_c = \frac{100}{\sum_{i=1}^n \pi_i \cdot (2 \cdot i - 1)}, \quad (1)$$

де π_i – питома вага i -го виду сільськогосподарської продукції в загальному обсязі товарної продукції, %;

i – порядковий номер окремих галузей за питоною вагою кожного виду продукції в ранжированому ряду.

Отже, $K_c = 0,230$. Підприємство є багатогалузевим з низьким рівнем спеціалізації. Виробничий напрямок – технічно-зерновий.

Таблиця 2

Планова структура товарної продукції СТОВ «Відродження»

Групи і види культур	Обсяг реалізації продукції, тис. грн.	Структура товарної продукції, %	Номер продукції за питоною вагою
Зернобобові – всього	112397,1	63,2	x
у тому числі			
у тому числі озима пшениця	33557,4	18,9	3
ячмінь ярий	29849,1	16,8	4
кукурудза на зерно	44158,0	24,8	2
горох	4832,6	2,7	6
Технічні – всього	65209,6	36,7	x
у тому числі			
соняшник	52273,9	29,4	1
ріпак	12935,7	7,3	5
Картопля	133,6	0,1	7
Всього	177740,3	100,0	x

$K_c = 0,243$. Підприємство є багатогалузевим з низьким рівнем спеціалізації. Виробничий напрямок – технічно-зерновий.

Отже, незважаючи на зміну стратегії підприємства, його виробничий напрямок не змінився.

2. Прибуток підприємства визначається як різниця виручки та собівартості продукції (табл. 3).

Таблиця 3

Динаміка прибутку СТОВ «Відродження»

Групи і види культур	Фактичний прибуток	Плановий прибуток	Відхилення плану від факту	
			абсолютне, +,-	відносне, %
Зернобобові – всього	41760,2	43046,1	1285,9	3,1
у тому числі				
озима пшениця	13177,9	13094,2	-83,8	-0,6
ячмінь ярий	12649,8	13115,6	465,8	3,7
кукурудза на зерно	14357,5	15201,1	843,5	5,9
горох	1575,0	1635,2	60,3	3,8
Технічні – всього	29527,8	28922,1	-605,7	-2,1
у тому числі				
соняшник	22448,3	24070,8	1622,5	7,2
ріпак	7079,4	4851,3	-2228,1	-31,5
Картопля	4,6	19,3	14,7	316,7
Всього	71292,6	71987,5	694,9	1,0

3. Стратегія – довгостроковий якісно спрямований розвиток організації, що стосується сфери, засобів і форм її діяльності, системи взаємовідносин усередині організації, а також позиції організації в навколишньому середовищі.

У сучасних умовах підприємства здійснюють свою діяльність в умовах невизначеності, пов'язаної з швидкими змінами зовнішнього середовища, обумовленими прискоренням динамічності трансформаційних процесів в економіці України. При цьому однією з основних умов виживання підприємства в довгостроковій перспективі і досягнення ним поставлених цілей залишається ефективне здійснення процесу стратегічного управління, в основі якого лежить вибір і реалізація стратегій функціонування і розвитку. Саме стратегія визначає ті види діяльності, якими підприємство займається і ті, якими воно може займатися, а також ієрархію пріоритетів підприємства. Не дивлячись на відносну схожість стратегічних цілей підприємств, направлених на забезпечення виживання, стабілізації, завоювання ринків шляхом створення і підтримки конкурентних переваг підприємства і максимізацію зрештою розмірів доходів і прибутку, комбінація базових і функціональних стратегій на кожному підприємстві унікальна. Особливостями загальних, базових стратегій підприємства є те, що вони:

- по-перше, направлені на функціонування і розвиток підприємства в довгостроковій перспективі;
- по-друге, ці стратегії безпосередньо пов'язані з місією і цілями підприємства.

Зміна стратегії є доцільною, оскільки в такому випадку підприємство може збільшити прибуток на 694,9 тис. грн., або на 1,0 %. Однак зменшення

посівної площі озимої пшениці та ріпаку зумовлює зменшення прибутку відповідно на 83,8 тис. грн. (0,6 %) та 2228,1 тис. грн. (31,5 %).

Для досліджуваного підприємства доцільною є стратегія експансії ринку. Експансія ринку розглядається як група стратегій, спрямованих на розвиток продукту і розвиток ринку. При використанні стратегії розвитку продукту експансія обґрунтовується зростанням за рахунок наявного товарного асортименту, а також пропозицією супутніх видів продукції. Розвиток ринку припускає перенесення існуючих технологій на нові ринки.

4. Згідно з визначенням стратегічного набору, його формування здійснюється в наступній послідовності:

- за кожним окремим конкретним бізнесом підприємства розробляється окрема бізнес-стратегія;

- сукупність усіх бізнес-стратегій складає основний «стратегічний бізнес-блок», так звану провідну підсистему корпоративної стратегії підприємства;

- за кожним великим спеціалізованим видом (сферою) діяльності із функціонального забезпечення, що у структурі підприємства теж є відносно відособленим елементом, розробляється своя стратегія (функціональна);

- сукупність стратегій функціональних видів (сфер) діяльності складає допоміжний стратегічний блок, так звану підсистему корпоративної стратегії, що забезпечує;

- на основі провідної та забезпечувальної підсистем виробляється своя стратегія, яка є їх системним з'єднанням і являє загальну корпоративну стратегію підприємства.

Тобто, процес побудови стратегічного набору – це діяльність, яка здійснюється на всіх рівнях ієрархії управління підприємством – загальнокорпоративному, бізнес-рівні, забезпечувальному (підтримки).

Щоб забезпечити зв'язок між стратегіями різних рівнів використовують декомпозивання (розклад складного явища на складові цього явища).

Декомпозивання стратегії підприємства – це розподіл цілей підприємства і стратегічних функцій по їх досягненню на складові цих цілей і функцій.

Тобто корпоративні місія і цілі та корпоративні функції по їх досягненню повинні бути розподілені по кожному рівню управління, доведені до кожного оперативного виконавця, кожного працівника. Місія, цілі та стратегії за всіма рівнями повинні бути взаємопов'язані і взаємообумовлені.

Декомпозиція стратегії підприємства повинна тривати доти, доки стратегічні завдання на останньому рівні декомпозиції не стануть відповідати, двом ознакам:

- виконання кожного із стратегічних завдань можна доручити окремому стратегічному підрозділу;

- міру виконання кожного стратегічного завдання можна визначити за допомогою певного показника.

Можна виділити наступні основні підходи декомпоновки стратегії підприємства як певного «стратегічного набору»:

1) як системи функціональних стратегій (декомпоновка, в основі якої лежить принцип представлення стратегії як комплексу стратегій основних функціональних напрямків діяльності підприємства);

2) первинного виділення провідної ключової стратегії-підсистеми (наприклад, продуктово-ринкової) з наступною побудовою на її основі всіх стратегій-підсистем, а також корпоративної стратегії як системи в цілому;

3) як системи стратегій окремих бізнесів підприємства (декомпоновка, в основі якої лежить принцип представлення підприємства як системи його бізнесів і, відповідно, його стратегії як системи стратегій цих бізнесів);

4) ресурсний підхід;

5) на основі виділення стратегій основних елементів так званої «ключової компетенції» підприємства.

Для підвищення ефективності стратегічного управління у СТОВ «Відродження» необхідне декомпонування стратегії. Зокрема доцільно дещо збільшити площу посіву сої за рахунок зменшення площі посіву соняшнику. А також доцільним є вирощування цукрових буряків. При цьому необхідно дотримуватись вимог сівозміни щодо вирощування технічних культур.

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ № 7

Вихідні дані

Ви – економіст планово-економічного відділу сільськогосподарського підприємства ТОВ «Стожари».

Місією ТОВ «Стожари» є виробництво, переробка та реалізація сільськогосподарської продукції для задоволення потреб споживачів та отримання прибутку. Підприємство є багатогалузевим. Виробничий напрямок підприємства зерново-технічний з розвинутим виробництвом молока. Підприємство є самостійним господарюючим суб'єктом, діє згідно зі статутом, має самостійний баланс, рахунки у банках.

Підприємство у своїй діяльності застосовує стратегію диверсифікації, яка є досить ефективною. Керівництво ТОВ «Стожари» прийняло рішення у наступному стратегічному періоді застосувати стратегію розвитку ринку, яка полягає у завоюванні нових ринків збуту продукції.

Для обґрунтування нової стратегії необхідно проаналізувати чинники, що визначають ефективність господарської діяльності підприємства, а отже і ефективність стратегії (табл. 1).

Таблиця 1

**Показники динаміки обсягів реалізованої продукції та її собівартості у
ТОВ «Стожари»**

Продукція	Обсяг реалізованої продукції, ц		Собівартість реалізованої продукції, тис. грн		Виручка від реалізації продукції, тис. грн.	
	2021 р.	2023 р.	2021 р.	2023 р.	2021 р.	2023 р.
Пшениця	29374	20223	11630,1	8315,9	13882	13637,2
Кукурудза на зерно	52391	40382	15563,9	16595	25261,9	25306,6
Ячмінь	9898	11836	3508,4	4197,3	3818,7	7487,1
Горох	5307	2441	2496,6	1138,2	2614,2	1720,3
Овес	211	5	69,7	1,5	79,2	2,7
Соняшник	22585	15167	16309	14910,3	24821,4	27636,1
Ріпак	4440	7440	2868,5	7506,6	4982,6	12011,1
Овочі відкритого ґрунту	14	36	19,8	59,1	11,6	20,2
Приріст великої рогатої худоби	2194	2274	8198,1	8752	6891,3	9216,9
Приріст свиней	2341	1956	9073,3	6361	7524,8	6480,2
Молоко	37468	37275	26699,8	26803,3	30909,7	35456,1
Мед	11,5	7,15	484	333,4	62,7	59,2
Всього	х	х	96921,2	94973,6	120860	139034

Завдання

1. Визначити собівартість та ціну реалізації 1 ц продукції підприємства у 2021, 2023 рр., визначити зміну цих показників.
2. Проаналізувати прибуток та рентабельність реалізації продукції по кожному її виду та по підприємству в цілому.
3. Визначити фактори, що впливають на суму прибутку підприємства.
4. Окреслити шляхи збільшення прибутку підприємства.
5. Запропонувати заходи щодо ефективного впровадження стратегії розвитку ринку у підприємстві.

Розв'язок

1. Собівартість та ціна реалізації 1 ц продукції ТОВ «Стожари» у 2021, 2023 рр. та зміна цих показників наведена в табл. 2

Таблиця 2

**Показники зміни собівартості та ціни реалізації 1 ц продукції
ТОВ «Стожари»**

Продукція	Собівартість 1 ц продукції, грн.				Ціна реалізації 1 ц продукції, грн.			
	2021 р.	2023 р.	Відхилення		2021 р.	2023 р.	Відхилення	
			абсолютне, +/-	відносне, %			абсолютне, +/-	відносне, %
Пшениця	395,93	411,62	15,69	4,0	472,59	674,34	201,75	42,7
Кукурудза на зерно	297,07	410,95	113,88	38,3	482,18	626,68	144,50	30,0

Ячмінь	354,46	354,62	0,17	0,0	385,81	632,57	246,76	64,0
Горох	470,44	466,28	-4,15	-0,9	492,59	704,75	212,16	43,1
Овес	330,33	300,00	-30,33	-9,2	375,36	540,00	164,64	43,9
Соняшник	722,12	983,08	260,96	36,1	1099,02	1822,12	723,10	65,8
Ріпак	646,06	1008,95	362,89	56,2	1122,21	1614,40	492,19	43,9
Овочі відкритого ґрунту	1414,29	1641,67	227,38	16,1	828,57	561,11	-267,46	-32,3
Приріст великої рогатої худоби	3736,60	3848,72	112,12	3,0	3140,98	4053,17	912,19	29,0
Приріст свиней	3875,82	3252,04	-623,78	-16,1	3214,35	3312,99	98,63	3,1
Молоко	712,60	719,07	6,47	0,9	824,96	951,20	126,24	15,3
Мед, кг	420,87	466,29	45,42	10,8	54,52	82,80	28,28	51,9

Аналіз даних таблиці 2 свідчить про суттєве підвищення собівартості та ціни реалізації основних видів продукції. Зокрема, собівартість виробництва озимої пшениці у 2023 р. порівняно з 2021 р. збільшилася на 4,0 %, кукурудзи на зерно – на 38,3 %, соняшнику – на 36,1 %, ріпаку – на 56,2 %, приросту великої рогатої худоби – на 3,0 %. При цьому слід відмітити що собівартість гороху за досліджуваний період зменшилася на 0,9 %, вівса – на 9,2 %, приросту свиней – на 16,1 %.

За досліджуваний період у ТОВ «Стожари» найбільше зростання середньореалізаційної ціни відбулося по таких видах продукції, як пшениця – на 42,7 %, ячменю – на 64,0 %, соняшнику – на 65,8 %, ріпаку – на 43,9 %, приріст великої рогатої худоби – на 29,0 %. У той же час зменшилася ціна реалізації овочів відкритого ґрунту на 32,3 %.

2. Прибуток та рентабельність реалізації продукції по кожному її виду та по підприємству в цілому у звітному та базисному роках та зміна цих показників представлена в табл. 3.

Таблиця 3

Динаміка прибутку та рентабельності реалізації 1 ц основних видів продукції ТОВ «Стожари»

Продукція	Прибуток від реалізації 1 ц продукції, грн.				Рентабельність реалізації продукції, %		
	2021 р.	2023 р.	Відхилення		2021 р.	2023 р.	Абсолютне відхилення, +/-
			абсолютне, +/-	відносне, %			
Пшениця	76,66	263,13	186,47	243,2	19,4	64,0	44,6
Кукурудза на зерно	185,11	215,73	30,62	16,5	62,3	52,5	-9,8
Ячмінь	31,35	277,95	246,60	786,6	8,8	78,4	69,5
Горох	22,16	238,47	216,31	976,1	4,7	51,1	46,4
Овес	45,02	240,00	194,98	433,1	13,6	80,0	66,4
Соняшник	376,91	839,05	462,14	122,6	52,2	85,3	33,2
Ріпак	476,15	605,44	129,29	27,2	73,7	60,0	-13,7
Овочі відкритого ґрунту	-585,71	-1080,56	-494,84	84,5	-41,4	-65,8	-24,4
Приріст великої рогатої худоби	-595,62	204,44	800,07	-134,3	-15,9	5,3	21,3

Приріст свиней	-661,47	60,94	722,41	-109,2	-17,1	1,9	18,9
Молоко	112,36	232,13	119,77	106,6	15,8	32,3	16,5
Мед, кг	-366,35	-383,50	-17,15	4,7	-87,0	-82,2	4,8

Аналіз даних таблиці 3 свідчить, що про зниження прибутковості та рентабельності основних видів продукції. У ТОВ «Стожари» неефективним є виробництво овочі відкритого ґрунту, приріст великої рогатої худоби та свиней у 2021 р., мед, рівень збитковості виробництва якого склав 82,2 % у 2023 р.

У 2023 р. порівняно з 2021 р. підвищився рівень рентабельності виробництва таких видів продукції як: пшениця – на 44,6 в.п., ячменю – на 69,5 в.п., соняшнику – на 33,2 в.п., гороху – на 46,4 в.п., молока – на 16,5 в.п., приросту свиней – на 18,9 в.п.

3. Фактори, що впливають на розмір прибутку підприємства.

Рівень і сума прибутку складаються під впливом безлічі факторів, що впливають на неї як негативно, так і позитивно. Фактори, що впливають на прибуток, численні і різноманітні. Обмежити їх досить важко. Всі фактори, що впливають на прибуток підприємства, поділяються на зовнішні і внутрішні.

До *зовнішніх факторів* належать природні умови, транспортні умови, державне регулювання цін, тарифів, відсотків, податкових ставок та пільг, штрафних санкцій, конкуренція на ринку товарів тощо. Ці фактори не залежать від діяльності підприємства, але суттєво впливають на його прибуток.

До *внутрішніх факторів* відносять обсяги виробництва та реалізації продукції, структура продукції, собівартість продукції, якість продукції, ціни та інше. Внутрішні фактори поділяють на виробничі та невиробничі.

Виробничі фактори характеризують наявність та використання засобів і предметів праці, трудових та фінансових ресурсів. Ці фактори, у свою чергу, поділяють на екстенсивні та інтенсивні.

Екстенсивні фактори впливають на процес отримання прибутку через кількісні зміни: обсягу засобів та предметів праці, фінансових ресурсів, тривалості роботи обладнання, чисельності персоналу, фонду робочого часу тощо.

4. Основним чинником зростання прибутку є зниження собівартості продукції. Однак на величину прибутку впливає ще низка чинників – зміна цін на продукцію, величина залишку нереалізованої продукції, обсяг реалізації, структура виробництва та ін..

Перший фактор враховується тільки в тих випадках, коли в майбутньому періоді відбудеться зміна цін (їх підвищення у зв'язку з підвищенням якості продукції або зниження через старіння окремих видів продукції, насиченості ринку споживачів деякими виробами або у зв'язку з переходом на нову техніку і технологію виробництва).

5. Для ефективного впровадження стратегії розвитку ринку у ТОВ «Стожари» доцільно знайти нові канали реалізації продукції, нових споживачів, які готові будуть платити вищі ціни. А також необхідний пошук шляхів зниження собівартості продукції підприємства.

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ № 8

Вихідні дані

Ви – економіст планово-економічного відділу товариства з обмеженою відповідальністю «Перемога» (ТОВ «Перемога»). Підприємство займається вирощуванням сільськогосподарських культур. Повна собівартість основних видів реалізованої сільськогосподарської продукції подана в таблиці 1.

Таблиця 1

Повна собівартість основних видів реалізованої сільськогосподарської продукції у ТОВ «Перемога», 2021 – 2023 рр., тис. грн

Вид продукції	2021 р.	2022 р.	2023 р.
Зернові та зернобобові	18128,4	34068	27181,6
у т.ч. пшениця озима	7792	4100	6656
кукурудза на зерно	7752	25306,4	14928
ячмінь ярий	2088	2596	2364
горох	344	1396	3228
овес	0,4	1,6	4,8
Соняшник	6225	12535	13195
Соя	1320	3610	-
Овочі відкритого ґрунту	100	50	240
Приріст великої рогатої худоби	7007,5	8785	8032,5
Приріст свиней	7152,5	4930	5297,5
Молоко	23008	19272	32964

Виручка від реалізації основних видів сільськогосподарської продукції у ТОВ «Сокіл» наведена в таблиці 2.

Таблиця 2

Виручка від реалізації основних видів сільськогосподарської продукції у ТОВ «Перемога», 2021 – 2023 рр., тис. грн

Вид продукції	2021 р.	2022 р.	2023 р.
Зернові та зернобобові	37229,28	47152,32	40005,6
у т.ч. пшениця озима	13771,2	4780,8	8750,4
кукурудза на зерно	19017,6	31363,2	21580,8
ячмінь ярий	3129,6	6312	4617,6
горох	662,4	2995,2	5049,6
овес	0,48	1,92	5,76
Соняшник	10729,6	21295,2	19482,6
Соя	1960,8	4366,2	-
Овочі відкритого ґрунту	48	57,6	86,4
Приріст великої рогатої худоби	5594,4	7224	5569,2
Приріст свиней	6916	6552	6602,4
Молоко	26712	26070,8	32992,4

Обсяги реалізації продукції наведені в таблиці 3.

**Обсяги реалізації основних видів сільськогосподарської продукції у
ТОВ «Перемога», 2021 – 2023 рр., ц**

Вид продукції	2021 р.	2022 р.	2023 р.
Зернові та зернобобові	64146	64604	66364
у т.ч. пшениця озима	22558	6003	12503
кукурудза на зерно	34233	46630	42879
ячмінь ярий	6360	8275	6008
горох	696	2811	4962
овес	1	3	10
Соняшник	10133	16402	14646
Соя	1839	3100	-
Овочі відкритого ґрунту	117	104	93
Приріст великої рогатої худоби	1510	1926	1810
Приріст свиней	1986	1505	1611
Молоко	28922	32361	34725

Завдання

1. Проаналізувати динаміку показників рівня рентабельності сільськогосподарської продукції.
2. Провести факторний аналіз рівня рентабельності (збитковості) виробництва окремих видів сільськогосподарської продукції.
3. Перелічити показники рівня рентабельності виробництва сільськогосподарської продукції.
4. Визначити шляхи підвищення рівня рентабельності.
Відповідь обґрунтувати.

Розв'язок

1. Рівень рентабельності сільськогосподарської продукції розраховується за формулою:

$$P = \frac{Pr_i}{PC_i} \cdot 100 \%$$

де P – рівень рентабельності сільськогосподарської продукції, %;

Pr_i – прибуток від реалізації i -го виду сільськогосподарської продукції, грн.;

PC_i – повна собівартість i -го виду сільськогосподарської продукції, грн.

Розрахунки наведені в таблиці 1.

Виходячи з даних, наведених у таблиці 1 можна зазначити, що за 2021 – 2023 рр. рівень рентабельності виробництва зернових та зернобобових культур зменшилася на 58,2 в.п. до 47,2 %. Серед зернових культур найбільш ефективним є виробництво ярого ячменю – 95,3 %, гороху – 56,4 %, кукурудза на зерно – 44,6 %. Рівень рентабельності виробництва соняшнику зменшилася на 24,7 в.п., однак лишалася на досить високому рівні – 47,7 %.

Таблиця 1

Динаміка показників рівня рентабельності сільськогосподарської продукції у ТОВ «Перемога», 2021– 2023 рр., %

Сільськогосподарська продукція	Роки			Абсолютне відхилення (+; -) 2023 р. від	
	2021	2022	2023	2021 р.	2022 р.
	Зернові та зернобобові	105,4	38,4	47,2	-58,2
у т.ч. пшениця озима	76,7	16,6	31,5	-45,3	14,9
кукурудза на зерно	145,3	23,9	44,6	-100,8	20,6
ячмінь ярий	49,9	143,1	95,3	45,4	-47,8
горох	92,6	114,6	56,4	-36,1	-58,1
овес	20,0	20,0	20,0	0,0	0,0
Соняшник	72,4	69,9	47,7	-24,7	-22,2
Соя	48,5	20,9	-	x	x
Овочі відкритого ґрунту	-52,0	15,2	-64,0	-12,0	-79,2
Приріст великої рогатої худоби	-20,2	-17,8	-30,7	-10,5	-12,9
Приріст свиней	-3,3	32,9	24,6	27,9	-8,3
Молоко	16,1	35,3	0,1	-16,0	-35,2

У ТОВ «Перемога» серед продукції тваринництва рентабельним є виробництво молока (0,1 %) та приросту свиней (24,6 %). При цьому рівень збитковості приросту великої рогатої худоби збільшився на 10,5 в.п. до 30,7 %.

2. Методика розрахунку економічних показників наведена у таблиці 2.

Таблиця 2

Факторний аналіз рівня рентабельності (збитковості) виробництва окремих видів продукції у ТОВ «Перемога», 2021, 2023 рр.

Сільськогосподарська продукція	Середня ціна реалізації 1 ц, грн.		Повна собівартість 1 ц, грн.		Рівень рентабельності (збитковості), %			Зміна (+; -) рівня рентабельності (збитковості)		
	2021 р.	2023 р.	2021 р.	2023 р.	2021 р.	умовний	2023 р.	загальна	у т. ч. за рахунок	
									середньої ціни	повної собівартості
Зернові та зернобобові	580,38	602,82	282,61	409,58	105,4	113,3	47,2	-58,2	7,9	-66,1
у т.ч. пшениця озима	610,48	699,86	345,42	532,35	76,7	102,6	31,5	-45,3	25,9	-71,1
кукурудза на зерно	555,53	503,30	226,45	348,14	145,3	122,3	44,6	-100,8	-23,1	-77,7
ячмінь ярий	492,08	768,58	328,30	393,48	49,9	134,1	95,3	45,4	84,2	-38,8
горох	951,72	1017,65	494,25	650,54	92,6	105,9	56,4	-36,1	13,3	-49,5
овес	480,00	576,00	400,00	480,00	20,0	44,0	20,0	0,0	24,0	-24,0
Соняшник	1058,88	1330,23	614,33	900,93	72,4	116,5	47,7	-24,7	44,2	-68,9
Соя	1066,23	-	717,78	-	48,5	-	-	x	x	x
Овочі відкритого ґрунту	410,26	929,03	854,70	2580,65	-52,0	8,7	-64,0	-12,0	60,7	-72,7
Приріст великої рогатої худоби	3704,90	3076,91	4640,73	4437,85	-20,2	-33,7	-30,7	-10,5	-13,5	3,0
Приріст свиней	3482,38	4098,32	3601,46	3288,33	-3,3	13,8	24,6	27,9	17,1	10,8
Молоко	923,59	950,11	795,52	949,29	16,1	19,4	0,1	-16,0	3,3	-19,3

Показники таблиці 2 свідчать, що в 2023 р. у підприємстві рентабельними були виробництво всіх видів сільськогосподарської продукції, окрім овочів відкритого ґрунту та приросту великої рогатої худоби.

Підвищення повної собівартості 1 ц спричинили зниження рентабельності виробництва всіх видів продукції, окрім приросту великої рогатої худоби, собівартість якої зменшилася на 4,4 % та приросту свиней, повна собівартість яких зменшилася на 8,7 %. Зростання цін реалізації мало позитивний вплив на зростання рентабельності всіх видів сільськогосподарської продукції, окрім кукурудзи на зерно, оскільки її ціна реалізації зменшилася на 9,4 % та приросту великої рогатої, середня ціна реалізація якої зменшилася на 17,0 %. Таким чином, на величину рівня рентабельності й прибутковості підприємства позитивно впливають збільшення ціни реалізації і зменшення повної собівартості центнера продукції.

3. Рентабельність є одним із головних вартісних показників ефективності виробництва, який характеризує рівень віддачі активів і ступінь використання капіталу у процесі виробництва. Рентабельність безпосередньо пов'язана з отриманням прибутку.

Система показників рівня рентабельності:

Рівень рентабельності активів підприємства за прибутком від звичайної діяльності – це прибуток від звичайної діяльності, що припадає на одну гривню, інвестовану в активи підприємства:

$$P_A^{зв.д} = \frac{Пр_{зв.д}}{АБ} \cdot 100 \%,$$

де $P_A^{зв.д}$ – рівень рентабельності активів підприємства за прибутком від звичайної діяльності, %;

$Пр_{зв.д}$ – прибуток від звичайної діяльності підприємства, грн.;

$АБ$ – середньорічна вартість активів підприємства, грн.

Рівень рентабельності активів за чистим прибутком визначає, яка сума чистого прибутку припадає на одну гривню, інвестовану в активи підприємства:

$$P_A = \frac{Пр_ч}{АБ} \cdot 100 \%,$$

де P_A – рівень рентабельності активів підприємства за чистим прибутком, %;

$Пр_ч$ – чистий прибуток підприємства, грн.;

$АБ$ – середньорічна вартість активів підприємства, грн.

Рівень рентабельності власного капіталу визначає, яка сума чистого прибутку припадає на одну гривню власного капіталу підприємства:

$$P_{ВК} = \frac{Пр_ч}{ВК} \cdot 100 \%,$$

де $P_{ВК}$ – рентабельність власного капіталу підприємства, %;

$Пр_ч$ – чистий прибуток підприємства, грн.;

$ВК$ – середньорічна сума власного та порівняного до нього капіталу підприємства, грн.

Величина власного капіталу розраховується за даними балансу підприємства як різниця між сумою активів та усіх боргових зобов'язань.

Рівень рентабельності реалізованої продукції показує суму прибутку, що припадає на одну гривню виручки від реалізації продукції:

$$P_p = \frac{\text{Пр}_p}{\text{Вр}} \cdot 100 \%,$$

де P_p – рівень рентабельності реалізованої продукції, %;

Пр_p – прибуток від реалізації продукції, грн.;

Вр – виручка від реалізації продукції, грн.

Рівень рентабельності виробництва продукції показує суму прибутку, що припадає на одну гривню, вкладену у виробництво:

$$P_{\text{пр}} = \frac{\text{Пр}_i}{\text{ПС}_i} \cdot 100 \%,$$

де $P_{\text{пр}}$ – рівень рентабельності виробництва i -го виду продукції, %;

Пр_i – прибуток від реалізації i -го виду продукції, грн.;

ПС_i – повна собівартість i -го виду продукції, грн.

Якщо виробництво продукції збиткове (нерентабельне), замість рівня рентабельності з негативним знаком (збитковість) може бути використаний інший показник – рівень окупності витрат, що є відношенням валової продукції або виручки від реалізації до повної собівартості:

$$\text{ОК} = \frac{\text{ВП (Вр)}}{\text{ПС}} \cdot 100 \%,$$

де ОК – рівень окупності витрат підприємства, грн.;

ВП – валова продукція підприємства, грн.;

Вр – виручка від реалізації продукції, грн.;

ПС – повна собівартість реалізованої продукції, грн.

Рівень окупності витрат показує грошову виручку з розрахунку на одиницю витрат. Виробництво рентабельне лише у тому випадку, якщо рівень окупності витрат перевищує 100 %.

Показником рентабельності виробництва є також норма прибутку, що показує відсоткове відношення прибутку до середньорічної вартості основних і оборотних фондів:

$$N_{\text{пр}} = \frac{\text{Пр}_ч}{\text{ОсФ}_{\text{ср}} + \text{ОА}_{\text{ср}}} \cdot 100 \%,$$

де $N_{\text{пр}}$ – норма прибутку, %;

$\text{Пр}_ч$ – чистий прибуток підприємства, грн.;

$\text{ОсФ}_{\text{ср}}$ – середньорічна вартість основних фондів, грн.;

$\text{ОА}_{\text{ср}}$ – середньорічна вартість оборотного капіталу, грн.

4. Шляхи підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва, які забезпечують дальше збільшення обсягів виробництва продукції і зменшення витрат на її одиницю, передбачають комплекс таких основних заходів:

– поліпшення використання землі, підвищення її родючості;

- впровадження комплексної механізації і автоматизації виробництва;
- поглиблення спеціалізації і концентрації виробництва на основі міжгосподарської кооперації і агропромислової інтеграції;
- раціональне використання виробничих фондів;
- раціональне використання персоналу підприємства;
- впровадження інтенсивних і ресурсозберігаючих технологій та індустріальних методів виробництва;
- збільшення обсягів виробництва і реалізації продукції;
- підвищення якості виробленої продукції;
- збереження виробленої продукції;
- зменшувати витрати на виробництво (реалізацію) продукції, тобто знижувати її собівартість;
- широке використання прогресивних форм організації виробництва і оплати праці.

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ № 9

Вихідні дані

Ви – економіст планово-економічного відділу товариства з обмеженою відповідальністю «Сокіл» (ТОВ «Сокіл»), яке займається вирощуванням сільськогосподарських культур. Обсяги реалізації продукції та обсяги виробництва продукції наведені в таблиці 1.

Таблиця 1

Обсяги реалізації продукції та обсяги виробництва основних видів сільськогосподарської продукції у ТОВ «Сокіл», 2021 – 2023 рр., ц

Вид продукції	2021	2022	2023
Обсяги реалізації продукції			
Зернові та зернобобові	118520	97652	74867
у т. ч. пшениця озима	28131	29374	20223
кукурудза на зерно	83166	52391	40382
ячмінь ярий	1906	9898	11836
горох	5305	5307	2441
овес		211	5
Соняшник	26564	22585	15167
Ріпак	6074	4440	7440
Овочі відкритого ґрунту	46	14	36
Приріст великої рогатої худоби	2987	2194	2274
Приріст свиней	2329	2341	1956
Молоко	39660	37468	37275
Обсяги виробництва продукції			
Зернові та зернобобові	148658	110502	140874

у т.ч. пшениця озима	38142	35011	33565
кукурудза на зерно	89150	52502	84544
ячмінь ярий	13776	15979	18870
горох	6323	5802	3125
овес	758	771	770
Соняшник	23513	17734	19381
Ріпак	6074	4432	7439
Овочі відкритого ґрунту	135	99	121
Приріст великої рогатої худоби	1888	1862	1965
Приріст свиней	2600	2359	2181
Молоко	39476	37501	37527

Виручка від реалізації основних видів сільськогосподарської продукції у ТОВ «Сокіл» наведена в таблиці 2.

Таблиця 2

Виручка від реалізації основних видів сільськогосподарської продукції у ТОВ «Сокіл», 2021 – 2023 рр., тис. грн

Вид продукції	2021	2022	2023
Зернові та зернобобові	39910,1	45867	48153,9
у т. ч. пшениця озима	11119	13882	13637,2
кукурудза на зерно	25644,9	25261,9	25306,6
ячмінь ярий	722	3818,7	7487,1
горох	2369,2	2614,2	1720,3
овес		79,2	2,7
Соняшник	22183,4	24821,4	27636,1
Ріпак	5486,6	4982,6	12011,1
Овочі відкритого ґрунту	30,1	11,6	20,2
Приріст великої рогатої худоби	8615,4	6891,3	9216,9
Приріст свиней	7566,9	7524,8	6480,2
Молоко	30454,5	30909,7	35456,1

Повна собівартість основних видів реалізованої сільськогосподарської продукції подана в таблиці 3.

Таблиця 3

Повна собівартість основних видів реалізованої сільськогосподарської продукції у ТОВ «Сокіл», 2021 – 2023 рр., тис. грн

Вид продукції	2021	2022	2023
Зернові та зернобобові	34244,9	33406,5	30247,9
у т. ч. пшениця озима	12050,4	11630,1	8315,9
кукурудза на зерно	19481,6	15563,9	16595
ячмінь ярий	363,4	3508,4	4197,3
горох	2344,5	2496,6	1138,2
овес	-	69,7	1,5

Соняшник	15996,6	16309	14910,3
Ріпак	3826,6	2868,5	7506,6
Овочі відкритого ґрунту	54,1	19,8	59,1
Приріст великої рогатої худоби	9430,2	8198,1	8752
Приріст свиней	7439,9	9073,3	6361
Молоко	22831,6	26699,8	26803,3

Завдання

1. Проаналізувати відносну товарність основних видів сільськогосподарської продукції підприємства.

2. Проаналізувати динаміку реалізаційних цін сільськогосподарської продукції у підприємстві.

3. Провести оцінку цінової конкурентоспроможності основних видів сільськогосподарської продукції.

4. Визначити цінові та нецінові чинники конкурентоспроможності продукції.

Відповідь обґрунтувати.

Розв'язок

1. Відносна товарність продукції визначається за формулою:

$$P_T = \frac{OP}{OB} \cdot 100\%,$$

де P_T – рівень товарності реалізованої продукції, %;

OP – обсяг реалізації продукції, ц;

OB – обсяг виробництва продукції, ц.

Розрахунки наведені в таблиці 1.

Таблиця 1

Відносна товарність основних видів сільськогосподарської продукції у ТОВ «Сокіл», 2021 – 2023 рр., %

Вид продукції	Роки			Абсолютне відхилення (+; -) 2023 р. від	
	2021	2022	2023	2021 р.	2022 р.
Зернові та зернобобові	79,7	88,4	53,1	-26,6	-35,2
у т. ч. пшениця озима	73,8	83,9	60,3	-13,5	-23,6
кукурудза на зерно	93,3	99,8	47,8	-45,5	-52,0
ячмінь ярий	13,8	61,9	62,7	48,9	0,8
горох	83,9	91,5	78,1	-5,8	-13,4
овес	-	27,4	0,6	x	-26,7
Соняшник	113,0	127,4	78,3	-34,7	-49,1
Ріпак	100,0	100,2	100,0	0,0	-0,2
Овочі відкритого ґрунту	34,1	14,1	29,8	-4,3	15,6
Приріст великої рогатої худоби	158,2	117,8	115,7	-42,5	-2,1
Приріст свиней	89,6	99,2	89,7	0,1	-9,6
Молоко	100,5	99,9	99,3	-1,1	-0,6

Аналіз даних таблиці 1 показує, що найвищий рівень товарності у підприємстві має продукція тваринництва: молоко – 99,3 %, приріст великої рогатої худоби – 115,7 %, приріст свиней – 89,7 %.

У 2023 р. порівняно з 2021 р. рівень товарності зернових та зернобобових зменшився на 26,6 в.п., що обумовлено зниженням рівня товарності кукурудзи на зерно на 45,5 в.п. Товарність насіння соняшнику зменшилася на 34,7 в.п. до 78,3 %.

Високий рівень товарності сільськогосподарської продукції з однієї сторони свідчить про високий попит та конкурентоспроможність, а з іншого боку продаж продукції в сезон забезпечує одержання нижчого рівня ціни.

2. Середня ціна реалізації розраховується за формулою:

$$Ц_i = \frac{Вр_i}{ОР_i},$$

де $Ц_i$ – ціна реалізації i -го виду сільськогосподарської продукції, грн./ц;

$Вр_i$ – виручка від реалізації i -го виду продукції, грн.;

$ОР_i$ – обсяг реалізації i -го виду сільськогосподарської продукції, ц.

Розрахунки наведені в таблиці 2.

Таблиця 2

Середні ціни реалізації основних видів сільськогосподарської продукції у ТОВ «Сокіл», 2021 – 2023 рр.

Продукція	Роки			2023 р. до 2021 р.	
	2021	2022	2023	абсолютне, (+;-)	відносне відхилення, %
Зернові та зернобобові	336,74	469,70	643,19	306,46	91,0
у т. ч. пшениця озима	395,26	472,59	674,34	279,08	70,6
кукурудза на зерно	308,36	482,18	626,68	318,32	103,2
ячмінь ярий	378,80	385,81	632,57	253,77	67,0
горох	446,60	492,59	704,75	258,15	57,8
овес	-	375,36	540,00	х	х
Соняшник	835,09	1099,02	1822,12	987,03	118,2
Ріпак	903,29	1122,21	1614,40	711,10	78,7
Овочі відкритого ґрунту	654,35	828,57	561,11	-93,24	-14,2
Приріст великої рогатої худоби	2884,30	3140,98	4053,17	1168,87	40,5
Приріст свиней	3248,99	3214,35	3312,99	63,99	2,0
Молоко	767,89	824,96	951,20	183,31	23,9

Як свідчать дані табл. 2, найбільше зростання середньореалізаційної ціни відбулося по таких видах продукції: кукурудза на зерно – у 2,0 рази, пшениця озима – на 70,6 %, ріпаку – 78,7 %, соняшнику – у 2,2 рази, ярого ячменю – на 67,0 %.

У той же час відбулося зниження ціни по овочах відкритого ґрунту на 14,2 %.

Отже, підвищення ціни реалізації негативно впливає на цінову конкурентоспроможність та прибутковість продукції.

3. Цінова конкурентоспроможність визначається за формулою:

$$ЦК_i = \frac{Ц_i - C_i}{C_i} \cdot 100 \%,$$

де ЦК_i – цінова конкурентоспроможність *i*-го виду сільськогосподарської продукції, %;

Ц_i – ціна реалізації *i*-го виду сільськогосподарської продукції, грн./ц;

C_i – собівартість *i*-го виду реалізованої сільськогосподарської продукції, грн./ц.

Розрахунки наведені в таблиці 3.

Таблиця 3

Цінова конкурентоспроможність основних видів сільськогосподарської продукції у ТОВ «Сокіл», 2021 – 2023 рр.

Продукція	Роки			Абсолютне відхилення (+;-) 2023 р. від 2021 р.
	2021	2022	2023	
Зернові та зернобобові	14,2	27,2	37,2	23,0
у т.ч. пшениця озима	-8,4	16,2	39,0	47,4
кукурудза на зерно	24,0	38,4	34,4	10,4
ячмінь ярий	49,7	8,1	43,9	-5,7
горох	1,0	4,5	33,8	32,8
овес	-	12,0	44,4	х
Соняшник	27,9	34,3	46,0	18,2
Ріпак	30,3	42,4	37,5	7,2
Овочі відкритого ґрунту	-79,7	-70,7	-192,6	-112,8
Приріст великої рогатої худоби	-9,5	-19,0	5,0	14,5
Приріст свиней	1,7	-20,6	1,8	0,2
Молоко	25,0	13,6	24,4	-0,6

Проведений аналіз показав, що у 2023 р. порівняно з 2021 р. рівень цінової конкурентоспроможності всіх видів продукції ТОВ «Сокіл» підвищився, окрім ярого ячменю, молока та овочів відкритого ґрунту. Особливо він підвищився за такими видами продукції, як пшениця озима – на 47,4 в.п., гороху – на 32,8 в.п., соняшнику – на 18,2 в.п., приросту великої рогатої худоби – на 14,5 в.п., кукурудзи на зерно – на 10,4 в.п.

4. Цінова конкуренція. Така конкуренція передбачає продаж продукції за більш низькими цінами, ніж конкуренти.

1. Пропозиція продукції за більш низькою ціною в порівнянні з конкурентами означає використання на підприємстві новітніх технологій, що дозволяють виробляти більше продукції в одиницю часу і знижувати рівень витрат ресурсів, що забезпечує більш низький рівень витрат виробництва продукції.

2. Ще один фактор, що сприяє зниженню витрат на продукцію, а значить, і можливого зниження цін на неї, – організація логістики на підприємстві. Ефективно побудований логістичний ланцюг забезпечує такий рух матеріалів і запасів, який мінімізує утворення непотрібних буферів, таких як зайві запаси готової продукції на складі, у виробників або оптовиків, тобто уникнути грошей, «пов'язаних» на той час, поки продукція не продана.

3. Говорячи про цінову конкуренцію, слід відмітити, що покупця цікавлять повні витрати на придбання і експлуатацію продукції, тобто мова йде про ціну споживання, яка включає в себе продажну ціну і витрати на експлуатацію на весь термін служби виробу.

Нецінова конкуренція базується на відмінних особливостях продукції порівняно з конкурентами. До нецінових факторів конкурентоспроможності належать: забезпечення якості продукції, торгова марка (впізнаваність продукції), організація каналів реалізації продукції, реклама, бренд, післяпродажне обслуговування, новизна продукції.

У сучасній ринковій економіці особливе значення в забезпеченні конкурентоспроможності продукції набувають параметри, пов'язані з процесом реалізації, логістикою і зниженням витрат товароруху, післяпродажним обслуговуванням. Конкурентоспроможність продукції проявляється через імідж фірми, тобто уявлення покупців про це підприємство, засноване на його діловій репутації як виробника і постачальника.

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ № 10

Вихідні дані

Ви економіст планово-економічного відділу СТОВ «Соняшник». Підприємство спеціалізується на виробництві продукції молочного скотарства.

У зв'язку із незначною кількістю каналів збуту та значною кількістю конкурентів, підприємство не повністю реалізує бажані обсяги продукції молока.

Основні економічні показники виробництва молока СТОВ «Соняшник» наведені в табл. 1.

Таблиця 1

Динаміка ефективності виробництва та реалізації продукції молочного скотарства у СТОВ «Соняшник», 2021-2023 рр.

Показники	Роки		
	2021	2022	2023
Середньорічне поголів'я корів, гол.	515	515	515
Обсяг виробництва молока, ц	39476	37501	37527
Виробнича собівартість, тис. грн	23976,3	28279,5	30348,8
Обсяг реалізації, ц	39660	37468	37275
Повна собівартість, тис. грн	22831,6	26699,8	26803,3
Виручка від реалізації, тис. грн	30454,5	30909,7	35456,1

Основними підприємствами-конкурентами СТОВ «Соняшник» є ПП «Василівка» та ТОВ «Ґрунти», що мають спільні канали збуту та виробляють подібну продукцію.

Основні економічні показники для визначення рівня конкурентоспроможності молока у СТОВ «Соняшник» наведені в табл. 2.

Таблиця 2

Визначення рівня конкурентоспроможності молока у 2023 р.

Показник	Коефіцієнт значення	Коефіцієнт питомої ваги	СТОВ «Соняшник»			ПП «Василівка»			ТОВ «Ґрунти»		
			оцінка	відносна оцінка	ранг	оцінка	відносна оцінка	ранг	оцінка	відносна оцінка	ранг
Виробничі											
Земельні ресурси	7	0,13	3			2			1		
Середньорічне поголів'я корів	4	0,07	3			2			1		
Вироблено продукції, ц	1	0,02	3			2			1		
Середньодобові прирости, г	3	0,05	2			1			3		
Чисельність працівників	10	0,18	3			1			2		
Сума	x	x	x			x			x		
Споживчі											
Собівартість 1 ц	6	0,11	3			2			1		
Якість продукції	2	0,04	3			1			2		
Роздрібна торгівля	9	0,16	2			2			1		
Канали збуту	8	0,15	1			3			2		
Ціна реалізації	5	0,09	2			3			1		
Сума	x	x	x			x			x		
Всього	x	1	x			x			x		

Завдання

Керуючись наведеною інформацією:

1. Розрахуйте показники економічної ефективності виробництва продукції молочного скотарства у СТОВ «Соняшник» за 2021-2023 рр. та дайте їм оцінку.

2. Проаналізувати рівень конкурентоспроможності продукції молочного скотарства заповнивши табл. 2.

3. Визначити головні аспекти забезпечення конкурентоспроможності підприємства.

4. Розкрити систему конкурентних стратегій підприємства.
Відповідь обґрунтувати.

Розв'язок

1. Динаміка ефективності виробництва та реалізації продукції молочного скотарства у підприємстві наведені у таблиці 1.

Таблиця 1

Динаміка ефективності виробництва та реалізації продукції молочного скотарства у СТОВ «Соняшник» за 2021-2023 рр.

Показники	Роки			2023 р. до 2021 р.	
	2021	2022	2023	абсолютне відхилення, (+;-)	відносне відхилення, %
Середньорічне поголів'я корів, гол.	515	515	515	0	0,0
Обсяг виробництва молока, ц	39476	37501	37527	-1949	-4,9
Виробнича собівартість, тис. грн	23976,3	28279,5	30348,8	6372,5	26,6
Собівартість 1 ц, грн	607,36	754,10	808,72	201,4	33,2
Обсяг реалізації, ц	39660	37468	37275	-2385	-6,0
Виручка від реалізації, тис. грн	30454,5	30909,7	35456,1	5001,6	16,4
Ціна реалізації 1 ц, грн	767,89	824,96	951,20	183,31	23,9
Повна собівартість, тис. грн	22831,6	26699,8	26803,3	3971,7	17,4
Прибуток (збиток), тис. грн	7622,9	4209,9	8652,8	1029,9	13,5
Рівень рентабельності, %	33,4	15,8	32,3	-1,1	x

Як свідчать дані табл. 1, зменшився обсяг реалізації молока на 2385 ц (6,0 %). Незважаючи на зменшення обсягів реалізації виручка від реалізації зросла на 5001,6 тис. грн (16,4 %). Ціна реалізації 1 ц збільшилась на 183,31 грн (23,9 %). Повна собівартість також зросла – на 3971,7 тис. грн (17,4 %).

У порівнянні із виробництвом м'ясного скотарства молочне скотарство є досить прибутковим. Свідченням цього є зростання прибутку на 1029,9 тис. грн (13,5 %), однак рівень рентабельності зменшився на 1,1 в.п. і знаходить на рівні 32,3 %.

2. У кожного аграрного підприємства є свої конкуренти, які намагаються вийти на перші сходинки у конкурентній боротьбі за збут продукції. Саме тут і постає питання про те, який рівень розвитку виробництва продукції, зокрема виробництва продукції галузі молочного скотарства. Щоб відповісти на це питання, проведемо аналіз рівня конкурентоспроможності виробництва продукції у табл. 2.

Відносний рівень конкурентоспроможності визначається за формулою:

$$ВРК_1 = \frac{\sum BO_{\delta.n.} - \sum BO_{\kappa_1}}{\sum BO_{\delta.n.}};$$

$$ВРК_2 = \frac{\sum BO_{\delta.n.} - \sum BO_{\kappa_2}}{\sum BO_{\delta.n.}}.$$

**Визначення рівня конкурентоспроможності молока підприємств
Шишацького району у 2023 р.**

Показник	Коефіцієнт значення	Коефіцієнт питомої ваги	СТОВ «Соняшник»			ТОВ «Ґрунти»			ПП «Василівка»		
			оцінка	відносна оцінка	ранг	оцінка	відносна оцінка	ранг	оцінка	відносна оцінка	ранг
А	1	2	3	4=1*3	5=4*2	6	7=6*1	8=7*2	9	10=9*1	11=10* 2
Виробничі											
Земельні ресурси	7	0,13	3	21	2,67	2	14	1,78	1	7	0,89
Середньорічне поголів'я корів	4	0,07	3	12	0,87	2	8	0,58	1	4	0,29
Вироблено продукції, ц	1	0,02	3	3	0,05	2	2	0,04	1	1	0,02
Середньодобові прирости, г	3	0,05	2	6	0,33	1	3	0,16	3	9	0,49
Чисельність працівників	10	0,18	3	30	5,45	1	10	1,82	2	20	3,64
Сума	х	х	х	72	9,38	х	37	4,38	х	41	5,33
Споживчі											
Собівартість 1 ц	6	0,11	3	18	1,96	2	12	1,31	1	6	0,65
Якість продукції	2	0,04	3	6	0,22	1	2	0,07	2	4	0,15
Роздрібна торгівля	9	0,16	2	18	2,95	2	18	2,95	1	9	1,47
Канали збуту	8	0,15	1	8	1,16	3	24	3,49	2	16	2,33
Ціна реалізації	5	0,09	2	10	0,91	3	15	1,36	1	5	0,45
Сума	х	х	х	60	7,20	х	71	9,18	х	40	5,05
Всього	х	1	х	132	16,58	х	108	13,56	х	81	10,38

Стосовно ТОВ «Ґрунти» ВРК становить:

$$ВРК_1 = (132-108)/132 \cdot 100 \% = 18,2 \%$$

Стосовно ПП «Василівка» ВРК становить:

$$ВРК_2 = (132-81)/132 \cdot 100 \% = 38,6 \%$$

Визначивши відносний рівень конкурентоспроможності молочного скотарства у СТОВ «Соняшник» стосовно своїх основних конкурентів, можемо сказати, що в порівнянні з ПП «Василівка» він становить 38,6 %, а в порівнянні з ТОВ «Ґрунти» становить 18,2 %. Даний показник свідчить про високу і тісну конкуренцію підприємств.

Отже, основним напрямом подальшого розвитку галузі молочного

скотарства у досліджуваному підприємстві є раціональне поєднання екстенсивного та інтенсивного напрямів:

- здійснення активного відтворення поголів'я молочного стада,
- використання продуктивної худоби,
- вдосконалення способів її утримання і годівлі,
- використання факторів інтенсифікації виробництва для забезпечення збільшення виробництва продукції,
- поліпшення її якості та зниження матеріально-грошових і трудових затрат на одиницю продукції на основі якісного вдосконалення всього виробництва.

Таким чином, необхідні додаткові вкладення для СТОВ «Соняшник», що повинні спрямовуватись на поліпшення племінної роботи, виведення нових, продуктивніших порід худоби, підвищення її продуктивності, впровадження прогресивних способів відтворення стада і прискорення його обороту. Для забезпечення процесу інтенсифікації важливе значення відводиться оптимізації концентрації поголів'я корів у господарстві, яка дає можливість підвищувати рівень механізації виробництва, впроваджувати прогресивні технології виробництва, відповідно знижувати собівартість продукції, підвищувати її конкурентоспроможність.

3. Головні аспекти забезпечення конкурентоспроможності підприємства:

- виробничий – ключове значення мають номенклатура й асортимент товарів, якість продукції, характер технології, масштаби виробництва, забезпеченість основними видами ресурсів, якість ресурсів, гнучкість виробництва;

- маркетинговий – ключове значення мають дослідження й прогнозування ринку, система просування та збуту товару, ціноутворення, рекламна діяльність, обслуговування споживача;

- фінансовий – ключове значення мають ступінь ліквідності, активність, доходність, платоспроможність підприємства, залучення зовнішніх фінансових ресурсів, інвестування наявних коштів, загальний фінансовий стан підприємства;

- інноваційний – ключове значення мають здійснення науково-дослідних та досвідно-конструкторських робіт (НДДКР) власними силами, використання запозичених результатів НДДКР, ступінь оновлюваності продукції, технології, ступінь використання інформаційних технологій;

- кадровий та організаційно-культурний – ключове значення мають кількісний та якісний склад персоналу, тип лідера, характер організаційних цінностей, комунікації та процедури;

- управлінський – ключове значення мають тип організаційної структури управління (ОСУ), гнучкість та раціональність ОСУ, стиль та методи управління, адаптаційні можливості, гнучкість та гомеостатичність підприємства.

4. Будь-яка загальна стратегія базується на обраних загальних конкурентних стратегіях. Зв'язок між загальними та загальноконкурентними

стратегіями прямий: обираючи загальноконкурентну стратегію, організація визначає спосіб досягнення своїх стратегічних орієнтирів. Поєднання загальних і загально конкурентних стратегій залежить від характеристик галузі, загальної конкурентної позиції фірми в середовищі, характеристик самого підприємства.

З погляду обґрунтування і розвитку конкурентних стратегій організації, їх взаємозв'язку з іншими стратегіями, має сенс також класифікація стратегій виходячи з рівня ухвалення стратегічних рішень:

- корпоративна стратегія (загальний план управління, який поширюється на всю компанію, охоплюючи всі напрями її діяльності (господарський портфель компанії); складається з дій, спрямованих на затвердження своїх позицій в різних галузях діяльності, і підходів щодо управління справами компанії);

- ділова (конкурентна) стратегія (концентрується на діях і підходах, пов'язаних з управлінням і направлених на забезпечення успішної діяльності в одній специфічній сфері бізнесу (стратегічній зоні господарювання); показує, як завоювати сильні довгострокові конкурентні переваги);

- функціональна стратегія (відноситься до плану управління поточною діяльністю окремого підрозділу або ключового функціонального напрямку усередині певної сфери діяльності);

- операційна стратегія (концентрується на ще конкретніших стратегічних ініціатив і підходів в управлінні ключовими оперативними одиницями при рішенні щоденних оперативних задач, що мають стратегічну важливість).

Всі перераховані види стратегій взаємозв'язані, найважливішою умовою успішного функціонування підприємств на ринку є обґрунтування і реалізація стратегій на кожному рівні управління.